

Mukəddəs Kitab

Injil 19-kisim

«İbraniylarəqə»

© Mukəddəs Kitab 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Uyşurqə Kalam Tərijimisi»

Injil 19-kisim

«Ibraniylar o'q»

Kirix so'z

O'zingizni miladiy 60-yili Pələstində turawatkan, Məsihgə əgixiwatkan bir Yəhudiyl etiqadqı dēp tāsəwwur kilsingiz. Xu waqitlarda etiqadqı bolux degəndək alqixlinarlık ix əməs idi dēyttingiz, əlwəttə! Dərwəqə, bir tərəptin: «Kəysər imperator — Rəbdur» deyixning ornioqə, «Əysa — Rəbdur» dēp etirap qiloquqı yaki jakarlıoquqı hərəkəndək kixi Rim imperiyəsidi ki həkümrənlər tərpidin kəttik jəzaqə tartilidu, dēp elan qilinoqan. Bu jəza bəlkim əz əyi wə təəlluqatların qəmmissi musadirə kilinixni əz iqigə aləqan boluxi mumkin idi. Yənə bir tərəptin əz yurtdaxliringiz Məsihgə baqlinoqan etiqadingiz tūpəylidin sizni «kapir» dēp qəkiratti. Qünki ular Məsihning Əz Əzini «Hudaning Oqlı» dēp etirap qiloqanlığı tūpəylidin Uni kupurluq qiloquqı, əslidilə krestkə mihiliniq jəzasioqə layiq boluquqı dēp həsəblaytti. Siz koqılarda mangoqanda ular siz bilən salamlaxmay, sizgə yeqin kəlməy sizni aylinip otūp ketidu. Bazarə qikkiningizda ular siz bilən soda kiliqni rət qilidu yaki sizgə nərsə-kərəkləni setip bərməydu. Bəlkim hətta birsi aldingizə kelip yūzingizgə nəqqini tüküridu. Ular mərkiziyl ibadətəhanioqə kirmigənlikingiz, xundəklə xu yərdə əz gunahingizni tiləydiqan qurbanlıqləni sunmioqanlığingiz uqün sizni yənə «hudasiz», «napak», «həram» dēp qəkiridu, hətta baliringizning məktəpkə kiriximu mumkin bolmaydu; sizning ammiwiyl ibadət soruni, xundəklə jəmiyətning mərkizi boləqan, Təwrat təlimi berilidiqan «sinagog»kə kirixingizgə təhimu bolmaydu. Gərqə yurtdaxliringiz həkuk tutkan Rimlikləroqə əq bolsimu, sizni jəzalənsun dēp ularning aldidə «U Məsihiyl» dēp ərz qilip satqunluq qilixkə təyyar turuxi mumkin. Qışqisi, siz «talada» qəlisiz.

Uxbu məktup muxundək qiyinqilikdə turoqan etiqadqıləni riqəbtləndürux uqün yeziləqan. Bundək besim astidə etiqadini etirap qilixdə təwərgənlərmu əz bolmioqan wə xuning bilən bir waqitdə Əysa Məsihning barlıq gunahlar uqün toluq wə pütünləy kəqürüm təminligənlikigə guman qilixkə baxlıqanlarmu heli boləqan. Nətijidə, bəzilər qaytidin ibadətəhanioqə kelip xu yərdə Təwratda tələp qilinoqan kafarət («gunahlarıni yapidiqan») qurbanlıqlirini sunuxkə baxlıqan. Bəlkim bularning kəpinqisining undək qilixi jəmiyəttin qorqup, jəmiyət tərpidin asta-asta qaytidin qəbul qilinixi uqün idi. Undək «qaytqan» adəmlər bəlkim «yumilək təwuz» dēp məshirə qilinoqan boluxi mumkin; ləkin hərhalda ularning ziyənkəxlikkə uqrixı, qətkə kəkiliqı tohtioqan bolatti.

Əmdi mu'əllip muxu təwrinip qəloqan ibraniyl kixilərgə kəndək gəp qilidu? Ularəqə kəndək mədət beridu? U əsasən Məsihning Musa pəyoqəmbərgə qūxürülgən əhdisidi ki barlıq ixlərdin, barlıq pərixtilərdin wə barlıq pəyoqəmbərlərdin hərtərəptə üstün turidiqanlığıə, u wasitiqi boləqan əhdining bəxkə həmmə əhdidin üstün turidiqanlığıə həmdə kəhinqlikining yūksəklikigə küqlük ispat beridu. Oqurmənlər məktupni oquqanda buləni kərələydu. Mu'əllipning bu hetidə Təwratdin, bolupmu uningdə hatiriləngən bəxəratlərdin kəp səz nəqil aləqanlığıni həmdə kərindaxlarning guwahlıqlirini kərsətkənlikə roxən kərünüdu.

«Ibraniylaroq»

Qiziq ix xuki, mu'allipning salahiyiti bizgə naməlum. Məktupta u əzi tooqruluk səzliməydu. Əmdi məktuptin u tooqruluk munularni bilimiz: — (a) hətni oququqlar uning kim ikənlikini obdan bilətti; (ə) u hətni yazoqan waqtida türmidə yaki birhil nəzərbənt astida turuwatqan idi (13:19); (b) uning Pawlusning hizmətdixi Timotiyqa bilən munasiwiti bar idi (13:23); (p) u bəkmü qiraylıq grekqə (Yunanqə) uslubta yazidu; (t) uning Təwratqa, jümlidin uningda hatiriləngən barlıq bexarətlərgə ətkür wə küqlük qüxənqisi bar idi.

Bu səwəblərdin biz bu mu'allipni Apollos ikən, dəp pərəz kilişkə mayilmiz. Apollos grek tilida tərbiyə kərgən Yəhudi idi («Ros.» 18:24-28). Rosul Pawlus məktuplirida, Apollos mening hizmitimni toluklaydu, dəydu («1Kor.» 3:5-6, 16:22, «Tit.» 3:13ni kərüng).

Uxbu hətning mu'allipi gərqə əzini rosul dəp atimoqan bolsimu, hətning əzidə rosulluk hokuk iznaliri oquk kərünidu. Dəsləptiki waqitlardin baxlap Hudaning pütkül jamaiti bu hətni Hudaning hokuki bilən kəlgən, «Mukəddəs Rohning ilham-kərsətmisi bilən yeziloqan», Injilning ayrılmas bir kismi dəp qəbul kiliş kəlgən. İxənqimiz barki, oqurmənlərgə bu ix oquqanseri aydinglixidu.

Məzmun: —

1. Məsiş pərixtilərdin üstündür (1-, 2-bablar)
2. Məsiş Musa bilən Yəxua pəyqəmbərlərdin üstündür (3:1-4:13)
3. Məsişning kahinliki Lawiylaroq tapxuruloqan kahinliktin üstündür (4:14-7:28)
4. Məsiş wasitiqi boləqan «yengi əhdə» Musa pəyqəmbər arkilik tüzülgən əhdidin təngdaxsiz dərjidə üstündür (8-, 9-bablar)
5. Məsişning qurbanliki Təwrat dəwridiki, «bexarətlik kələnggə» boləqan barlıq kurbanliklarning həmmisini besip qüxüp adəmnü gunahların tölük kəqürümigə wə mənggülik həyatqə erixtüridu (10-bab).
6. Bizgə yol kərsitidiloqan, etiqadta «yol baxlamqi» boləqanlar (11-bab)
7. Hudaning tərbiyisini qəbul kiliş uning qorqunqida mənqix (12-bab)
8. Ahirki nəsihət, jekiləxlər, tiləklər wə salamlar (13-bab).

Ibraniylaroq

«Ibraniylaroq yeziloqan məktup» Hudaning Oqli pərixtilərdin üstündür

1¹ Huda burunki zamanlarda ata-bowilaroqə pəyojəmbərlər arkilik türküm-türküm boyiqə wə nuroqun yollar bilən səz kıləqan bolup, ² muxu ahirki künlərdə bolsa bizgə Oqli arkilik səzlidi. U Oqlini pütkül məwjudatning mirashori kılıp bekətkən, Uning arkilik kainatlarni yaratқан. ³ U Hudaning xan-xəripidin parlioqan nur, Uning əyniyitining ipadisidur, U kudrətlik səz-kalami bilən pütkül kainattiki məwjudatni əz ornida tuqquzuwatқан bolup, U gunəhlarni tazilax hizmitini ada kıləqandin keyin, ərxteki xanu-xəwkat igisinin ong yenida olturdi. ⁴ Xuningdək, U pərixtilərdin kəp üstün nam-mərtiwigə miras bolup, ulardin xunqə yüksək turdi.

⁵ Qünki Huda mukəddəs yazmilarda pərixtilərnin kaysisioqə: «Sən Mening Oqlumdursən, bügün Mən Seni tuqdurdu», wə yənə: «Mən Uningoqə Ata bolimən, Umu Manga Oqul bolidu» degənidi?

⁶ Uning üstigə, U Özining tunjisini yər yüzigə əwətkəndə, «Barlik pərixtilər Uningoqə səjdə kilsun» degən..

⁷ U pərixtilər toqruluk; —

«U pərixtilirini xamallar,

Hizmətkarilirini ot yalkuni kildu», degənidi; ⁸ lekin Oqli həkkidə bolsa Uningoqə mundak degən: —

«Sening təhting, i Huda, əbədil'əbədliktur;

1:1 «türküm-türküm boyiqə» — yaki «nuroqun kətim» yaki «nuroqun ipadilər bilən».

1:2 «muxu ahirki künlərdə bolsa» — «ahirki künlər» İnjl boyiqə «ahirki zamanlar», Əysaning dunyaoqə kelixi bilən baxlanəqan. Muxu yərdə bu ibarə «muxu künlərnin ahirida» (yəni, pəyojəmbərlər insanlaroqə səz yətküzgən künlərnin ahirida) degən səzlər bilən ipadilidur. «Oqli arkilik» — grek tilida «Oqul arkilik». «U Oqlini pütkül məwjudatning mirashori kılıp bekətkən, Uning arkilik kainatlarni yaratқан» — muxu yərdə «Oqli» degən grek ilida pəkət «Oqul» bilən ipadilidur.

1:2 Yar. 1:3; Zəb. 33:6; Mat. 21:38; Yh. 1:3; Əf. 3:9; Kol. 1:16.

1:3 «U gunəhlarni tazilax hizmitini ada kıləqandin keyin» — kəp kona kəqürülmilərdə «U yaloquz əzi gunəhlarni tazilax hizmitini ada kıləqandin keyin» deyilidu.

1:3 2Kor. 4:4; Fil. 2:6; Kol. 1:15.

1:4 «U Oqul pərixtilərdin kəp üstün nam-mərtiwigə miras bolup, ulardin xunqə yüksək turdi» — təwəndiki 5-ayəttə U aloqan nam-mərtiwining «Oqul» ikənliki kərünidu.

1:5 «Sən Mening Oqlumdursən, bügün Mən Seni tuqdurdu»... «Mən Uningoqə Ata bolimən, Umu Manga Oqul bolidu» — birinqi bəxarət Əysaning Məriyəmdin atisiz tuquluxini kərsitidu, «Zəb.» 2:7din elinəqan; ikkinqi bəxarət «2Sam.» 7:14, «1Tar.» 17:13din elinəqan.

1:5 2Sam. 7:14; 1Tar. 17:13, 22:10; Zəb. 2:7; Ros. 13:33; İbr. 5:5.

1:6 «U Özining tunjisini yər yüzigə əwətkəndə...» — grek tilida muxu yərdiki «tunji» adəttə «tunji tuquloqan bala»ni kərsitidu. Səzning toluk mənişi «Zəb.» 89:27də wə «Kol.» 1:16-17-ayəttə kərüldü; demək, Məsih: (1) pütün ələm iqidə əng yukiri orunda turidu; (2) ələmdin burun boləqan; (3) bəlkim ələmgə ohxax «yaritiloqan» əməs, bəlkı əslı Huda Atisi bilən billə məwjut boləqan. Yənə bir tərəptin, «Hudaning tunjisi» degən səz Məsihdin keyin (wə Uning arkilik) Hudaning kəp baxka oqul pərzəntli bolidioqanlıqini kərsitidu (2:10ni kərüing). «yər yüzigə əwətkəndə» — grek tilida «yər yüzigə elip baxlioqanda...». «Barlik pərixtilər Uningoqə səjdə kilsun» — «Kən.» 32:43 wə «Zəb.» 97:7ni kərüing. «Luqa» 2:13-14 wə «Zəb.» 132:7-9nimu kərüing.

1:6 Zəb. 97:7; Kən. 32:43; Luqa 2:8-14

1:7 «U pərixtilirini xamallar, hizmətkarilirini ot yalkuni kildu» — «Zəb.» 104:4. Grek tilida «xamal» wə «roh» ohxax bir səz bilən ipadilidur.

1:7 Zəb. 104:4

«Ibraniylarəja»

Sening padixahlığingdiki xahənə hasang adalətning hasisidur..

⁹ Sən həkkaniyətni səyüp, rəzillikkə nəprətlinip kəlgənsən;

Xunga Huda, yəni Sening Hudaying Seni həmrahliringdin üstün kılıp xadlik meyi bilən məsih kildi»..

¹⁰ Huda Ooqlıoqa yənə mundaq degən: —

«Sən, i Rəb, həmmidin burun zeminning ulini salding,

Asmanlarni bolsa qolliring yasioqandur;..

¹¹ Ular yox bolup ketidu,

Lekin Sən mənggü turisən;

Ularning həmmisi kiyimdək konirap ketidu;

¹² Sən ularni ton kəbi yögəp qoyisən,

Xunda ular kiyim-keqək yənggüxləngəndək yənggüxlinidu.

Birəq Sən mənggü əzgərmigüqidursən,

Yilliringning tamami yoxtur»..

¹³ Yənə, U kaysibir pərixtigə: —

«Mən Sening düxmənliringni təhtipəring kilmioquqə,

Mening ong yenimda olturisən» — degənidi?..

¹⁴ Xundək ikən, pərixtilərninğ həmmisi pəkət nijatka miraslik kildioqanlar üqün hizmət kilişkə

Huda tərripidin əwətilgən hizmətqi rohlər əməsmu?.

Nijatka səl qərimaslik

2¹ Bu səwəbtin, allıqəndək yol bilən həkikiy yoldin teyilip kətməslikimiz üqün, angliqan həkikətlərgə tehimu etibar kilişimiz lazim.² Qünki pərixtilər arkişik yətküzülgən səz-kalamning turaklik ikənliki ispatlanqan həmdə uningəja hərbi boyşunmaslik wə itaətsizlik kiliş tegixlik jazəqə tartilidioqan yərdə..³ xunqə uluq kutkuzux-nijatka etibar bərmisək, biz qəndəkmə jazədin qeqip kutulalaymiz?! Qünki bu nijatning həwiri dəsləptə Rəb arkişik ukturuloqan, həm uning həkikişini biwasitə angliqanlarmu bizgə təstiklioqan;⁴ uning üstigə

1:8 «lekin Ooqli həkikişda bolsa uningəja mundaq degən» — «Ooqli» grek tilida «Ooql». «Sening təhting, i Huda...» — oqurməngə xu enikki, bu səzlər Padixahning Əzigə eytilidu.

1:8 Zəb. 45:6

1:9 «... Sən həkkaniyətni səyüp, rəzillikkə nəprətlinip kəlgənsən; xunga Huda, yəni Sening Hudaying Seni həmrahliringdin üstün kılıp xadlik meyi bilən məsih kildi» — (8-9-ayət) «Zəb.» 45:6-7. «Məsiş kiliş» yəki «məsişlimək» toqruluq «Zəbur» 2-küydiki izahətlarni wə «Təbirlər»ni kəring.

1:9 Zəb. 45:6, 7

1:10 «Sən, i Rəb, həmmidin burun zeminning ulini salding, asmanlarni bolsa qolliring yasioqandur...» — Huda bu ayəttə Əz Ooqlini «Rəb» dəp, Uning Əzi bilən bir ikənlikini, Yaratquşimu ikənlikini kərsitidu. «Kol.» 1:15-17-ayətlərgə qaralsun.

1:10 Zəb. 102:25-27

1:11 Yəx. 51:6; 2Pet. 3:7,10.

1:12 «... Sən ularni ton kəbi yögəp qoyisən, xunda ular kiyim-keqək yənggüxləngəndək yənggüxlinidu. Birəq Sən mənggü əzgərmigüqidursən, yilliringning tamami yoxtur» — (10-12-ayət) «Zəb.» 102:25-27. Huda yənə Əz Ooqlining mənggülik Hudalik təbiətini kərsitidu.

1:12 Zəb. 102:25-27

1:13 «Mən Sening düxmənliringni təhtipəring kilmioquqə, Mening ong yenimda olturisən» — «Zəb.» 110:2.

1:13 Zəb. 110:1; Ros. 2:34; 1Kor. 15:25; Əf. 1:20; İbr. 10:12.

1:14 «Xundək ikən, pərixtilərninğ həmmisi pəkət nijatka miraslik kildioqanlar üqün hizmət kilişkə Huda tərripidin əwətilgən hizmətqi rohlər əməsmu?» — demisəkmə 1-bab, 4-14-ayətlərninğ məksiti, Ooqluninğ həmmə pərixtilərdin kəp üstünlükini kərsitix üqündur.

2:2 «pərixtilər arkişik yətküzülgən səz-kalam» — Musa pəyoqəmbərgə yətküzülgən Təwrat qanunini kərsitidu.

2:2 Yar. 19:17,26; Qan. 27:26; Ros. 7:53; Gal. 3:19.

2:3 Mat. 4:17; Mar. 1:14; İbr. 12:25.

«Ibraniylaroja»

Huda bexarətlik aləmlər, karamətlər və hərhil qüdrətlik möjizilər arqılıq, xundakla Öz iradisi boyiqə Mukəddəs Rohning ata qiloqan iltipatliri bilən täng buningoja guwahlik bərgən..

Insanlarni xan-xərəp yolioqa baxliouqi Nijatkar — «Zəbur» 8-küy toqruluk

⁵ Biz dəwatqan kəlgüsi dunyani Huda pərixtilarning baxkuruxioja otküzüp bərgini yok;⁶ bəlki bu həktə mukəddəs yazmilarning bir yeridə birəylən mundaq guwahlik bərgəndur: —

«I Huda, insan degən nemidi,

Sən uni seojinidikənsən?

Adəm balisi nemidi,

Sən uning yenioja kelip yoklaydikənsən?

⁷ Qünki Sən uning ornini pərixtilərninckidin azojinə təwən bekitkənsən,

Sən uningoja xan-xərəp və xəhrətlərnə taj qilip kiydürdüngən;

Uni qolung yasioqanlarni idarə qilixkə tikliding;

⁸ Sən barliq məwjudatlarni uning puti astida boysunduroqənsən».

Əmdi «barliq məwjudatlarni uning puti astida boysunduroqənsən» degini, həqkəndə nərsə uningoja boysunmasliqkə qaldurulmioqan, degənliktur.

Birəq, hazırqə məwjudatlarning həmmisiningla uningoja boysunqanliqini tehi kərməwatimiz.. ⁹ Ləkin biz üqün pərixtilərdin «azojinə wəqit təwən qilinoqan», əlüm azabli-rini tartkanliq üqün hazır xan-xərəp və hərmət taji kiydürülgən əysəni kərgüqi bolduk; qünki U Hudaning mehir-xəpqiti bilən həmməylən üqün əlümning təmini tetidi..

¹⁰ Qünki pütkül məwjudatlar Əzi üqünmu həm Əzi arqiliqmu məwjut bolup turuwatqan Hudaqə nisbətən, nuroqun oqullarni xan-xərəpkə baxliouqanda, ularning nijatining yol baxliouqisini azab-oqubətlər arqiliq kamalətkə yətküzüxkə layiq kəldi..

¹¹ Qünki pak-mukəddəs Qiloquqi bilən pak-mukəddəs qilinoqanlarning həmmisi dərwəqə ohxax Birsidin kəlgəndur; xuning bilən U ularni «kərin dax» deyixtin nomus qilmaydu..¹² Huddi U Hudaqə (mukəddəs yazmilarda yeziləndək):

«Nəmingni kərin daxliriməja jakarlaymən,

Jamaət iqidə Seni nahxilarda küyləymən» degən..

2:4 Mar. 16:20; Ros. 14:3; 19:11.

2:6 Zəb. 8:4

2:7 «Sən uning ornini pərixtilərninckidin azojinə təwən bekitkənsən,...» — yəki «Sən uning ornini pərixtilərninckidin azrak wəqitlə təwən bekitkənsən,...». «uni qolung yasioqanlarni idarə qilixkə tikliding» — bəzi kəna kəqürmilərdə muXu səzlər tēpilmaydu.

2:7 Zəb. 8:5-6

2:8 Zəb. 8:8; Mat. 28:18; 1Kor. 15:27; Əf. 1:22.

2:9 Zəb. 8:5; Ros. 2:33; Fil. 2:7, 8.

2:10 «Hudaqə nisbətən, nuroqun oqullarni xan-xərəpkə baxliouqanda...» — İnjildə «Hudaning oquq pərzantliri» daim ər həm qiz-ayal etiqadqilarni əz iqigə alidu. «Qünki pütkül məwjudatlar Əzi üqünmu həm Əzi arqiliqmu məwjut bolup turuwatqan Hudaqə nisbətən, nuroqun oqullarni xan-xərəpkə baxliouqanda, ularning nijatining yol baxliouqisini azab-oqubətlər arqiliq kamalətkə yətküzüxkə layiq kəldi» — bu muhim və sirliq ayət toqruluk «qoxumqə sēz»imizdə yənə tohtilimiz.

2:11 «Qünki pak-mukəddəs Qiloquqi bilən pak-mukəddəs qilinoqanlarning həmmisi dərwəqə ohxax Birsidin kəlgəndur; xuning bilən U ularni «kərin dax» deyixtin nomus qilmaydu» — muXu ayəttiki «pak qiloquqi» əysə Məsihni, «pak qilinoqanlar» U qutkuzoqanlarni, «Birsidin kəlgən» HudaAtidin kəlgənni kərsitidu, əlwəttə. əysə Məsih Əzi qutkuzoqanlarni «kərin daxlirim» dəp ataydu.

2:11 Ros. 17:26.

2:12 «Nəmingni kərin daxliriməja jakarlaymən, jamaət iqidə seni nahxilarda küyləymən» — «Zəb.» 22:22 («Zəb.» 18:49, 40:9nimu kəring).

2:12 Zəb. 22:22; 18:49, 40:9

«Ibraniylar oʻq»

¹³ U yonə: «Mən sanga tayinimən» wə «Qaranglar, mana Mən bu yərdə Huda Manga ata qilojan pərzəntlər bilən billə» degən..

¹⁴ Pərzəntlər bolsa ət bilən qəndin tənlik boləqəqə, Ooqlumu xu pərzəntlərnəngkigə ohxaxla ət wə qəndin tənlik boldi. Bundaq kilixtiki məksət, U əlüm arqiləlik əlüm həqūqini tutqan İblisning kūqini bikar kilip..¹⁵ əmür boyi əlüm qərkunqidin kulluqqa tutulojanlarning həmmisini azadlikqə qikirix üqün idi..¹⁶ Qünki U dər wəqə pərixtilərgə əməs, bəlki İbrahəmining əwladlirioja tutixidu; ¹⁷ Xuning üqün, U Huda oja ait ixlarda rəhəmdil wə sadik bax kahin boluxi üqün, həlkning gunahlırining kəqürüm kurbanlikini berəlix i üqün, U hər jəhəttin qerindaxlirioja ohxax kilinixi kerək idi..¹⁸ Qünki Əzi sinaklarni Əz bexidin kəqürüp, azab-okubət qəkkən boləqəqə, U sinaklar oja duq kəlgənlərgimu yərdəm berələydu..

Ooql Musa pəyojəmbərdin üstün

3¹ Xundaq ikən, əy muqəddəs qerindaxlar, ərxin boləjan qəqirikkə ortak nesip boləjanlar, əzimiz etirap qilojan Rosul wə Bax Qahin, yəni Əysə oja kəngül koyup qaranglar..² Huddi Musa pəyojəmbər Hudaning pütün ailisidə hizmət qilojanda Huda oja sadik boləjandək, umu əzini təyinləp hizmətkə Qoyəyoqioja sadik boldi..³ Lekin əyni bərpa qiloquqi əzi bərpa qilojan əydinmu artuq xəhrətkə sazawər boləjindək, Umu Musadin artuq xan-xərpəkə layiqtur..⁴ Qünki həmmə əyning bərpa qiloquqisi bardur; lekin pütün məwjudatning bərpa qiloquqisi bolsa Hudadır..⁵ Musa bolsa hizmətkar salahiyyiti bilən Hudaning pütün ailisidə sadiklik bilən keyinki axkarilindiojan ixlə oja guwahlik berix hizmitini qilojan..⁶ Lekin Məsih bolsa Hudaning ailisigə Ooql salahiyyiti bilən həküm süridu; wə əgər biz jasaritimiz wə ümidimizdin boləjan iptiharlikni ahirioja qing tutsaq, dər wəqə Hudaning axu ailisigə təwə boləjan bolimiz..

Zəbur, 95-kü — Etikədsizlik həqqidə agahlandurux

⁷ Xunga, muqəddəs yazmilarda Muqəddəs Rohning deginidək, Būgün, əgər silər Hudaning awazini anglisanglar,

2:13 «Mən sanga tayinimən» ... «Qaranglar, mana Mən bu yərdə Huda Manga ata qilojan pərzəntlər bilən billə» — Təwrat, «Yəx.» 8:17-18. «U» — Məsihni kərsitidu. U Yəxəyə pəyojəmbər arqiləlik ixtin aldin'ala bexarət bərgən.

2:13 Yəx. 8:17,18.

2:14 «... U əlüm arqiləlik əlüm həqūqini tutqan İblisning kūqini bikar kilip...» — «əlüm həqūqini tutqan İblis» — gərqə Xəytan insanlarni biwasitə həlak kiləlmisimu, biraq insanlarni gunah kilixə azdurux arqiləlik mənggüllük əlümə elip baridu. Azduruxning əkiwiti gunah, gunahning əkiwiti bolsa mənggüllük əlumdur.

2:14 Yəx. 25:8; Həx. 13:14; Yh. 1:14; 1Kor. 15:54; Fil. 2:7; 2Tim. 1:10.

2:15 Rim. 8:15.

2:16 «Qünki U dər wəqə pərixtilərgə əməs, bəlki İbrahəmining əwladlirioja tutixidu» — Təwrat «Yəx.» 41:7-9ni kərtung. «İbrahəmining əwladlirioja tutixidu» — grek tilida bu səz (1) Məsihning (İbrahəmoja ohxax, etikad qilojan) insanlarni yərdəm kəli bilən tutup kutkuzidəjanliqi; (2) bularni kutkuzux üqün Məsihning ular bilən ziq munasiwəttə bolup, Əzimü «ət wə qəndin boləjan bir tən»də boluxini kərsitidu.

2:17 Fil. 2:7; İbr. 4:15.

2:18 İbr. 4:15,16.

3:1 İbr. 4:14; 6:20; 8:1; 9:11.

3:2 «Musa pəyojəmbər Hudaning pütün ailisidə hizmət qilojanda Huda oja sadik boləjandək...» — «Hudaning... ailisi» səzməsəz təjimini «Hudaning ... əyi» bolup, Musa pəyojəmbər zamanida bu səz arqiləlik İsrail həlqi kəzdə tutulojanidi. Əysə kəlgəndin keyin pütün etikadqılar jamaiti kəzdə tutulidəjan boləjan.

3:2 Qəl. 12:7.

3:4 2Kor. 5:17,18; Əf. 2:10.

3:5 «Musa bolsa hizmətkar salahiyyiti bilən Hudaning pütün ailisidə sadiklik bilən keyinki axkarilindiojan ixlə oja guwahlik berix hizmitini qilojan» — Musa pəyojəmbərnəng (Hudaning ailisi iqidə boləjan) hizmiti kəp jəhətlərdə Məsih arqiləlik bolidəjan nijatni aldin'ala kərsitixni əz iqigə ələjan. «Qəl.» 12:7ni kərtung.

3:5 Kan. 18:15,18.

3:6 Rim. 5:2; 1Kor. 3:16; 6:19; 2Kor. 6:16; 1Pet. 2:5.

3:7 Zəb. 95:7; İbr. 4:7.

«Ibraniylaroqa»

⁸ Əyni qaoqlarda Uni oʻzəzəpləndürüp, qəl-bayawanda Uni sinioʻan künidikidək, Yürikinglarni kəttik qilmanglar!

⁹ Mana xu yərdə ata-bowiliringlar Meni sinidi, ispatlidi həm Mening qiloʻanlirimni kirik yil kərüp kəlgənidi.

¹⁰ Mən xu dəwrdin bizar bolup: —
«Bular kənglidə daim adaxkanlar,
Mening yollirimni həq bilip yətmigən.

¹¹ Xunga Mən oʻzəzəplinip kəsəm iqip: —
«Ular Mening aramlikimoʻja kət'iy kirməydu» dedim»..

¹² Əmdı kərindaxlar, həqkaysinglarda yaman niyətlık wə etikədsiz kəlb bolmisun, xundakla uning mənggü həyat Hudanı yüz ərümsəlikigə kəngül bəlunglar; ¹³ pəkət «bügün»la bolidikən, həqkaysinglar gunahning azduruxliri bilən kənglünglarning kəttiklaxmasliki üqün hər künü bir-biringlarni jekilənglar..

¹⁴ Dəsləptiki hatirjəmlikimizni ahirəqiqə qing tutsakla, dərwəkə Məsih bilən xerik boləan bolimiz.

¹⁵ Yukirida eytiləninidək: —
«Bügün, əgər silər Hudaning awazini anglisanglar,
Əyni qaoqlarda Uni oʻzəzəpləndürgən künidikidək,
Yürikinglarni kəttik qilmanglar!».

¹⁶ (Əmdı Uning awazini anglap turup, Uni oʻzəzəpləndürgənlər kimlər idi? Musa pəyoʻəmbərnıng yetəkqilikidə Misirdin kutulup qikқан axu Israillarning həmmisi əməsmu? ¹⁷ U kirik yil kimlərgə oʻzəzəpləndi? Yənıla xu gunah ətəküzüp, yikilip jəsətliri qəldə kəloʻanlarəja əməsmu?..

¹⁸ Xundakla U kimlərgə Əz aramlikimoʻja kət'iy kirməysilər dəp kəsəm kildi? Əzigə itəət kilmiəjanlarni əməsmu? ¹⁹ Xunga bulardın kərüwalalaymizki, ularning aramlikқа kirməsliki etikədsizliki tūpəylidin idi).

Hudaning aramliki həkqidiki wədə

4¹ Əmdı Uning aramlikəja kirip bəhřimən bolux tooqrisidiki wədisi bizgə kəlduruloʻandın keyin, aranglardiki birərsiningmu uning nesiwisidin qūxūp kəlixidin kərkunqta ehtiyat kilayli. ² Qūnki hux həwər huddi qəldiki Israillarəja anglitiloʻandək bizlərgimu anglitildi. Lekin ularning anglioʻanliri etikəd bilən yuəurulmiəjanliktin, səz-kalamning ularəja həqkəndək paydisi bolmiəjanidi. ³ Qūnki bu aramlikқа kirgənlər bolsa — etikəd kəloʻan bizlərmiz. Huddi Hudaning eytkinidək:

3:8 Mis. 17:2.

3:11 «Xunga Mən oʻzəzəplinip kəsəm iqip: — «Ular Mening aramlikimoʻja kət'iy kirməydu» dedim» — «Zəb.» 95:7-11. «Mening aramlikim» — birinqidin Huda Israillarəja wədə bərgən Kanaan (Pələstin) zeminini kərsitidu. Misirdin qikip qəl-bayawanda kirik yil sərsən bolup yürgən bir əwlad Israillar itəətsizlik kilip u zeminəja kirmigən. Ikkinqidin, xundakla əng muhimi, «aramlik» bolsa, pəkət zeminni əməs, bəlkı Hudaning panəhi, yetəkqiliki həm xəpkiti astida yaxaxni əz iqigə alidu (4-bəbnimu kərüng).

3:11 Qəl. 14:21-23; Kan. 1:34; Zəb. 95:7-11.

3:13 «pəkət «bügün»la bolidikən, həqkaysinglar gunahning azduruxliri bilən kənglünglarning kəttiklaxmasliki üqün hər künü bir-biringlarni jekilənglar» — bu ayəttiki «bügün» yukirida nəkil kəltürülgən «Zəbur» 95-küydi səz, əlwəttə.

3:15 Ibr. 3:7.

3:17 «U kirik yil kimlərgə oʻzəzəpləndi? Yənıla xu gunah ətəküzüp, yikilip jəsətliri qəldə kəloʻanlarəja əməsmu?» — «Qəl.» 14:29, 32ni kərüng.

3:17 Qəl. 14:36; Zəb. 106:26; 1Kor. 10:10; Yəh. 5.

3:18 Kan. 1:34.

4:2 «Qūnki hux həwər huddi qəldiki Israillarəja anglitiloʻandək bizlərgimu anglitildi» — «qəldiki Israillarəja» grek tilida «ularəja» deyilidu. Bu ayəttiki «hux həwər» Hudaning aramlikini alahidə kəzdə tutidu.

«Ibraniylar oʻq»

«Xunga mən oʻqazəlinip kəsəm iqip: —

«Ular Mening aramlikim oʻq kət'iy kirməydu — degən».

Hudaning əməlliri bolsa dunya apiridə bol oʻqandila həmmisi tamamlanoʻqanidi; ⁴ qünki yaritilixning yəttinqi küni həkkidə mukəddəs yazmilarning bir yeridə mundaq deyilgən: «Yəttinqi küni kəlgəndə, Huda həmmə əməlliridin aram aldi».. ⁵ Yənə kelip yukirida eytiloʻqandək Huda: «Ular Mening aramlikim oʻq kət'iy kirməydu» degənidi.. ⁶ Buningdin kərünərlikki, Hudaning aramlik oʻq kirəlydi oʻqanlar bar, əmma uning toʻqrisidiki hux həwərni awwal anglioʻqanlar itaətsizlik kioʻqanliki üqün, uning oʻq kirəlmidi.. ⁷ Xuning üqün, Huda ənə xu aramlik toʻqrisida uzak waqəttin keyinki məlum bir künni «bügün» dəp bekitip, Dawut pəyoʻqəmbər arkilik yənə xundaq eytkən: —

«Bügün uning awazini anglisanglar,
Yüriklarni kəttik kilmanglar!».

⁸ Əgər Yəxua pəyoʻqəmbər Israillarni aramlikka kirgüzgən bolsa idi, Huda keyin yənə bir aramlik küni toʻqruqluk demigən bolatti. ⁹ Kiskisi, xabat künidiki bir aramlik Hudaning həlkini kütməktə..

¹⁰ Qünki Hudaning aramlik oʻq kirgüqilər huddi Huda «Əz əməl-ixliridin aram aloʻqan»dək, əzlrining ixliridin aram alidu. ¹¹ Xunga həqkəysimizning ənə xu Israillardək itaətsizlik kioʻqan həliti də yikilip qüxməsliki üqün, hər birimiz bu aramlikka kirixkə intiləyli.

¹² Qünki Hudaning səz-kalami janliktur wə küqkə igidur, hətta jan bilən rohni, yilik bilən boʻqumlarini bir-biridin ayriwetaligüdək dərjida, hər kəndə qox bislik kiliqtin ittiktur, kəlbidiki oy-pikir wə arzu-niyətlarning üstidin həküm qikəroʻquqidur. ¹³ Uning aldidə həqkəndə məwjudat oʻqayip əməstur; bəlkı bizdin hesab Aloʻquqining kəzlrini aldidə həmmə ix oʻqkə-xkaridur..

Bax kaħinimiz Əysa Məsih

¹⁴ Xundaq bol oʻqanikən, xundaqlə ərx-asmanlardin etüp qikəkan uluq Bax Kaħinimiz, yəni Hudaning Ooqli Əysa bol oʻqanikən, biz etirap kioʻqan etikadimizda qing turayli. ¹⁵ Qünki bizgə təyinlənə bax kaħinimiz ajizliklirimiz oʻqə həsdaxlik kilmioʻquqi əməs, bəlkı bizgə ohxax hər hil azdurux-sinaklar oʻqə duq kəlgən, lekin gunah sadir kiliq bəkmioʻquqidur. ¹⁶ Xunga yürikimiz tok

4:3 Zəb. 95:11

4:4 «Yəttinqi küni kəlgəndə, Huda həmmə əməlliridin aram aldi» — «Yar.» 2:2.

4:4 Yar. 2:2; Mis. 20:11; 31:17.

4:5 «Yənə kelip yukirida eytiloʻqandək Huda: «Ular Mening aramlikim oʻq kət'iy kirməydu» degənidi» — muəllip, gər qə qəldə kəz gən Israillər itaətsizliki tūpəylidin «Hudaning aramlik oʻq kirmigən bolsimu, kirix yoli tehigə oʻqkə ikənlikini kərsitidu.

4:5 Zəb. 95:11

4:6 «uning toʻqrisidiki hux həwərni awwal anglioʻqanlar» — demək, Hudaning aramlik toʻqruqluk hux həwər anglioʻqanlar; qəl-bayawanda kezip yür gən Israillərni kərsitidu.

4:7 Zəb. 95:7-8; Ibr. 3:7.

4:8 «Əgər Yəxua pəyoʻqəmbər Israillarni aramlikka kirgüzgən bolsa idi, Huda keyin yənə bir aramlik küni toʻqruqluk demigən bolatti» — Yəxua pəyoʻqəmbər Musa pəyoʻqəmbərnin izbasari bolup, u Israil həlkini Huda wə də bərgən zeminoʻqə baxlap bar oʻqan. «Kan.» 3:20, 25:19, «Yəxua» 1:15nimu kərüng.

4:9 «Kiskisi, xabat künidiki bir aramlik Hudaning həlkini kütməktə» — «xabat küni» yəttinqi küni, yəni Huda aram aloʻqan küni wə Əz Yəhudiy həlkigə bekitkən «dəm elix küni» idi.

4:10 «Qünki Hudaning aramlik oʻq kirgüqilər huddi Huda «Əz əməl-ixliridin aram aloʻqan»dək, əzlrining ixliridin aram alidu» — bu intayin muħim ayət üstidə həm «Hudaning aramlik oʻq toʻqruqluk «qoxumqə səz»imizdə tohtilimiz.

4:12 Top. 12:11; Yəx. 49:2; Əf. 6:17.

4:13 Zəb. 33:13-15

4:14 Ibr. 3:1; 6:20; 8:1; 9:11.

4:15 Yəx. 53:9; 2Kor. 5:21; Fil. 2:7; Ibr. 2:18; 1Pet. 2:22; 1Yuhə. 3:5.

«Ibraniylaroq»

halda rahim-xepkətkə erixix wə yardəmgə ehtiyajlik waqtimizda xapaət tepix üqün mehir-xepkət ayan kilinoquqi təhtkə yekünlixayli..

5¹ Hər kətimlik bax kahin insanlar arisidin tallinip, həlkə wəkalitən Hudaəqə hizmət kilixkə, yəni həlkning atioqan hədiyəliniri wə gunahlar üqün kiləqan kurbanliklirini Hudaəqə sunuxkə təyinlinidu.² Uning hərtərləp əjizlikliri boləqəqə, bilimsizlər wə yoldin qətnigənlərgə müləyimlik bilən muamilə kilalaydu.³ Xu əjizlik üqün u həlkning gunahliri hesabioqə kurbanlik sunəqəndək, əz gunahliri üqünmu kurbanlik sunuxkə toəqra kelidu.⁴ Həqbir kixi bu xərəplik mərtiwinə əzlükidin almaydu, pəkət Hərunəqə ohxax, Huda tərpidin qəqiriloəndila uni alidu..⁵ Huddi xuningdək Məsihmə bax kahin mərtiwisigə Əzini uluəqlap əzlükidin erixkən əməs, bəlki Uni uluəqləuquqi Huda Əzi idi; U Uningəqə: —

«Sən Mening Oəqlumdursən, bəgün Mən Seni tuəqdurdum» dəgən..

⁶ U mukəddəs yazmilarning yənə bir yeridə Uningəqə: —

«Sən əbədil'əbədgəqə Məlkizədəkning tipidiki bir kahindursən» dəgən..

⁷ Məsih yər yüzidiki künlərdə, Əzini əlumdin kütəzuwəlixkə qədir Boləquqioqə kəttik nidalar wə kəz yaxliri bilən dua-tilawətlər wə yilinixlari kətürdi. Uning ihlasənlikidin dualiri ijabət kilindi..⁸ Gərqə U Hudaning Oəqli bolsimu, əzab qəqixliri arkilik itəətmən boluxni əgəndi..⁹ U mana muxundək mukəmməl kilinoqan boləqəqə, barlik Əzigə itəət kiləquqilarəqə mənggölük nijatni barlikkə kəltürgüqi bolup,¹⁰ Huda tərpidin «Məlkizədəkning kahinlik tüzümi tərtipidə bax kahin» dəp jakarlandi..

Etikədtin yanmaslikkə aqahlandurux

¹¹ Bu ix toəqrulək eytidioqan nuroqun səzlimiz bar, ləkin kuləqliringlar pang bolup kətkəqə, bularni silərgə enik qüxəndürux təs..¹² Qünki silər alliburun təlim bərgüqi boluxkə tegixlik boləqan qəəqdimu, əməliyəttə silər yənəla Hudaning səz-kalamining əsəsiy həqikətlirining nemə ikənlikini bəxkəlarning yəngiwəxtin əgətxigə mohtəjsilər; silərgə yirik yeməklək əməs, bəlki yənəla sūt kərəktur..

4:16 «yardəmgə ehtiyajlik waqtimizda xapaət tepix üqün...» — grek tilida «yardəm» «adəmning (kütəzuəqin! dəgən) nidasioqə yügürux» dəgən uqumni bildüridu. «mehir-xəpəkət ayan kilinoquqi təht» — Hudaning təhti, əlwəttə.

4:16 Rim. 3:25.

5:3 Law. 9:7; 16:6; 1br. 7:26.

5:4 «Həqbir kixi bu xərəplik mərtiwinə əzlükidin almaydu, pəkət Hərunəqə ohxax, Huda tərpidin qəqiriloəndila uni alidu» — «Mis.» 28:1də hatiriləngəndək, Huda Musa pəyəqəmbərgə akisi Hərunni İsrailarning tunji bax kahini kəlip təyinləx həqkidə əmr bərgən. Hərun Lawiy kəbilisidin idi.

5:4 Mis. 28:1; 1Tar. 23:13; 2Tar. 26:16.

5:5 «Sən Mening Oəqlumdursən, bəgün Mən Seni tuəqdurdum» — «Zəb.» 2:7.

5:5 Zəb. 2:7; Ros. 13:33; 1br. 1:5.

5:6 «Məlkizədəkning tipidiki bir kahin..» — «Məlkizədək» toəqrulək 7-bab 1-2-ayətlərgə qəarsun. Məlkizədək əzi «Yar.» 14-babta kərinidu. «Sən əbədil'əbədgəqə Məlkizədəkning tipidiki bir kahindursən» — «Zəb.» 110:4.

5:6 Zəb. 110:4; 1br. 7:17.

5:7 «Məsih yər yüzidiki künlərdə...» — grek tilida «Məsih əttə turoqan künlərdə...» bilən bildürüldü.

5:7 Mat. 26:39; 27:46,50; Yh. 17:1.

5:8 Fil. 2:6.

5:9 «mənggölük nijatni barlikkə kəltürgüqi bolup,...» — «barlikkə kəltürgüqi» dəgən ibarə grek tilida «yol bəxliəquqi» həm «ul saləquqi» dəgən yənə ikki mənənimu təng bildüridu.

5:10 «U Məsih... Huda tərpidin «Məlkizədəkning kahinlik tüzümi tərtipidə bax kahin» dəp jakarlandi» — 7-bab 1-2-ayətlərgə qəarsun. Məlkizədək əzi «Yar.» 14-babta kərinidu.

5:11 «bu ix toəqrulək...» — yəki «U toəqrulək...» (yəni, Məsih həqktə...).

5:12 1Kor. 3:1, 2, 3.

«Ibraniylaroq»

¹³ Qünki pəkət sūt bilənla ozuklinidioqanlarning bowaktin pərki yoktur, ular həqqaniyət kalamioqə pixxiq bolmioqan oqoridur, halas. ¹⁴ Biraq yeməklilik bolsa yetilgənlər, yəni öz ang-zəhinlirini yaxhi-yamanni pərək etixə yetildurgənlər üqündur.

Dawami

6¹⁻² Xuning üqün, Məsih tooqrisidiki dəslepki asasiy təlimdə tohtap qalmaq, — yəni kaytidin «əlük ixlər»din towa kiliq wə Hudaqə etikad baqlax, qəməldürülüxlər, «qol təgküzüx», əlgənlərnin tirildürülüxi wə mənggülik həküm-soraq tooqrisidiki təlimlərdin ul salayli dəp olturmay, mukəmməllikkə qarap mangayli. ³ Huda haloqanikən, biz xundəq kiliqimiz. ⁴⁻⁶ Qünki əslidə yorutulup, ərxtiki iltipattin tetioqan, Mukəddəs Rohtin nesip boləqan, Hudaning sez-kalamining yaxhiliqini həmə kəlgüsi zamanda ayan kiliqidioqan küdrətlərnə həs kiliq baqqanlar əgər yoldin qətnigən bolsa, ularni kaytidin towa kildurux hərgiz mumkin əməs. Qünki ular öz-özigə kiliq Hudaning Oqlini kaytidin krestləp rəsəwə kilməqta..

⁷ Qünki kəp kətimlap öz üstigə yaqləqan yamoqur süyini iqləqan, əzidə terioqularoqə mənəpəttlik ziraətlərnə ətürüp bərgən yər bolsa Hudadin bərikət alməqta. ⁸ Biraq tikən wə kəmoqəq ətürgən bolsa, u ərziməs bolup, lənətkə yeqin bolup, aqiwiiti kəydürülüxtin ibarət bolidu.

⁹ Lekin əy səyümlüklirim, gərqə yukiriqi ixlərnə tiləqə aloqan bolsəqmı, silərdə buningdinmu əwzəl ixlər, xundəqlə niqatliqning elip bəridioqan ixləri bə dəp kayil bolduq. ¹⁰ Qünki Huda kiliqəqan əməllirinqlərnə wə Uning mukəddəs bəndilirigə kiliqəqan wə həzirmu kiliwatqan hizmitinqlər arqiliq Uning nami üqün kərsətkən mehir-muəbbəbitinqlərnə untup qalidioqan adətsizlərdin əməs..

¹¹ Əmma silərnin ümidinqlərnin toluk jəzm-hatirjəmlilik bilən boluxi üqün, hərbiqinqlərnin ahiroqiqə xundəq oqəyrət kiliqinqləroqə intizarmiz; ¹² xundəqlə sərəlmilərdin bolmay, bəlki etikad wə səwrqanliq arqiliq Hudaning wədilirigə warisliq kiliqəqanlarnə ülgə kiliqidioqanlardin boləqaysilər.

Hudaning İbrahimoqə kiliqəqan wədiliri jəzmən əməlgə axidu

¹³ Qünki Huda İbrahimoqə wədə kiliqəqanda, Əzidin üstün turidioqan həqkim bolmioqəqlə, Əzi bilən kəsəm kiliq: ¹⁴ «Səngə qoqum bəht ata kiliqimən, səni qoqum kəpəytip bərimən» — dedi...

¹⁵ Xuning bilən, İbrahım uzun wəqit səwr-təqət bilən kütüp, Hudaning wədisigə erixti.

¹⁶ Qünki insanlər əzlidiridin üstün turidioqan birini tiləqə elip kəsəm kiliqdu; ularning arisida

6:1-2 ««əlük ixlər»din towa kiliq» — «əlük ixlər» bolsa Hudaning niqatqə tayanmay kiliqəqan bərlilik ixlər; muxu yərdə muəllip xühşisizki kəp «diniy paaliyətlər»ni «əlük ixlər, halas» deməqki. ««əlük ixlər»din towa kiliq wə Hudaqə etikad baqlax, qəməldürülüxlər, «qol təgküzüx», əlgənlərnin tirildürülüxi wə mənggülik həküm-soraq tooqrisidiki təlimlər...» — bu altə «asasiy təlim»ni xərhləx üqün, birqanqə ixlər üstidə tohtiliximizəqə tooqra kelidu, «qoxumqə sez»imizdə bu həktə tohtilimiz.

6:3 «Huda haloqanikən, biz xundəq kiliqimiz» — «Huda haloqanikən» dəgənlilik grek tilida «Əgər Huda halisə — wə u dərəwəqə xundəq halaydu» dəp bildüridu.

6:3 Ros. 18:21; 1Kor. 4:19; Yəq. 4:15.

6:4-6 «əgər yoldin qətnigən bolsa, ularni kaytidin towa kildurux hərgiz mumkin əməs. Qünki ular öz-özigə kiliq Hudaning Oqlini kaytidin krestləp rəsəwə kilməqta» — bəxə birhil tərjimisi: «... ular əgər yoldin qətnəp, əzliqi üqün Hudaning Oqlini kaytidin krestləp, xundəqlə Uni rəsəwə kiliwatqan bolsa, muxulərnə kaytidin towa kildurux hərgiz mumkin əməs». Bu muhim əyət tooqruluq «qoxumqə sez»imizni kərting.

6:4-6 Mat. 12:31; İbr. 10:26; 1Yuhə. 5:16.

6:10 Pənd. 14:31; Mat. 10:42; 25:40; Mar. 9:41; Yh. 13:20.

6:14 «Səngə qoqum bəht ata kiliqimən, səni qoqum kəpəytip bərimən» — oqurmənlərgə ayəni, ibrəniy tilida bu hil kəsəm iqi xundəq xəkildə idi: «Səni bərikətləp bərikətləymən, səni kəpəytip kəpəytimən». Bu xəkildə kəsəm iqi qüqi öz-əzi bilən kəsəm kiliqəqan dəp həsəblinatti. Bu wədə-kəsəm İbrahım İshəqni kurbəngə üstigə qoyəqandin keyin bərilgən («Yar.» 22:17də hatirilinidu).

6:14 Yar. 12:3; 17:4; 22:16-17; Zəb. 105:8-9; Luqə 1:73.

«Ibraniylaroq»

kəsəm ispat-təstik hesablinip, hər hil talax-tartixlaroq hatimə beridu..¹⁷ Xuningdək Huda, Öz wədisigə warislik qiloqanlaroq Öz nixan-məksitining əzgərməydiqanlikini tehimu oqukrak bildürük üçün, kəsəm kilip wədə bərdi..¹⁸ Xuning bilən kət'iy əzgərməs ikki ix arkilik, kəz aldimizda qoyuloqan ümidni qing tutux üçün halakəttin özimizni qaqurup uni baxpanah qiloqan bizlər küqlük riqbət-ilhamoq erixələymiz (bu ikki ixta Hudaning yaloqan eytixi kət'iy mumkin əməs, əlwəttə)..¹⁹ Bu ümid jenimizoq qing baqloqanqan kemə langgiridək xübhəsisiz həm mustəhkəm bolup, ərxitiki ibadəthanining iqli pərdisidin etüp bizni xu yərgə tutaxturidu..²⁰ U yərgə biz üçün yol eqip mangoquqi Əysa bizdin awwal kirgən bolup, Məlkizədəkning kahinlik tüzümi tərtipdə mənəggülük təyinlənən Bax Kahin boldi..

Məlkizədəkning kahinlik tüzümi həkkidə «Aləmning yaritilixi» 14:17-19ni kərüng

7¹ Qünki bu Məlkizədək Salem xəhirining padixahi, xundakla Əng Aliy Boloquqi Hudaning kahini bolup, İbrahim padixahlarni yengip jəngdin qaytkanda, uning aldioq qikkən wə uningoq bəht tiligənidi..² İbrahim bolsa erixən barlik oljisining ondin bir ülüxini uningoq atioqanidi. Məlkizədək dēgən isimning birinqi mənisi «həkkəniyə padixahi» dēgənliktur; uning yənə bir nami «Salemning padixahi» bolup, buning mənisi «amanlik padixahi» dēgənliktur;³ uning atisi yok, anisi yok, nəşəbnamisi yok, künlirining baxlinixi wə həyatining ahirlixixi yoktur, bəlkı u Hudaning Oqlioq ohxax kilinip, mənəggülük kahin bolup turidu..

⁴ Əmdı qaranglar, bu Məlkizədək nemidegən uluq adəm-hə! Həttə ata-bowilirimizning qongi İbrahimmu oljisining ondin birini uningoq atioqan.⁵ Dərwəqə Lawiyning əwladliridin kahinlikni zimmisigə aloqanlar Təwrat kanuni boyiqə həlktin, yəni öz kərindaxliridin İbrahimning puxtidin bolojinioq karıam tapkinining ondin bir ülüxini yioqixi əmr kilinoqan..

⁶ Ləkin bularning qəbilə-urukidin bolmioqan Məlkizədək bolsa İbrahimdin «ondin bir ülüx»ni qəbul qiloqan andin Hudaning wədilirigə igə boloquqi İbrahimə bəht tiligən..⁷ Xübhəsisizki, bəht tiligüqi bəhtkə erixküqidin üstündür..⁸ Bu yərdiki «ondin bir ülüx»ni qəbul qiloquqlar əlidiqan adəmlərdindir; u yərdiki «ondin bir ülüx»ni qəbul qiloquqi toqrisida mükəddəs yazmilarda «U həyat yaxioquqi» dəp guwahlik beriləndür..

6:16 Mis. 22:11.

6:18 «Xuning bilən kət'iy əzgərməs ikki ix arkilik,...» — bu «əzgərməs ikki ix» bolsa Hudaning wədisi wə Uning kəsımi bolsa kerək. «kəz aldimizda qoyuloqan ümidni qing tutux üçün halakəttin özimizni qaqurup uni baxpanah qiloqan bizlər küqlük riqbət-ilhamoq erixələymiz» — «özimizni qaqurup» dēgən ibarə «muxu rəzil dunyaning əkiwitidin əzini qaqurup», dēgən mənida.

6:19 «ərxitiki ibadəthanining iqli pərdisidin etüp bizni xu yərgə tutaxturidu» — «ərxitiki ibadəthanining pərdisi» dēgən ibaridə biz «ərxitiki» dēgən səzni qoxup kirgüzduk. Qünki «ibadəthanining pərdisi» yər yüzidiki ibadəthanini kərsətkən əməs, bəlkı ərxətə bolqan ibadəthanini kərsətidu (8:5ni kərüng). Demək, etiqadqılar üçün eytkanda, ularning asmandiki ibadəthanidiki əng mükəddəs jay bilən qing alakisi bardur.

6:20 «Məlkizədəkning kahinlik tüzümi tərtipdə mənəggülük təyinlənən Bax Kahin boldi» — «Məlkizədək» toqıruluk 7-bab -1-2-ayətlərgə qaralsun. Məlkizədək «Yar.» 14-babta kərünidu.

6:20 İbr. 3:1; 4:14; 8:1; 9:11.

7:1 «Salem xəhiri» — yəni Yerusalemlər; «Salem»ning mənisi «salam, amanlik»tur.

7:1 Yar. 14:17-20.

7:3 «uning atisi yok, anisi yok, nəşəbnamisi yok, künlirining baxlinixi wə həyatining ahirlixixi yoktur, bəlkı u Hudaning Oqlioq ohxax kilinip, mənəggülük kahin bolup turidu» — bu ayətning qongkur məzmuni üstidə «qoxumqə söz»imizdə tohtilimiz.

7:5 «İbrahimning puxtidin bolojini...» — grek tilida: «İbrahimning qatirikidin qikkənlər...» dēgən söz bilən ipadilinu.

7:5 Qel. 18:21; Kan. 18:1; Ya. 14:4; 2Tar. 31:5.

7:6 Yar. 14:20.

7:7 «bəht tiligüqi» — yəni «bəht ata qiloquqi».

7:8 «Bu yərdiki «ondin bir ülüx»ni qəbul qiloquqlar əlidiqan adəmlərdindir; u yərdiki «ondin bir ülüx»ni qəbul qiloquqi toqrisida mükəddəs yazmilarda «U həyat yaxioquqi» dəp guwahlik beriləndür» — «əlidiqan adəmlər» Lawiylik kahinlarni, «həyat yaxioquqi» bolsa Məlkizədəkni kərsətidu.

«Ibraniylar oʻq»

⁹ Hatto bunda deyxka boliduki, ondin bir uluxni alidiqan Lawiymu ajdadi Ibrahim arkilik Molkizadakk ondin bir uluxni borgan. ¹⁰ Qunki Molkizadək Ibrahimi karxi aloqanda, Lawiyni kalgusidiki puxti bolux supitida yonila Ibrahimning tenida idi, dap hesablxka bolidu.

¹¹ Əmdi Lawiy kabilisining kahinlik tuzumi arkilik mukammal həkkanilik keləydioqan bolsa (qunki xu tuzumga asalinip Təwrat kanuni Israil halkiga quxurulgəni), keyinki waqitlarda Harunning kahinlik tuzumi boyiqə əməs, bəli Molkizadəkning kahinlik tuzumi boyiqə baxka bir kahinning qikixining nemə hajiti bolatti?

¹² Əmdi kahinlik tuzumi əzgərtilgən bolsa, uningqa munasiwətlilik kanun-tuzummu əzgərtilxka toqra kelidu. ¹³ Qunki bu eytiliwatqan səzlər karitiloqan zat bolsa baxka bir kabilidin bolup, bu kabilidin heqkim kurbangahta hizmetta bolup bakmioqan. ¹⁴ Qunki Rəbbimizning Yəhuda kabilisidin qikkənligi enik; Musa bu kabila toqrisida kahinlikqa munasiwətlilik heqbir nərsə demigəni.

¹⁵ Əmdi Molkizadək baxka bir kahin qikkən bolup, bu əzgirix munulardin tehimu roxən bolidu; ¹⁶ uning kahinlikqa təyinlinixi ət igilirigə baqlik əmr bilən əməs, bəli pūtməs-tugiməs hayatning kudritidin bolqandur.

¹⁷ Qunki bu həkta mukəddəs yazmilarda: «Sən əbədil'əbədgiqə Molkizadəkning tipidiki bir kahindursən» dap guwahlik berilgən. ¹⁸ Qunki aldinki əmr-tuzum ajizligi wə ünümsizligi tūpəylidin kqidin kalduruloqan¹⁹ (— qunki Təwrat kanuni heq ixni kamalətkə yətküzəlmidi). Uning orniqa bizni Hudaqa yekinlasturidioqan, uningdin əwzəl ümid elip kelindi. ²⁰⁻²¹ Uning üstigə, bu ix Hudaning kəsimi bilən kapalətkə igə bolmay qəlmidi (ilgiri ətkən kahinlar Hudaning kəsimisiz kahin bolqanidi; lekin, əysa bolsa Əzigə: —

«Pərwərdigar xundək kəsəm iqtı, həm hərgiz buningdin yanmaydu: — «Sən əbədil'əbədgiqə kahindursən»» Degüqining kəsimi bilən kahin boldi). ²² Əmdi əysa xundək uluq ix bilən əwzəl bir əhdining kepili kilindi.

²³ Yənə kelip, ilgiri ətkən kahinlar kəp boluxi kerək idi; qunki ularning hər biri ölüm tūpəylidin wəzipisini dawamlaxturalmay qəloqan. ²⁴ Lekin əysa mənggügə turoqaxka, Uning kahinligi hərgiz əzgərtilməstur. ²⁵ Xu səwəbtin, U Əzi arkilik Hudaning aldiqa kəlgənləni üzül-kesil kutkuzuxka qadir; qunki U ular üçün Hudaqa murajiet kilixka mənggü hayattur.

²⁶ Muxundək bir bax kahin dəl bizning hajitimizdin qikidioqan — mukəddəs, əyibsiz, oqubarsiz, gunahkarlardin neri kilinoqan, ərxlərdin yukiri elip kəturilgən kahindur. ²⁷ U axu bax

7:9 «Hatto bunda deyxka boliduki, ondin bir uluxni alidiqan Lawiymu ajdadi Ibrahim arkilik Molkizadakk ondin bir uluxni borgan» — ondin bir uluxni aloqini Lawiy əzi əməs, bəli uning əwladliri «Lawiylar»dur.

7:11 Gal. 2:21.

7:14 «Qunki Rəbbimizning Yəhuda kabilisidin qikkənligi enik; Musa bu kabila toqrisida kahinlikqa munasiwətlilik heqbir nərsə demigəni» — Musa pəyoqəmbərgə quxurilgən kanun boyiqə kahinlar Lawiy kabilisidin bolqan.

7:14 Yəx. 11:1; Mat. 1:3.

7:15 «Əmdi Molkizadək baxka bir kahin qikkən bolup, bu əzgirix munulardin tehimu roxən bolidu» — «bu əzgirix» grek tilida «bu ix» deyilidu. «Bu ix»ning nemə ikənligi toqruluk baxka pikirdə bolqan bəzi alimlar bar.

7:16 «... uning kahinlikqa təyinlinixi ət igilirigə baqlik əmr bilən əməs, bəli pūtməs-tugiməs hayatning kudritidin bolqandur» — «ət igilirigə baqlik əməs» — grek tilida «ətlilik (demək, insanning ətligigə karayidioqan) bir əmr boyiqə əməs,...». Demək, Musa pəyoqəmbərgə quxurilgən kanun boyiqə kahinlar Lawiy kabilisidin boluxi kerək idi, lekin Molkizadəkning kahinlik tuzumi heqkandək bir kabila bilən munasiwətsiz, pəkət mənggü hayat kixi buningqa layik kəlati.

7:17 «Sən əbədil'əbədgiqə Molkizadəkning tipidiki bir kahindursən» — «Molkizadək» toqruluk yənə 7-bab 1-2-ayətlər wə «Zəbur»diki 110-küygə qaralsun. Molkizadək əzi «Yar.» 14-babta kərunidu.

7:17 Zəb. 110:4; Ibr. 5:6.

7:19 Yə. 1:17; Ros. 13:39; Rim. 3:21,28; 8:3; Gal. 2:16.

7:20-21 «Pərwərdigar xundək kəsəm iqtı, həm hərgiz buningdin yanmaydu: — «Sən əbədil'əbədgiqə kahindursən»» degüqining kəsimi bilən kahin boldi» — Zəburdiki (110:4) toluk bayan bolsa: «Pərwərdigar xundək kəsəm iqtı, həm buningdin yanmaydu: — «Sən əbədil'əbədgiqə Molkizadəkning tipidiki bir kahindursən»».

7:20-21 Zəb. 110:4.

7:25 1Tim. 2:5; 1Yuh. 2:1.

kahinlardak hər küni aldi bilən öz gunahlırı üqün, andin həlkning gunahlırı üqün qurbanlık sunuxka mohtaj əməs. Qünki U Özini qurbanlık süpitidə sunoqanda, həmməylən üqün buni bir yolila ada kildi..²⁸ Qünki Təwrat kanuni əjiz bəndə boləqan insanlarni bax kahin kiliپ təyinləydu, lekin Təwrat kanunidin keyin kəlgən Hudaning kəsəm-kalami mənggügə kamalətkə yetküzəlgən Oqulni bax kahin kiliپ təyinliđi.

Bax kahinimiz Əysa Məsih — əwzəl kahin, əwzəl əhdə

8¹ Eytkanlirimizning bax nuqtisi xuki: Ərtiki uluq Boləquqining təhtining ong təripidə oltureqan xundak bir Bax Kahinimiz bar..² U mukəddəs jaylarda, xundakla insan əməs, bəlki Pərwərdigar tikkən həkiqiy ibadət qedirining həmmisidə kahinlik hizmitini kileququđur..

³ Hər bir bax kahin həkiqə həm qurbanlıklar sunux üqün təyinlinidu. Xuning üqün, bizning bu bax kahinimizningmu birə sunidoqini bolux kerək idi..⁴ Dərwəkə əgər U yar yüzidə bolsidi, hərgiz kahin bolmaytti; qünki bu yərdə Təwrat kanun-tüzümi boyiqə hədiyə sunidoqan kahinlar alliburunla bardur⁵ (bu kahinlar hizmət kilidoqan ibadət qediri pəkətlə ərtiki ixlarning kəqürülmisi wə kələnggisidur. Musa dəl bu ibadət qedirini kuruxka baxliqanda, Hudaning wəhiysi uningə kelip: «Ehtiyat kiləqinki, bularning həmmisini sanga taqda kərsitilgən ərək boyiqə yasəqin» dəp agahlandıruqan)..⁶ Lekin hazır U (kona əhdigə ait wədilərdin əwzəl wədilə üstigə bekətilgəq) tehimu yahxi bir əhdining wasitiqisi boləqəqka, Uningə berilgən kahinlik hizmiti baxka kahinlarningkidin xunqə əwzəl turidu..

⁷ Əgər xu dəsəlpki əhdə kəm-kütisiz bolsa idi, keyinkisi üqün orun izdəxning həqkəndək həjiti bolmioqan bolatti..⁸ Lekin, Huda kona əhdini yetərsiz dəp qarap, Israilləroqə mundaq dēgən: — «Mana, xu künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar, — Mən Israil jəməti wə Yəhuda jəməti üqün yengi bir əhdini əməlgə axurimən..⁹ Bu əhdə ularning ata-bowiliri bilən tüzgən əhdigə ohxi-maydu; xu əhdini Mən ata-bowilirini qolidin tutup Misirdin kutkuzup yetəkliginimdə ular bilən tüzgənədim; qünki ular Mən bilən tüzəxkən əhdəmdə turmidi, mən ularin nəzirimni yetkidim, — dəydu Pərwərdigar.

¹⁰ Qünki xu künlərdin keyin, Mening Israil jəməti bilən tüzidoqan əhdəm mana xuki: — «Mən Öz təwrat-kanunlirimni ularning zəhin-əqligə salimən, həmdə ularning kəlbəgimu pütimən; Mən ularning Hudasi bolimən, ularmu Mening həlkim bolidu..¹¹ Xundin baxlap

7:27 Law. 9:7; 16:6; İbr. 5:3.

8:1 Əf. 1:20; Kol. 3:1; İbr. 3:1; 4:14; 6:20; 9:11; 12:2.

8:2 «U Məsih mukəddəs jaylarda, xundakla insan əməs, bəlki Pərwərdigar tikkən həkiqiy ibadət qedirining həmmisidə kahinlik hizmitini kileququđur» — «mukəddəs jaylar» bolsa «mukəddəs jay» wə «əng mukəddəs jay» deməkqi.

8:3 «bizning bu bax kahinimizningmu» — grek tilidə «Uningmu...».

8:3 Əf. 5:2.

8:5 Mis. 25:40; Ros. 7:44; Kol. 2:17; İbr. 10:1.

8:6 «lekin hazır U ... tehimu yahxi bir əhdining wasitiqisi boləqəqka, Uningə berilgən kahinlik hizmiti baxka kahinlarningkidin xunqə əwzəl turidu» — bu ayəttə kərsətilgən əhdə «yengi əhdə», 8-12-ayətlərnə kəring.

8:6 2Kor. 3:6.

8:7 «Əgər xu dəsəlpki əhdə kəm-kütisiz bolsa idi, keyinkisi üqün orun izdəxning həqkəndək həjiti bolmioqan bolatti» — nemixka rosul muxu yərdə: «keyinkisi üqün orun izdəxka həjiti bolmioqan bolatti» dəydu, pəkətlə «keyinkisining həqkəndək həjiti bolmioqan bolatti» deməydu? Bəlkim u «yengi əhdə» bəxərat kileqan pəyqəmbərlər (Yərəmiya, Əzakiyal, Yəxaya katarliklər)ni kəzdə tutidu; ular əzi «yengi kəlb, yengi ruh»ka igə boluxka təxna bolup izdigən, «yengi əhdə» dəl muxularəq ayan kilinoqan.

8:8 «Lekin, Huda kona əhdini yetərsiz dəp qarap, Israilləroqə mundaq dēgən: — «Mana, xu künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar, — Mən Israil jəməti wə Yəhuda jəməti üqün yengi bir əhdini əməlgə axurimən» — Huda Əzi bekətkən kona əhdini «yetərsiz kərgən»liki həyran kəlarlik kərinidu, əlwəttə. Yetərsizlikə bolsa dəl 7:19də kərsətilgəndək «Təwrat kanuni həq ixni kamalətkə yetküzəlmidi». «Yengi əhdə» pəkətlə Hudaning mukəmməl həkkəniylikini kərsətkən bolupla kəlməy, bəlki bu həkkəniylikning insanlarning kəlbəgə kəndək ornətilidoqanlikini kərsətidu.

8:8 Yər. 31:31-34.

8:10 «Qünki xu künlərdin keyin, Mening Israil jəməti bilən tüzidoqan əhdəm mana xuki...» — Yərəmiya pəyqəmbərnəy bu bəxəritidə, «xu künlərdin keyin» dēgən ibarə Huda həlkini öz yurtioqə Babilondin kəyturoqandin keyinki künlərnə

«Ibraniylar o'ra»

heqkim öz yurtdixioqa, yaki öz qerindixioqa: — «Pərwədigarni tonuqin» dəp ʻegitxining hajiti qalmaydu; qünki ularning həmmisi, ʻəng kiqikidin qongioqə Meni bilip boləjan bolidu;»¹² qünki mən ularning kəbihliklirigə rəhim kilimən həmdə ularning gunahlıri wə itaətsizlikirini mənggügə esimdin qikiriwetimən»..
¹³ Əmdi Hudaning bu əhdini «yengi» deyixi burunkisini «kona» degənlikidur; əmdi waqti ətənə, konirioqan ix bolsa uzun ətəy yökilidu.

Kona əhdə dəwridiki ibadət

9¹ Birinqi əhdidə munasiwətlik ibadət bəlgilimiliri wə yər yüzigə təwə boləjan bir muqəddəs ibadət jayi bar idi.² Buningə bir ibadət qədri tikilgənidi; uning muqəddəs jay dəp ataləjan birinqi bəlumidə qiraədan, xirə həm xirə üstidə rətləngən nanlar bolatti..³ Uning ikkinqi, yəni iqlı pərdisining kəynidə ʻəng muqəddəs jay dəp ataləjan yənə bir qədir bəlumı bar idi..⁴ Xu yərgə təwə boləjan altun huxbuygah wə pütünləy altun bilən kaplanəjan əhdə sanduqi bar idi. Sanduqning iqidə altundin yasaləjan, manna selinəjan komzək, Hərunning bih sürgən həsisi wə ikki əhdə tax tahtisi bar idi..⁵ Sanduq üstidiki «kafarət təhti»ning üstigə xan-xəraplik «kerub»lar ornitiləjan bolup, qanatlıri bilən uni yepip turatti. Əmdi bular toqruluk təpsiliy tohtilixning hazır waqti əməs..
⁶ Bu nərsilər mana xundəq orunlasturuloqandin keyinla, kahinlar qədirning birinqi bəlumigə (yəni «muqəddəs jay»ə) hərdaim kirip, ibadət hizmitini kilidu..⁷ Birək, «əng muqəddəs jay» dəp ataləjan ikkinqi bəlumigə pəkət bax kahin yilda bir qetimla kiridu. Kahin u yərgə öz gunahlıri wə həlkning nadanliktin ətüzgən gunahlıri üqün ataləjan qurbanlik qenini almay kirməydu..⁸ Bu ixlar arkilik Muqəddəs Roh xuni kərsitip bərməktiki, bu birinqi ibadət qədiridiki tüzüm inawətlik bolup tursila, ʻəng muqəddəs jayə baridəjan yol yənıla eqilməydu..
⁹ Mana bular rəsimdək hazırki zamanni roxənləxtüridəjan bir hil obraz, halas. Buningdin xuni kərüwelixə boliduki, bu qədirə sunulidəjan hədiyə wə qurbanliklar ibadət kiləuqini wijdanida pak-kamil kiləlməydu..¹⁰ Ular pəkət yemək-iqməklər wə boyini suqə selixning tür-lük rəsmiyətlirigə baqlıq bolup, qanun-tüzüm tüzütüləx waqti kəlgüqilik küqkə igə kilinəjan, insanlarning ətirigila baqlıq boləjan bəlgilimə-nizamlardur..

kərsitidu.

8:11 Yh. 6:45,65; 1Yuha. 2:27.

8:12 Yər. 31:31-34.

9:2 Mis. 26:1; 36:1; Law. 24:5.

9:3 «əng muqəddəs jay dəp ataləjan yənə bir qədir bəlumı» — «muqəddəs jay» grek tilidə «muqəddəslərnin muqəddisi».

9:4 «altundin yasaləjan, manna selinəjan komzək» — «manna» Huda qəl-bayawanda Israiləroqə bərgən «asmandiki nan» — «Mis.» 31:16kə qaralsun. «Hərunning bih sürgən həsisi» — Huda Hərunni yetəkqi kilip talliojanlikini kərsitix üqün, uning həsisini bihlatkanidi («Qəl.» 16-17-babni kərüng. «ikki əhdə tax tahtisi» — bularning üstigə «on pərman» yaki «on pərhis» yezaləjanidi («Mis.» 31:18 wə 34:28ni kərüng.

9:4 Mis. 25:10; 34:29; Qəl. 17:25; 1Pad. 8:9; 2Tar. 5:10.

9:5 «kafarət təhti» — yaki «rəhimgah» yaki «rəhim kərsitidəjan təht», «Mis.» 25:22-34ni kərüng. ««kafarət təhti»ning üstigə xan-xəraplik «kerub»lar ornitiləjan bolup, qanatlıri bilən uni yepip turatti» — bu ixlar toqrısida «Mis.» 25:10-22, 37:6-9ni kərüng. «əmdi bular toqruluk təpsiliy tohtilixning hazır waqti əməs» — bu nərsilərnin həmmisi Əysə Məsih wə u elip barəjan nijattin «bexarət beridəjan kəlgə» idi. Bu ayəttiki sözlərgə wə 8:5kə kəriqanda, xuningə qə ixəngimiz kamikli, hətta bu kona ibadət qədirining kiqikkinə təpsilatlırimu «bexarətlük kəlgə» yaki «simwol» idi. «Manna» uning bir misalidur. «Yh.» 6:30-35də Əysaning Əzi toqruluk eytkən səzlırini kərüng («Rim.» 14:4, «Kol.» 2:16-17nimu kərüng). Huda buyrusa bu uluqə wə kişik nuqtini təpsiliy təhlil kilidəjan kitabqini keyin qikərməqimiz.

9:5 Mis. 25:22.

9:6 Qəl. 28:3.

9:7 Mis. 30:10; Law. 16:2,34; İbr. 9:25.

9:8 «bu birinqi ibadət qədiridiki tüzüm inawətlik bolup tursila» — «birinqi ibadət qədri» degən səz qədirning əzini, xundəqlə u wəkillik kiləjan ibadət hizmətliri (uningda sunuləjan hədiyə wə qurbanliklar katarliklar)ni kərsitidu.

9:8 Yh. 14:6.

9:10 Law. 11:2; Qəl. 19:7-22.

«Ibraniylar o'q»

¹¹ Lekin Məsih bolsa kəlgüsüdiki karamət yahxi ixlarni elip baroquqi bax kahin bolup, adəm kəli bilən yasalmioqan, bu dunyoqa mənsub bolmioqan, tehimu uluq wə tehimu mukəmməl ibadət qedirioqa kirdi; ¹² əqkə yaki mozaylarning qurbanlik kenini əməs, bəli Əzining qurbanlik kenini arkilik U (Əzila mənnggüllük hərlük-nijatni igiləgən bolup) bir yolila mənnggügə əng mukəddəs jayəqa kirdi... ¹³ Kəna əhdə dəwridə əqkə wə bukilarning kenini həm inəkning külliri napak boləqlanlarning üstigə sepilsə, ularni ət jəhətidin tazilap pak kiləqlan yərdə, ¹⁴ undaqtə, mənnggüllük Roh arkilik əzini oqubarsiz qurbanlik süpitidə Hudəoqa atioqan Məsihning kenini wijdaninglarni əlük ixlardin pak kilip, bizni mənnggü həyat Hudəoqa ibadət kilixkə tehimu yetəkliməmdu?!...

¹⁵ Xuning üqün u yəngi əhdining wasitiqisidir. Buning bilən (insanlarning awwalki əhdə astidə sadir kiləqlan itaətsizlikliri üqün azadlik bədili süpitidə xundaq bir əlüm boləqlanikən) Huda təripidin qakiriloqlanlar wədə kilinoqan mənnggüllük mirəskə erixələydu...

¹⁶ Əgər wasiyət kəldurulsə, wasiyət kəldurəqluqining əlüxi təstiklanəqluqə, wasiyət küqkə igə bolmaydu. ¹⁷ Qünki wasiyət pəkət əlümdin keyin küqkə igə bolidu. Wasiyət kəldurəqluqi həyatla bolsa, wasiyetining həqkəndəq küqi bolmaydu... ¹⁸ Xuningəqa əhəxə, dəsəlpki əhdimu qan ekətiləqlandila, andin küqkə igə boləqlan. ¹⁹ Qünki Musa Təwrat qanuni boyiqə hər bir əmrini pütün həlkəqə ukturəqlandin keyin, mozay wə əqkilərləning suqə ariləxturəqlan qenini kizil yung yiptə bəqləqləqlan zofə bilən qanun dəsturiəqa wə pütün həlkəqə sepip, ularəqa: ²⁰ «Manə, bu Huda silərləning əməl kilixinglarəqa əmr kiləqlan əhdining kənidi» — dedi... ²¹ U yənə əhəxə yoldə ibadət qedirioqa wə qedirdiki ibadətə munəsiwətlilik pütkül saymanlarning üstigə qan səpti. ²² Dərwəqə, Təwrat qanuni boyiqə həmmə nərsə degüdəq qan bilən paklinidu; qurbanlik keni təkülmigüqə, qunəqlar kəqürüm kilinmaydu.

²³ Hox, ərtikigə təkild kilip yasəqlan bu buyumlar muxundəq qurbanliklər bilən paklinixi kərək idi. Biraq ərtiki nərsilərləning əzi bulardin esil qurbanliklər bilən paklinixi kərək. ²⁴ Qünki Məsih ərtiki həkikiy ibadət jayioqa təkild kilinoqan, adəm kəli bilən yasəqlan mukəddəs jayəqa əməs, bəli Hudaning hüzuridə bizgə wəkillik kilip həzir bolux üqün ərxning əzigə kirip boldi...

²⁵ Yər yüzidiki bax kahinling yilmuyil əz kenini əməs, bəli qurbanliklərləning kenini elip, əng mukəddəs jayəqa qayta-qayta kirip turəqlinidəq, u qurbanlik süpitidə əzini qayta-qayta atəx üqün kirgini yəq... ²⁶ Əgər xundaq kilixning zəruriyiti boləqlan bolsa, dunya apiridə boləqlandin bəri Uning qayta-qayta əzə qəqixigə toqra kələtti. Lekin U manə zamanlarning ahiridə qunəqlni yəq kilix üqün, bir yolila Əzini qurban kilixkə otturiəqa qikti. ²⁷ Həmmə adəmləning

9:11 İbr. 3:1; 4:14; 6:20; 8:1.

9:12 «Əzining qurbanlik keni arkilik U Əzila mənnggüllük hərlük-nijatni igiləgən bolup bir yolila mənnggügə əng mukəddəs jayəqa kirdi» — «mənnggüllük hərlük-nijat» bolsa qunəqlardin boləqlan azadlik-nijatni kərsitidu. Məsihning igiləqlini Əzi üqün əməs, bərlilik insanlar (etikəq kiləqlan bolsa) üqün, əlwəttə.

9:12 Ros. 20:28; Əf. 1:7; Kol. 1:14; İbr. 10:10; 1Pet. 1:19; Wəh. 1:5; 5:9

9:13 Law. 16:14; Qəl. 19:4; İbr. 10:4.

9:14 «undaqtə, mənnggüllük Roh arkilik əzini oqubarsiz qurbanlik süpitidə Hudəoqa atioqan Məsih...» — «mənnggüllük Roh» Mukəddəs Roh, Hudaning mənnggüllük Rohi.

9:14 Luqə 1:74; Rim. 6:13; Gal. 1:4; 2:20; Əf. 5:2; Tit. 2:14; 1Pet. 4:2; 1Yuha. 1:7; Wəh. 1:5.

9:15 «insanlarning awwalki əhdə astidə sadir kiləqlan itaətsizlikliri üqün azadlik bədili süpitidə xundaq bir əlüm boləqlanikən» — «xundaq bir əlüm» — Məsihning əlümi, əlwəttə.

9:15 Rim. 5:6; 1Pet. 3:18.

9:17 «16-17-ayət» — yaki «Qünki əhdə tüzülsə, əhdə tüzülgüqi qurbanlik əlüxi kərək. Əhdə qurbanliqi kilinoquqi əlsə, əhdə küqkə igə bolidu; qurbanlik tēhi həyatla bolsa, əhdə həqkəndəq küqkə igə bolmaydu».

9:17 Gal. 3:15.

9:20 «Manə, bu Huda silərləning əməl kilixinglarəqa əmr kiləqlan əhdining kənidi» — demək, əhdə bu qan arkilik küqkə igə kilinoqan. «Mis.» 24:5-8ni kərəqling.

9:20 Mis. 24:8; Mat. 26:28.

9:24 «adəm kəli bilən yasəqlan mukəddəs jayəqa əməs» — «mukəddəs jay» grək tilidə «mukəddəs jaylar» deyilidu — «mukəddəs jay» andin «əng mukəddəs jay» deməqki.

9:25 Mis. 30:10; Law. 16:2,34; İbr. 9:7.

«Ibraniylar o'q»

bir qetim oluxi wə olgəndin keyin sorakka tartilixi bekitilgəngə ohxax, ²⁸ Məsihmü nuroqun kixilərnin gunahlırini Öz üstigə elix üqün birlə qetim kurbanlıq süpitidə sunulojandin keyin, Özini təlpünüp kütkənlərgə gunahni yok qiləjan həlaldə nijat kəltürüxkə ikkinqi qetim axkarə bolidu...

Məsihning bir qetimlik kurbanliqi

10¹ Təwrat qanuni kəlgüsində elip kelinidiojan güzəl ixlarning öz əynini əməs, bəlkə ularning kəlləngisinilə sürətləp bərgəqkə, u tələp qilinəjan, yilmuyil sunulup keliwatқан ohxax kurbanlıqlar arqılıq Huda o'qə yekinlaxmaqci boləjanlarni hərgizmu mukəmməl qiləlməydu...

² Bolmisə, muxu kurbanlıqlarning sunuluxi ahirləxatti, qünki ibadət qiləquqılar pak qilinip, wijdani yənə öz gunahlıri tūpəylidin azablanmaytti.³ Həlbuki, muxu kurbanlıqlar yilmuyil öz gunahlırini əzlirogə əslitip turidu.⁴ Qünki buka wə əqkilərnin qəni gunahlarıni hərgiz elip taxliyaləydu...⁵ Xuning üqün, U dunyao'qə kəlgəndə mundaq dəgən: —

«Nə kurbanlıq, nə atəjan axlıq hədiyəliəri bolsa Sening tələp-arzuyung əməs, Birəq Sən Mən üqün bir tən təyyarlap bərding;»

⁶ Nə kəydürmə kurbanlıqlar, nə gunah kurbanlıqidinmu səyünmiding;

⁷ Xunga jawab bərdimki — «Manə Mən kəldim!

— Qanun dəsturingdə Mən toqırluq pütülgəndə —

I Huda, iradəngni əməlgə axurux üqün kəldim»...

⁸ U yukiridə: «Nə kurbanlıq, nə axlıq hədiyəliəri, nə kəydürmə kurbanlıqlar nə gunahni tiligüqi kurbanlıqlar Sening tələp-arzuyung əməs, Sən ulardinmu səyünmiding» (bu kurbanlıqlar Təwrat qanunining təlipi boyiqə sunuluxi kerək idi) deginidin keyin⁹ yənə: «Sening iradəngni əməlgə axurux üqün kəldim» dəgən. Demək, Huda keyinkisini küqkə igə qilix üqün, aldinkisini əməldin qəlduridu...¹⁰ Hudaning bu iradisi boyiqə Əysə Məsihning tenining bir yolilə kurban

9:28 «Məsih... Özini təlpünüp kütkənlərgə gunahni yok qiləjan həlaldə nijat kəltürüxkə ikkinqi qetim axkarə bolidu» — «gunahni yok qiləjan həlaldə» grek tilidə «gunah yok həlaldə». Bizningqə «gunah yok həlaldə» dəgən ibarə Məsihning Özining gunahsız ikənlikini kərsitix üqün deyilgən əməs (qünki Uning gunahsızliqi enik), bəlkə Uning gunahning əzini bir tələp qilix ixini tūgənlikini kərsitidu, dəp qaraymiz.

— «Gunah yok həlaldə nijat kəltürüxkə ikkinqi qetim axkarə bolidu» dəgənlik toqırsidiki yənə bir qūxəngisi: «(Məsihning ikkinqi qetimlik kelixi) insanlarning gunahlırining bədiligə kurban bolux üqün əməs, bəlkə nijat kəltürüxkə ikkinqi qetim axkarə bolidu» dəgəndək.

9:28 Rim. 5:6, 8; 1Pet. 3:18.

10:1 Kol. 2:17; İbr. 8:5.

10:4 Law. 16:14; Qəl. 19:4; İbr. 9:13.

10:5 «Xuning üqün, U dunyao'qə kəlgəndə mundaq dəgən: —» — «U» — Məsihni kərsitidu.

10:5 Zəb. 40:6; Yəx. 1:11; Yər. 6:20; Am. 5:21.

10:7 «...Xunga jawab bərdimki — «Manə Mən kəldim! — qanun dəsturingdə Mən toqırluq pütülgəndə — I Huda, iradəngni əməlgə axurux üqün kəldim» — (5-7-ayət) «Zəb.» 40:6-8 (kona grek «Septuagint» (LXX) təjimsidin). Bu ayətlərdə Təwratiki tət hil əsasiy kurbanlıq (inaklıq yəki təxəkkür kurbanlıqlıri) (rəhmət kurbanlıqlıri), axlıq hədiyəliəri, kəydürmə wə gunahni tiligüqi kurbanlıqlar) tiləqə elinidu.

— Demisəkmə, Məsih bu sözləri Əzi dunyao'qə kelixidin 1000 yılqə burun Əz Rohi arqılıq Zəburda Dawut pəyğəmbərnin əqzidin bəxarət süpitidə aldin'ala eytidu.

10:7 Zəb. 40:7, 8

10:9 «Demək, Huda keyinkisini küqkə igə qilix üqün, aldinkisini əməldin qəlduridu» — «aldinkisi» bəlkim (1) yukiridə tiləqə elinəjan kona əhdigə münasiwətlik kurbanlıqlarni yəki (2) kona əhdining əzini kərsitidu; «keyinkisi» (yəki «ikkinqisi») bolsa (3) Əysə Məsihning birdinbir kurbanlıqi yəki (4) 9-ayəttə kərsitilgən «Hudaning iradisini əməlgə axurux»ni kərsitidu. Bizningqə (1) wə (4) aldi-kəyni ayətlərgə muwəpıqtur. Yəngi əhdining tūp məqsiti wə ahirki nətijsi «Hudaning iradisigə əməl qilix»din ibarəttur. Bu iradə Məsihning bizni gunahdin kutkuzidiojan kurbanlıq olümini öz iqigə alidu, əlwəttə.

— Demək, bu baxkə-baxkə kəzkaraxlar arisidiki pərklər anqə qong əməs.

«Ibraniylar o'q»

kilinishi arxilik biz gunahdin paklinip, Hudao'a atalduq...

¹¹ Hər kahin hər küni ibadət hizmitidə turidu, xundakla gunahlarıni hərgiz sakit kilalmaydionan ohxax hildiki kurbanliklarni Hudao'a kayta-kayta sunidu. ¹² Birak, bu kahin bolsa gunahlar uqun birla ketimlik mænggü inawetlik bir kurbanlikni sunojandin keyin, Hudaning ong yenida olturdi; ¹³ U xu yerdə «dixmenliri Öz ayioqi astida tæhtipər kilinoquqə» kütidu. ¹⁴ U muxu birla kurbanlik bilən Hudao'a atap pak-mukəddəs kilinoqanlarni mænggügə mukəmməl kildi. ¹⁵ Mukəddəs yazmilarda pütülgəndək, Mukəddəs Rohmu bu həkətə bizgə guwahlik beridu. Qünki U awwal: —

¹⁶ «U künlərdin keyin, Mening ular bilən tüzidionan əhdəm mana xuki, dəydu Pərwərdigar; Mən Öz təwrat-qanunlirimni ularning zəhin-əkligimu salimən, Həmdə ularning kəlbigimu pütimən» degəndin keyin, U yənə: —

¹⁷ «Uların gunahlıri wə itaətsizlikirini mænggügə esimdin qikiriwetimən» — degən...

¹⁸ Əmdi xu yolda gunahlar kəqürüm kilinoqanikən, gunahlar uqun kurbanlik kilixning həjritimu kalmaydu.

Əmdi Hudao'a yekinlixayli

¹⁹ Xuning uqun, əy kərindaxlar, Əysaning keni arxilik əng mukəddəs jayə kirixkə jür'ətlik bolup, ²⁰ (U bizgə eqip bərgən, ibadəthanining pərdisidin (yəni, Uning ət-tənidin) etidionan xu yipyengi, həyatlik yoli bilən) ²¹ xundakla Hudaning ailisini baxkuridionan bizning uluq kahinimiz boləanlik bilən, ²² dillirimiz wijdandiki buləunuxlardin sepilix bilən paklanəan wə bədinimiz sap su bilən yuyuləandək tazilanəan həlda etikadning toluk jəzm-hatirjəmliki wə səmimiy kəlb bilən Hudao'a yekinlixayli. ²³ Əmdi etirap kiləan ümidimizdə təwrənməy qing turayli (qünki wədə Bərgüqi bolsa səzidə turoquqidur) ²⁴ wə mehir-muəbbət kərsitix wə güzəl ix kilixkə bir-birimizni kəndək kəzoqax wə riəbətəndürüxnə oylayli. ²⁵ Bəzilər adət kiləwaləandək, jamaəttə jəm boluxtin bax tartmayli, bəki bir-birimizni jekiləp-ilhəmləndurayli; bolupmu xu küning yekinlaxkanlikini baykəjəninglərdə, təhimu xundək kilayli.

²⁶ Həkiqətni tonuxkə nesip boləandin keyin, yənəla kəstən gunah ötküzüwərsək, u qaoqda

10:10 «Əysə Məşihning tenining bir yolla kurban kilinishi arxilik biz gunahdin paklinip, Hudao'a atalduq» — «gunahdin paklinip, Hudao'a atalduq» grek tilida birla səz bilən ipadilini: «mukəddəsləxtürüldük» yəki «pak-mukəddəs kilindük». İnjl boyiqə «mukəddəs» degən səzning ikki məzmuni bar: (1) gunahdin paklanəan; (2) Hudao'a aləhdə ataləan.

10:10 İbr. 9:12.

10:12 «Birak, bu kahin bolsa gunahlar uqun birla ketimlik mænggü inawetlik bir kurbanlikni sunojandin keyin, Hudaning ong yenida olturdi» — oqurmenlərgə ayan boliduki, kona əhdə dəwridə kahinların hizmitining ayioqi yəq idi, xuning bilən daim «turatti» (ərə turatti, ibadət qedirida orunduk yəq idi). Ləkin Əysə biz uqun əzini birla kurbanlik sunojandin keyin «olturdi».

10:12 Zəb. 110:1; Ros. 2:34; 1Kor. 15:25; Əf. 1:20; Kol. 3:1; İbr. 1:13.

10:13 «U xu yerdə «dixmenliri Öz ayioqi astida tæhtipər kilinoquqə» kütidu» — 2:13 wə «Zəb.» 110ni kəring.

10:16 Yər. 31:31-34; Rim. 11:27; İbr. 8:8.

10:17 «...Uların gunahlıri wə itaətsizlikirini mænggügə esimdin qikiriwetimən» — (16-17-ayət) «Yər.» 31:31-34.

10:17 Yər. 31:33,34.

10:19 Yh. 10:9; 14:6; Rim. 5:2; Əf. 2:13; 3:12.

10:21 «xundakla Hudaning ailisini baxkuridionan bizning uluq kahinimiz boləanlik bilən, ...» — «Hudaning ailisi» etikadqi jamaətni kərsitidu.

10:22 «dillirimiz wijdandiki buləunuxlardin sepilix bilən paklanəan» — muxu səzlər yengi əhdə astidiki etikadqılarning əhwal bilən kona əhdə astidikilərnin əhwalining selixturmisini kəzdə tutidu — kona əhdə astidikilər kahin tərpidin kurbanlik kanliri sepilixi arxilik «gunahlıri yepiləan» yəki «kəfarət kilinoqan». Əmdi yengi əhdə astidikilərnin dilliri Əysaning kurbanlik keni sepilix bilən, wijdanida həqkəndək buləonixlar kalmaydu. «bədinimiz sap su bilən yuyuləandək tazilanəan həlda etikadning toluk jəzm-hatirjəmliki wə səmimiy kəlb bilən Hudao'a yekinlixayli» — muxu ibarilər toqruluk «kəxumqə səz»imzədə tohtilimiz.

10:22 Əz. 36:25.

10:25 «bolupmu xu küning yekinlaxkanlikini baykəjəninglərdə, təhimu xundək kilayli» — «xu küni» Məşihning bu dunyao'a kayit kelidionan küni kərsitidu, əlwəttə. İnjləni yazoquqlarning nəziridə pəkət bir küni, yəni «xu küni»lə kəzdə tutulidu.

—Grek tilida 19-25-ayətlər birla jümlə bilən ipadilini.

«Ibraniylar oʻrta»

gunahlar üqün sunulidioʻan baxka bir kurbanklik bolmas..²⁷ balki bizgə qalidioʻini pəqət sorak, xundakla Huda bilən qarxilixidioʻanlarni yəp tūgitixkə təyyar turidioʻan yalkunluk otni qorqunq iqidə kütüxla, halas..²⁸ Əmdi Musaoʻa qūxürülgən Təwrat kanunini kəzgə ilmiöan həkəndak kixi ikki yaki üq guwahqining ispati bolsa, kəngqilik kilinmayla öltürölətti..²⁹ Undakta, bir kixi Hudaning Ooqlini dəpsəndə kilsa, Hudaning əhdisinin keniöa, yəni əzini pak kiloʻan kənoʻa napak dəp karisa, xəpkət kiloʻuqi Rohni həkərat kilsa, buningdin tehimu eoqir jazaöa layik həsablınıdu, dəp oylımamsilər?

³⁰ Qünki Təwratda «Intikam Meningkidur, kixining kilmixlrini öz bexioʻa özüm yandurımən, dəydu Pərwərdigar» wə «Pərwərdigar Öz həlkini sorakka tartidu» degüqini bilimiz..³¹ Mənggü hayat Hudaning kollarıöa qūxüp jazalinix nəkədər dəhətlik ix-hə!

³² Əmdi silər yorutuluxtın keyin, azab-ökubətlik, kattik kürəxlərgə bərdaxlik bərgən axu burunki künlərni esinglarda tutunglar..³³ Bəzi waqitlarda rəsua kılınip həkəratləx wə harlinixlaröa uqridinglar wə bəzi waqitlarda muxundak muamililərgə uqrioʻanlaröa dərddax boldunglar. ³⁴ Qünki silər həm məhbusrarning dərdigə ortak boldunglar həm mal-mülkünglar bulanoʻandimu, kəlgüsida tehimu esil həm yoqap kətməydioʻan baqiy təəllukatka igə bolidioʻanlikinglarni bilgəqkə, huxallik bilən bu ixni qobul kildinglar..³⁵ Xuning üqün, jasaritinglarni yoqatmanglar, uningdin intayin zor in'am bolidu.

³⁶ Qünki Hudaning iradisigə əməl kılıp, Uning wadə kiloʻiniöa muyəssər bolux üqün, səwr-qıdam kılıxinglaröa toʻpra kelidu..³⁷ Qünki mukəddəs yazmilarda Huda mundaq degən: —

«Pəqət azoʻinə waqtin keyinla»,

«Kəlgüqi dərwəka yetip kelidu,

U keqikməydu..³⁸

³⁹ Birak həkkanıy boluquqi etikad bilən yaxaydu;

Lekin u kəynigə qekinsə,

Jenim uningdin səyünməydu..³⁹ Həlbuki, biz bolsak kəynigə qekinip həlak bolidioʻanlardin əməs, balki etikad bilən öz jenimizni igilənlərdindurmiz..

10:26 Qel. 15:30; Mat. 12:31; Ibr. 6:4; 2Pet. 2:20; 1Yuha. 5:16.

10:27 «balki bizgə qalidioʻini pəqət sorak, xundakla Huda bilən qarxilixidioʻanlarni yəp tūgitixkə təyyar turidioʻan yalkunluk otni qorqunq iqidə kütüxla, halas» — bu muhim ayət üstida yənə «qoxumqə səz»imizdə azrak tohtilimiz.

10:28 Qel. 35:30; Kan. 17:6; 19:15; Mat. 18:16; 2Kor. 13:1.

10:30 «Intikam Meningkidur, kixining kilmixlrini öz bexioʻa özüm yandurımən, dəydu Pərwərdigar» ... «Pərwərdigar Öz həlkini sorakka tartidu» — bu səzlər «Kan.» 32:35 wə 36din elinoʻan.

10:30 Kan. 32:35, 36; Rim. 12:19.

10:32 «Əmdi silər yorutuluxtın keyin, azab-ökubətlik, kattik kürəxlərgə bərdaxlik bərgən axu burunki künlərni esinglarda tutunglar» — muxu azab-ökubət qekixi etikadta qing türoʻanliki tüpəylidin, əlwəttə.

10:34 «qünki silər həm məhbusrarning dərdigə ortak boldunglar» — bu məhbusrar etikad üqün zindanda yatkan. «həm mal-mülkünglar bulanoʻandimu... huxallik bilən bu ixni qobul kildinglar» — «mal-mülkünglar bulanoʻanda» — muxu ixning tarihiy təpsilatlrini toʻquruluk «qoxumqə səz»imiznimu kəring.

10:34 Mat. 5:12; Ros. 21:33.

10:36 Luka 21:19.

10:37 «Pəqət azoʻinə waqtin keyinla»... Kəlgüqi dərwəka yetip kelidu, U keqikməydu — «Yəx.» 26:20, «Həb.» 2:3.

10:37 Həb. 2:2-3; Həg. 2:7; 1Pet. 1:6; 5:10.

10:38 «Birak həkkanıy boluquqi etikad bilən yaxaydu» — bəzi kona kəqürmilərdə: «Mening həkkanıy adimim etikad bilən yaxaydu» deyilidu. «Birak həkkanıy boluquqi etikad bilən yaxaydu; lekin u kəynigə qekinsə, jenim uningdin səyünməydu» — «Həb.» 2:4.

10:38 Həb. 2:4; Rim. 1:17; Gal. 3:11.

10:39 «... Biz bolsak kəynigə qekinip həlak bolidioʻanlardin əməs, balki etikad bilən öz jenimizni igilənlərdindurmiz» — muxu ayəttə «jan» jismani tərəp əməs, balki rohiy tərəptiki hayatni kərsitidu.

«Ibraniylaroja»

Etikađ-ixənq — ɵtkənki guwahqilar

11¹ Etikađ bolsa ɵmid kıləjan ixlarning reallıktiki ipadisi wə kɵrɵnməydiəjan xəy'ilərnıng dəlilidir..² Qɵnki burɵnki mɵtiwərlirimiz kədimdə mana xu etikađ bilən Hudadin kəlgən yaxhi guwahlıkni ələjan..

³ Biz etikađ arklilik kainatning Hudaning sɵz-kalami bilən ornitələjanlıkını, xundaqla biz kɵrɵwatqan məwjudatlarınıg kɵrgili bolidiəjan xəy'ilərdin qikqan əməslilikini qɵxinələymiz..

⁴ Etikađi boləjaqqa Həbil Kəbilningkidinmu əwzəl bir kurbənlıknı Hudaəja atıəjan; etikađi boləjaqqa Huda unıng atıəjanlırını tərıpləp, unıngəja həkkanıy dəp guwahlık bərdi. Gərqə əlgən bolsimu, etikađi bilən u yənıla bizgə gəp kılmaqla..

⁵ Etikađi boləjaqqa, Hənoh əlɵmni kɵrməylə *ərxkə* kɵtɵrɵldi; Huda uni kɵtɵrɵp elıp kətkəqkə, u yər yɵzidə həq tɵpilmidi. Səwəbi u elıp kətılıxtin ilgiri, Hudani hursən kıləjan adəm dəp tərıpləngənidi..⁶ Əmdiliklə etikađ bolmay turup, Hudani hursən kılax mɵmkin əməs; qɵnki Hudaning əldiəja baridiəjan kixi Unıng barlıkıəja, xundaqla Unıng Əzini izdigənlərgə əjrini kəyturoquqi ikənlikigə ixinixi kərək.

⁷ Etikađi boləjaqqa, Nuh tehi kɵrɵlɵp bəkmıəjan wəkələr həkkiđə Huda tərıpidin agahlandıurulojanda, ihlasmənlilik kɵrkɵnqi bilən əilisidikilərnı kɵtkɵzux ɵqɵn yoojan bir kəmə yasidi; həmdə etikađi arklilik xundaql kılıp pɵtkɵl dunyadikilərnıng gunahlırı ɵstidin həkɵm qikardi, xundaqla etikađtin boləjan həkkanıylikqə mirashor boldi..

⁸ Etikađi boləjaqqa, Huda İbrahımnı unıngəja miras sɵpitidə bərməkqi boləjan zemıngəja bərixkə qakırojana, u itaət kildi; u kəyərgə baridiəjanlıkını bilməy turup yoloja qıktı..⁹ Etikađi boləjaqqa u wədə kılınəjan zeminda, huddi yaqa yurtta turojandək musapir bolup qədirlərnı makan kılıp yaxidi. Hudaning unıngəja kıləjan wədısınıng ortaq mirashorlırı boləjan İshaql wə Yəkuplarmu unıng bilən birgə xuningəja ohxax yaxidi..¹⁰ İbrahımnıng xundaql kılıxidiki səwəb, u ullırı mɵstəhəkəm boləjan xəhərnı kɵtkənidi; xəhərnıng layihilıgıqi həmə kuroquqısı Huda Əzidir.

¹¹ Etikađi boləjaqqa Sarah gərqə yaxınıp kələjan, tuəqut yexidin ətkən bolsimu, həmilidar bolux iktidariəja igə boldi; qɵnki u wədə kıləjan Hudani ixənqlilik dəp kərayttı..¹² Buning bilən birlə adəmdin, yəni əlgən adəmdək bolup kələjan bir adəmdin əsməndiki yultuzlardək kəp, dengiz sahilidiki kumdək sansız əwladlar barlıkqə kəldi..

¹³ Bu kixilərnıng həmmisi Hudaning wədə kıləjanlırıəja muyəssər bolmay turupla etikađi boləjan halda ələmdin ɵtti. Biraql ular həyat waqtida bularning kəlgəsində əməlgə axurulidiəjanlıkını

11:1 «Etikađ bolsa ɵmid kıləjan ixlarning reallıktiki ipadisi» — yaqi «etikađ bolsa ɵmid kıləjan ixlarning mɵtlək hatırjemlikı». Demisəkmə, İnjlida «ɵmid» daim degɵdək mɵjməl bir arzu əməs, bəlkı Hudaning wədilirigə qıng bəqlənanəjan ıxtur.

11:2 «Qɵnki burɵnki mɵtiwərlirimiz kədimdə mana xu etikađ bilən Hudadin kəlgən yaxhi guwahlıkni ələjan» — «burɵnki mɵtiwərlirimiz» dəgənlik grek tilida «akşakallirimiz». Demək, ıbraniylarning ata-bowilırı arisida etikađ tərıpidə ɵlgilərlə wə yol baxlıəjuqi boləjanlar.

11:3 «Biz etikađ arklilik kainatning Hudaning sɵz-kalami bilən ornitələjanlıkını ... qɵxinələymiz» — yaqi «biz etikađ arklilik dəwr-zamanlarınıg Hudaning sɵz-kalami bilən ornitələjanlıkını ... qɵxinələymiz».

11:3 Yar. 1:1; Zəb. 33:6; Yh. 1:10; Rim. 4:17; Əf. 3:9; Kol. 1:16.

11:4 Yar. 4:4; Mat. 23:35.

11:5 Yar. 5:22,24.

11:7 «Etikađi boləjaqqa, Nuh .. əilisidikilərnı kɵtkɵzux ɵqɵn yoojan bir kəmə yasidi» — «yoojan kəmə» grek tilida «sanduql» dəgən sɵz bilən ipadiliniđu. Qɵnki kəmə sanduql xəklidə idi («Yar.» 6-7-bəbni kɵrɵng).

11:7 Yar. 6:13.

11:8 Yar. 12:4.

11:11 «Etikađi boləjaqqa Sarah gərqə yaxınıp kələjan, tuəqut yexidin ətkən bolsimu, həmilidar bolux iktidariəja igə boldi; qɵnki u wədə kıləjan Hudani ixənqlilik dəp kərayttı» — bəzi tərjimiliridə bu jɵmlidə kəzdə tutuləjan etikađ igisi Sarah əməs, bəlkı İbrahım dəp kərilidu. Birnəqqə səwəblərdin (jɵmlidin bala tuəquxla kɵq, yəni həmilidar bolux iktidarı kərək boləjnı ər kixi əməs, bəlkı əyal kixi boləjanlıkidin!), kərsitilgən etikađqını Sarah dəp kəraymız. U Hudaning sɵzidin gumanlanəjanın keyin, əyibləngən bolup əndin qıng etikađta turojan boluxı mɵmkin («Yar.» 18:1-15ni kɵrɵng).

11:11 Yar. 17:19; 21:2; Luka 1:36.

11:12 Yar. 15:5; 22:17; Rim. 4:18.

yiraktin kɵrɵp, kƙaqƙ eqip hursənlik bilən kɵtkən wə ɵzlrini yər yƙzidə musapir wə yo-luqƙ dəp axkarə eytkanidi..¹⁴ Bu bundak sɵzlərni kƙloƙan kixilərnin bir wətənni təxna bolup izdawatƙanlikini enik ipadiləydu..¹⁵ Dərwəkə, ular ɵz yurtini seqinoƙan bolsa, ƙaytip ketix pursiti qƙƙƙan bolatti..¹⁶ Lekin ular uningdinmu əwzəl, yəni ərxtiki bir makanni təlpɵnɵp izdiməktə. Xuning ɵqƙn, Hudaning ɵzlrining Hudasi dəp atilixidin nomus ƙilmaydu; qƙnki mana, U ular ɵqƙn bir xəhər hazirləoƙan..

¹⁷⁻¹⁸ Ibrahim Huda tərpidin sinaləjinida, etikadi boləoƙaƙa oəqli Ishakni kƙurbanlik sƙpitidə Hudaəoƙa atidi; gərqə u Hudaning wədilirini, jɵmlidin «Sening namingni dawamlaxturidioƙan nəsling bolsa Ishaktin kelip qƙƙidu» deginini tapxuruwaloƙan bolsimu, u yənila birdinbir oəqlini kƙurban ƙilixƙa təyyar turdi..¹⁹ Qƙnki u hətta Ishak ɵlgən təkdiidimu, Hudaning uni tirildɵrɵxkə ƙadir ikənlikigə ixəndi. Mundaƙqə eytkanda, Ishakni ɵlɵmdin tirildɵrɵlgəndək ƙaytidin tapxu-ruwaldi.

²⁰ Etikadi boləoƙaƙa, Ishak oəqulliri Yakup bilən Əsawning kəlgəsi ixlirioƙa həyrlik tiləp dua ƙildi..

²¹ Etikadi boləoƙaƙa, Yakup aləmdin ɵtux aldida Yɵsɵpning ikki oəqlining hərbiri ɵqƙn həyrlik dua ƙilip, həsioəoƙa tayinip turup Hudaəoƙa səjdə ƙildi..²² Etikadi boləoƙaƙa, Yɵsɵp səkratƙa qƙxƙp ƙaloəanda, bəni Israilning Misirdin qƙƙip ketidioƙanlikini tiləoƙa aldi həmdə ɵzining usti-hanliri toəqruləoƙmu əmr ƙildi..

²³ Etikadi boləoƙaƙa, Musa toəquloəanda, uning ata-anisi uni ɵq ay yoxurdi; qƙnki ular Musaning yekimlik bir bala ikənlikini kɵrdi, padixahning pərmanidinmu kɵrkmi..²⁴ Etikadi boləoƙaƙa, Musa qong bolup uluəoƙ zat boləoƙandin keyin, «Pirəwning ƙizining oəqli» dəgən ataktə turiwe-rixni rət ƙilip, ²⁵ gunah iqidiki ləzzətlərdin wəkitlik bəhrimən boluxning ornioəoƙa, Hudaning həkƙi bilən billə azab qəixni əwzəl kɵrdi..²⁶ U Məsihkə ƙaritiloəan həkəratəgə uqrxni Misirning həzinisidiki bayliƙlarəoƙa igə boluxtinmu əwzəl bildi. Qƙnki kɵzlrini ərxtiki in'aməoƙa tikiwa-tatti..²⁷ Etikadi boləoƙaƙa, u padixahning oəzəpidinmu kɵrkəmay Misirdin qƙƙip kətti. Japa-muxəƙƙətkə qididi, qƙnki Kəzəgə Kɵrɵnmigɵqi uning kɵzəgə kɵrɵnɵp turoəandək idi..²⁸ Etikadi boləoƙaƙa, u «tunji oəqlining jenini aloəuqi» pərixtnin Israiləoƙa təgməsliki ɵqƙn tunji «ɵtƙp ketix» həytini ornitip, xuningəoƙa munasiwətlik ƙanni buyruloəini boyiqə sepip-sƙrkidi..

²⁹ Etikadi boləoƙaƙa, Israiləoƙa ƙizil dengizdin huddi ƙurukluƙtə mangoəandək mengip ɵtti. Birəƙ

11:13 Yar. 23:4; 47:9; Yh. 8:53.

11:16 Mis. 3:6; Mat. 22:32; Ros. 7:32.

11:17-18 Yar. 22:10; Yar. 21:12; Rim. 9:7; Gal. 3:29.

11:20 Yar. 27:28,39.

11:21 «Etikadi boləoƙaƙa, Yakup aləmdin ɵtux aldida Yɵsɵpning ikki oəqlining hərbiri ɵqƙn həyrlik dua ƙilip, həsioəoƙa tayinip turup Hudaəoƙa səjdə ƙildi» — «Yar.» 47:31 (greek tilidiki «Səptaugint» (LXX) dəgən tərjimisi)ni kɵrɵng.

11:21 Yar. 47:31; 48:15.

11:22 «Etikadi boləoƙaƙa, Yɵsɵp səkratƙa qƙxƙp ƙaloəanda, bəni Israilning Misirdin qƙƙip ketidioƙanlikini tiləoƙa aldi həmdə ɵzining ustihanliri toəqruləoƙmu əmr ƙildi» — Yɵsɵpning əmri bolsa «Silar Misirdin qƙƙƙininglarda mening ustihanlirimni elip ketinglar» dəgənlik idi. «Yar.» 50:24 wə «Mis.» 18:19ni kɵrɵng.

11:22 Yar. 50:24.

11:23 «Etikadi boləoƙaƙa, Musa toəquloəanda, uning ata-anisi uni ɵq ay yoxurdi; qƙnki ular Musaning yekimlik bir bala ikənlikini kɵrsitidu. Bu əjayib ibarə toəqruləoƙ «ƙoxumqə sɵz»imizdə tohtilimiz.

11:23 Mis. 2:2; Ros. 7:20.

11:25 Zəb. 84:10

11:26 «U Musa Məsihkə ƙaritiloəan həkəratəgə uqrxni Misirning həzinisidiki bayliƙlarəoƙa igə boluxtinmu əwzəl bildi..» — «Məsihkə ƙaritiloəan həkəratə» dəgən səz bəlkim Məsihnəgə hərdəim (hətta dunyaoəoƙa kelixidin ilgiri) Əz həkƙi bilən bir ikənlikini kɵrsitidu. Bu əjayib ibarə toəqruləoƙ «ƙoxumqə sɵz»imizdə tohtilimiz.

11:28 «Etikadi boləoƙaƙa, u «tunji oəqlining jenini aloəuqi» pərixtnin Israiləoƙa təgməsliki ɵqƙn tunji «ɵtƙp ketix» həytini ornitip, xuningəoƙa munasiwətlik ƙanni buyruloəini boyiqə sepip-sƙrkidi» — bu wəƙələri qƙxinix ɵqƙn «Mis.» 12-bəbƙə ƙaralsun.

11:28 Mis. 12:21.

«Ibraniylar oʻq»

ularni qoʻshib kelgan Misirliklar oʻtmakchi boʻlganda suqqa oʻqark boldi..

³⁰ Etikadi boʻloqqa, halk yetta kun Yeriho xahirining sepinini aylanogʻandin keyin sepi oluldi...

³¹ Etikadi boʻloqqa, pahixa ayal Rahab Israil qarlioquqilirini dostlarqo kutuwaloqqa, itaetsizlar boʻloqan oz xahiridikilar bilon birlikta halak bolmide..

³² Men yana nemixka sezlap olturay? Gideon, Barak, Ximxon, Yoftah, Dawut, Samuil wa qaloqan baxka payoqambarlar toqrisida eytip kalsam wakit yatmaydu.. ³³ Ular etikadi bilon allarning ustidin oqalib keldi, adalat yurguzdi, Huda wada qilolanlarqo erixti, xirlarning aqzilirini etip koydi.. ³⁴ dahxatlik otning yalkunini equrdi, qiliqning tiojidan keqip kutuldi, ajizliktn kuyeydi, jenglarda baturluk kersatti, yat allarning qoxunlirini teri-pirang kildi.. ³⁵ Etikadi boʻloqqa, ayallar olgan uruk-tuqanlirini olumdin tirildurguzup kayturuwaldi; biraq baxkilar kalgusida tehimu yaxhi halda olumdin tirilayli dap, kutulux yolini rat kilip kiyinilixka bardaxlik bardi..

³⁶ Yana bazilar sinilip har-mashirilerga uqrap qamqilandi, bazilar hatta kixanlinip zindanoqa taxlandi; ³⁷ ular qalma-kesak kilip olturildi, hara bilon hariliniq parqilandi, sinaklarni bexidin otkuzdi, qiliqlinip olturildi; ular koy-oqka terilirini yepinqa qilolan halda sarsan bolup yurdi, namratlikta yaxidi, kiyin-qistakka uqridi, horlandi.. ³⁸ (ular bu dunyoqa zayo katkanidi), qollarda, taqlarda, engkurlarda wa gamilarda sargardan bolup yurdi.

³⁹ Bularning hammisi etikadi bilon Hudaning Oz guwahiq bilon tariplangan bolsimu, Hudaning wada qiloinioqa ayni boyiqo erixkini yok.. ⁴⁰ Omdilikta Huda bizlar uqun tehimu awzal bir nixan-maksatni bekitkan bolup, ular bizsiz kamalotka yatkuzilmaydu..

Huda Oz parzentlirini tarbiyilaydu

12¹⁻² Omdi etrapimizda guwahqilar xunqa qong buluttak bizni oruwaloqqa, harhil eoqir yuik ham bizga asanla qirmixiwalidioqan gunahni qerup taxlap, aldimizqa qoyuloqan yugurux yolini qidamlik bilon besip yugurayli; buningda kezimizni etikadimizning Yol Baxliouqisi wa Takamullaxturoquqisi boʻloqan Oysaqa tikayli. U Ozini kutkan huxallik uqun

11:29 Mis. 14:22.

11:30 «Etikadi boʻloqqa, halk yetta kun Yeriho xahirining sepinini aylanogʻandin keyin sepi oluldi» — Yeriho xahiri Israilar Misirdiki kulluktn kutulup, Huda berixka wada qilolan Qanaan zeminida jeng kilmayla igiligan tunji xahar. «Yaxua» 6-babni kerung.

11:30 Yə. 6:20.

11:31 Yə. 2:1; 6:23; Yə. 2:25.

11:32 Hə. 4:6; 6:11; 11:1; 12:7; 13:24; 1Sam. 17:45; 1Sam. 12:2.

11:33 «Ular etikadi bilon allarning ustidin oqalib keldi, adalat yurguzdi...» — «adalət yurguzdi» balkim Dawuttak adillik bilon yurt soraxlirini, yaki Ayuptak baxkilarning dardiga yetixni (masilan, «Ayup» 29:12-17, 31-babni kerung) kersitidu. «ular etikadi bilon ... Huda wada qilolanlarqo erixti, xirlarning aqzilirini etip koydi...» — bir ketim Daniyal payoqambar xir uwisioqa taxlanoqan, biraq u Hudaqa boʻloqan etikadi wajdin xirlardin kutulup qaloqan. «Dan.» 6-babni kerung.

11:33 Hə. 14:6; 1Sam. 17:34; Dan. 6:23.

11:34 «dahxatlik otning yalkunini equrdi,...» — masilan, «Dan.» 3-babni kerung.

11:34 1Sam. 20:1; 1Pad. 19:3; 2Pad. 6:16; Ayup 42:10; Zəb. 66:12; Yəx. 38:21; Yo. 3:10

11:35 1Pad. 17:23; 2Pad. 4:36; Ros. 22:25.

11:36 «Yana bazilar sinilip har-mashirilerga uqrap qamqilandi, bazilar hatta kixanlinip zindanoqa taxlandi» — Tawratda muxundaq misallar nuroqun. 35-ayetta kersitilgan azablar wa uxbu bapta bazi baxka ixlar «Makabbiylar» degan tarihiy kitab (1-, 2- wa 4-tom)da hatiriliniidu. Bu kitab Tawratning bir qismi bolmisimu, tarihxunaslar taripidin asasen ixanqlik dap karilidu.

11:36 Yə. 20:2.

11:37 «...hara bilon hariliniq parqilandi...» — Yəhudiy halkining bazi tarihliri boyiqo Manassah padixah Yəxaya payoqambarni xundaq qilolan. Tawrat ozida muxu tarih hatirilənmigən.

11:37 1Pad. 21:13; 2Pad. 1:8; Mat. 3:4.

11:39 «Bularning hammisi etikadi bilon Hudaning Oz guwahiq bilon tariplangan bolsimu, Hudaning wada qiloinioqa ayni boyiqo erixkini yok» — «erixkini yok» deganlik yar yuzida tirik waktda erixmigan, demakqi. Tirilganda putinlay baxkiqo bolidu, alwəttə!

11:40 «Omdilikta Huda bizlar uqun tehimu awzal bir nixan-maksatni bekitkan bolup, ular bizsiz kamalotka yatkuzilmaydu» — demak, ular bizni kutuxi kerək, yengi ahdidin bahrimən boʻloqan etikadqi bizlar bilon tang kamalotka yatkuzulidu.

«Ibraniylarğa»

kresttiki azabğa bərdaxlıq bərdi həm uningda bolıan həkəratgə pisənt kilmidi. Xuning bilən U Hudaning təhtining ong tərpidə olturuqzıldı...

³ Kənglünqlarning hərıp sowup kətməsliki üqün, gunahkarlarning xunqə kattik horlaxlırioğa bərdaxlıq Bərgüqini kəngül koyup oylanglar.

⁴ Gunahğa qarxi kürəxlərdə tehi qan aqquzux dərijisigə berip yətmidinglar..⁵ Hudaning silərgə Öz pərzəntlirim dəp jekiləydioğan mükəddəs yazmildardiki munu səzlrini untudunglar: —

«I oqlum, Pərwərdigarning tərbiyisigə səl qarima, əyiblənginingdə kənglünq sowup kətmisun,»

⁶ Qünki Pərwərdigar səyginigə tərbiyə beridu,

Mening oqlum dəp qəbul qılqanlarning həmmisini dərriləydu»...

⁷ Azab qəkkininglarni Hudaning tərbiyisi dəp bilip, uningqə bərdaxlıq beringlar. Qünki silərnin tərbiyə elixinglarning əzi Hudaning silərnə oqlum dəp muamilə qılqanlığını kərsitidu. Qaysi pərzənt atisi tərpidin tərbiyilənməydu?⁸ Əmdi Hudaning tərbiyilixidə hərбір pərzəntining öz ülüxi bar; ləkin bu ix silərdə kəm bolsa həqikiy oqulliridin əməs, bəlki haramdin bolıan pərzənti bolup qıqisilər.

⁹ Uning üstigə həmmimizning özimizgə tərbiyə bərgən ət jəhəttiki atilirimiz bar, biz ularni-mu hərmətləp kəlduk. Xundak ikən, rəhlarning atisioğa tehimu itaət qılmamduk? Xundakta həyatimiz yaxnimamdu?

¹⁰ Ət jəhəttiki atilirimiz bərhək pəkət əzi muwapıq kərgən yol boyiqə azoqinə wəqit bizni tərbiyiləngən. Ləkin U bolsa bizgə paydilik bolsun dəp, pak-mükəddəslikidin muyəssər boluximiz üqün tərbiyiləydu. ¹¹ Əmdi kattik tərbiyə berilgən wəqtidə adəmnə hux qılmaydu, əksi qə adəmnə kayoquqə qəmdüridu; biraq buning bilən tüzəlgənlərgə u keyin həqqaniyliktin qıqқан tinq-hatirjəmlikning mewisini beridu.

¹² Xuning üqün, «Telip sanggilioğan qolunglarni, zəiplixip kətkən tizinglarni ruslanglar»...

¹³ Wə «aqsak»larning pükülüp qalmay, bəlki xipa tepixi üqün pütlinglarni tüz yollarda mangdurunglar..

Hudaning qorqunqida yaxanglar

¹⁴ Barlıq kixilər bilən inək ətəxkə wə pak-mükəddəs yaxaxkə intilinglar; mükəddəs bolmioğan kixi hərgiz Rəbni kərəlməydu..¹⁵ Oyoqak turunglarki, həqkim Hudaning mehir-xəpkitidin məhrum kəlmisun; aranglarda silərgə ix tapkuzup silərnə keydüridioğan, xundakla kəp adəmlərnə buloqap napak boluxkə səwəb bolidioğan birər əq-adawət yiltizi ünmisun..¹⁶ Aranglarda həqbir

12:1-2 «Əmdi ətrapimizda guwahqılar xunqə qong buluttək bizni oruwaloqəqə... » — «guwahqılar» ikki tərəptiki səz boluxi mumkin: (1) Yukiriki 11-babta tiloğa elinoğan kixilər bizgə etiqad bilən yaxaxning nemə ikənlikini kərsitip «guwahlıq bərgənliki»ni həm (2) «etiqadning bəygisidə» yügürginimizdə bularning ərxin bizgə guwahqılardək qarap turuwatqanlığını kərsitidu. «Bulut» kizik gəp — «Dan.» 7:13, «Mat.» 24:30, 26:46, «1Tes.» 4:17, «Wəh.» 1:7ni kəring.

12:1-2 Rim. 6:4; 12:12; 1Kor. 9:24; Əf. 4:22; Kol. 3:8; İbr. 10:36; 1Pet. 2:1, 2; Lükə 24:26; Fil. 2:8-11; İbr. 1:3; 8:1; 1Pet. 1:11.

12:4 1Kor. 10:13.

12:5 Ayup 5:17; Pənd. 3:11-12; Wəh. 3:19.

12:6 «I oqlum, Pərwərdigarning tərbiyisigə səl qarima, əyiblənginingdə kənglünq sowup kətmisun, qünki Pərwərdigar səyginigə tərbiyə beridu, Mening oqlum dəp qəbul qılqanlarning həmmisini dərriləydu» — «Pənd.» 3:11-12.

12:6 Pənd. 3:11,12

12:12 «... «Telip sanggilioğan qolunglarni, zəiplixip kətkən tizinglarni ruslanglar» — yəki «...«telip sanggilioğan qolunglarni, zəiplixip kətkən tizinglarni küqəytinglar»» («Yəx.» 35:3din nəqil kəltürilgən).

12:12 Yəx. 35:3.

12:13 «... «aqsak»larning pükülüp qalmay, bəlki xipa tepixi üqün pütlinglarni tüz yollarda mangdurunglar» — «aqsak»lar bəlkim etiqadi ajizlarni kərsitidu.

12:14 Rim. 12:18; 2Tim. 2:22.

12:15 Qan. 29:17; Ros. 17:13; 2Kor. 6:1; Gal. 5:12.

«Ibraniylar oʻq»

buzuklik qilouqi yaki oʻzining tunji oʻqulluk hokukini bir wah tamakka setiwatken ʻasawdek ihlassiz kixi bolmisun...¹⁷ Qunki silerga malumki, ʻasaw keyin atisining hayrlik duasini elixni oyliqan bolsimu, xundakla uningoa intilip kez yaxlirini ekutip yalwuroqan bolsimu, u bu ixlarni orniqo kalturidoqan towa kilix yolini tapalmay, rat kilindi...

Sinay teoqi — Israillar Tawrat kanunini qobul qilqan taoq — wa Zion teoqi, yani ʻarxtiki Yerusaleml

¹⁸ Qunki siler kol bilan tutkili bolidoqan, yalkunlap ot yenip turuwatqan hamda surluk bulut, karangojuluk wa kara kuyun kapliqan axu taoqo kalmidnglar —

¹⁹ (u jayda kanay sadasi bilan sezligen awaz yetkuzulganda, bularni angliqanlar: «Bizga yona sez kilinmisun!» dap Hudaqa yalwuruxti; ²⁰ qunki ular kilinoqan ʻamrni keturalmide. «Egar bu taoqo hatta birer haywanning ayioqi tagsimu, qalma-kesak kilip elturilsun» dap tapilanoqanidi;...

²¹ u kerunux xundak qorkunqluk idiki, Musamu: «Bak kattik qorkup ojal-oyal titrap kattim» deganidi)...

²² — Siler balki Zion teoqiqa, yani mænggu hayat Hudaning xahiri — ʻarxtiki Yerusalemoqa, tumenligan perixitlarga, ²³ ismliri ʻarxta putulgan tunji tuquloqanlarning heytmarikə huxallikida jem kilinoqan jamaitiga, hammaylonning sorakqisi Hudaqa, takamullaxturuloqan həkkaney kixilerning rohlirioqa ²⁴ wa yengi əhdining wasitiqisi Əysaqa, xundakla ham Uning sepilgan kenioqa kaldinglar. Bu kan Həbilningkidin əwəl sez kilidu...

²⁵ Bu sezni qilouqini rat kilmaslikinglar uqun dikket kilinglar. Qunki yar yuzida əzlrigə wəhiy yetkuzup agahlanduroquqini rat qilqanlar jazadin keqip kutulalmioqan yərda, ʻarxtə bizni

12:16 «...ʻOzining tunji oʻqulluk hokukini bir wah tamakka setiwatken ʻasawdek ihlassiz kixi bolmisun» — «Yar.» 25:29-34.

12:16 Yar. 25:33; Əf. 5:3; Kol. 3:5; 1Tes. 4:3.

12:17 «...u ʻasaw bu ixlarni orniqo kalturidoqan towa kilix yolini tapalmay...» — baxka birhil tarjimisi «u (ʻasaw) əz gunahidin towa kilix yolini tapalmay...».

— «Towa kilix» grek tilida «uni» bilan ipadilini. Bəzi tarjimanlar bu «uni» degəni «gunahidin towa kilix»ni kersitidu, dap karaydu. Lekin «Yar.» 27:1-40kə karioqanda, uning izdigini əslidiki talwilikidin towa kilix əməs, balki pəkət puxayman bilan atisining hayrlik duasila idi. Xuning uqun muxu yərda «towa kilix»ning mənisi: — (1) atisining kararini, yaki (2) Hudaning iradisini əzgərtixni bildüridu (oqurmənlərgə ayanki, «towa kilix»ning əslidiki mənisi «kezkəraxni əzgərtix» «pozitsiyəni əzgərtix» degənlək).

12:17 Yar. 27:36.

12:18 «yalkunlap ot yenip turuwatqan hamda surluk bulut, karangojuluk wa kara kuyun kapliqan axu taoqo kalmidnglar...» — «axu taoq» bolsa Yəhudiylə həkli Musa pəyojəməbərning wasitisi bilan Təwrat kanunini qobul qilqan Sinay teoqini kersitidu («Mis.» 19-babni kərung).

12:18 Mis. 19:10,16; 20:21; Kan. 5:22.

12:19 «u jayda kanay sadasi bilan sezligen awaz yetkuzulganda, bularni angliqanlar: «Bizga yona sez kilinmisun!» dap Hudaqa yalwuruxti» — «Kan.» 15:23ni kərung.

12:19 Mis. 20:19; Kan. 5:25; 18:16.

12:20 «qunki ular kilinoqan ʻamrni keturalmide. Egar bu taoqo hatta birer haywanning ayioqi tagsimu, qalma-kesak kilip elturilsun» dap tapilanoqanidi... — baxka birhil tarjimisi: «qunki ularoqa tapilanoqan: «Egar bu taoqo hatta birer haywanning ayaqliri tagken bolsimu, qalma-kesak kilip elturilsun» degən əmrni keturalmide».

12:20 Mis. 19:13.

12:21 «u kerunux xundak qorkunqluk idiki, Musamu: «Bak kattik qorkup ojal-oyal titrap kattim» deganidi» — «Kan.» 9:19.

12:21 Kan. 9:19

12:22 Gal. 4:26; Wəh. 3:12; 21:10-27.

12:23 «ismliri ʻarxtə putulgan tunji tuquloqanlarning... jamaitiga...» — «tunji tuquloqanlar» degən sez bu yərda Əysa Məsihəgə etikad kilip, «kaytidin tuquloqan» Hudaning pərzənti dap hesablanqanlarni kersitidu. «ʻarxtiki Yerusalemoqa, tumenligan perixitlarga, ismliri ʻarxtə putulgan tunji tuquloqanlarning heytmarikə huxallikida jem kilinoqan jamaitiga...» — (22-23-ayət) baxka birhil tarjimisi: «heytmarikə huxallikioqa jem bolidoqan tumenligan perixitlarga, ismliri ʻarxtə yezilqan tunji tuquloqanlarning jamaitiga...». Israillarning ismlirining hammisi yar yuzida «royhətə» putuluxi buyruloqanidi («Qəl.» 1:1-18). Lekin jamaəttikilərnin ismliri yar yuzida əməs, balki ʻarxtə putukluktur.

12:23 Luka 10:20.

12:24 «wa yengi əhdining wasitiqisi Əysaqa, xundakla ham Uning sepilgan kenioqa kaldinglar. Bu kan Həbilningkidin əwəl sez kilidu» — Əysa Məsihning sepilgan keni insanning gunahilirini tiləp ularni pak kilidu. Həbilning keni bolsa intikam dap hərkirəp yioqlaytti («Yar.» 4:10).

12:24 Yar. 4:10; Ibr. 10:22; 11:4; 1Pet. 1:2.

«Ibraniylarğa»

agahländüröwüqidin yüz örisäk, ħalimiz tehimu xundak bolmamdu? ²⁶ Əmdi xu qaojda Hudaning awazi zeminni təwritiwətkənidi; lekin əmdi U: «Əzüm yənə bir kətim zeminnila əməs, asmannimu təwritimən» dəp wadə kildi. ²⁷ «Yənə bir kətim» degən bu söz təwritilidiqanlarning, yəni yaritiloqan nərsilərnin təwritilixi bilən yökütilidiqanlığını, təwrəkili bolmaydıqan nərsilərnin mænggü müķim bolidiqanlığıdin ibarət mənini bildüridu.

²⁸ Xuning üqün, təwrəkili bolmaydıqan bir padixahlıķķa müyəssər bolup, meħir-xəpkətni qing tutup bu arķilik iħlasmənlilik wə əyminix-körķunq bilən Hudani hursən kildidiqan ibadətlərnı kılaylı. ²⁹ Qünki Huda yimiz ħəmmını yəwətküqi bir ottur.

Hudani hux kılıx

13 ¹ Aranglarda ķerindaxlıķ meħir-muħəbbət tohtimisun. ² Natonux kixilərgə meħmandost boluxni untumanglar. Qünki bəzilər xu yol bilən bilməstin pərixtilərnı meħman kılğan. ³ Zindanojə taxlanoqanlarnı ular bilən billə zindanda zənjirləngəndək yad etinglar. Ĥorlanoqanlarnı özınglarmu təndə turuwatķan bəndə süpitidə yad etip turunglar.

⁴ Ĥəmmə adəm nikahķa ħərmət kılson, ər-hotunlarning yatidiqan yeri daojsız bolsun; qünki Huda buzuklıķ kılöwüqılar wə zina kılöwüqılardin ħesab alidu. ⁵ Mengix-turuxunglar pulpərəslikdin haliy bolsun, barijojə ķanaət kilinglar. Qünki Huda mundaķ degən: «Səndin əsla ayrılmaymən, Seni əsla taxlimaymən».

⁶ Xunga, yürəklilik bilən eytalaymızķı, «Pərwərdigar mening Yardəmqimdur, ħəq kōrkmaymən, Kixilər meni nemə ķılalisun?».

⁷ Silərgə Hudaning söz-kalamını yətküzgən, silərnin yətəķqiliringlarnı esinglarda tutunglar. Uların mengix-turuxining mewə-nətijsigə ķəngül koyup ķarap, ularning etiķadini ülgə kilinglar: —

12:25 «...yər yüzidə əzlrigə wəħiy yətküzüp agahländüröwüqi» — muxu yərdə Hudaning Musa pəyojəmbər arķilik səzligini ķərsitidu.

12:25 İbr. 2:3.

12:26 «Əmdi xu qaojda Hudaning awazi zeminni təwritiwətkənidi...» — «xu qaojda» — Huda Sinay teojidin səzligində. «lekin əmdi U: «Əzüm yənə bir kətim zeminnila əməs, asmannimu təwritimən» dəp wadə kildi» — «Ĥəg.» 2:6ni ķerüng.

12:26 Ĥəg. 2:5.

12:28 «təwrəkili bolmaydıqan bir padixahlıķķa müyəssər bolup, meħir-xəpkətni qing tutup,...» — baxķa birhil tərjimisi: «təwrəkili bolmaydıqan bir padixahlıķķa müyəssər bolojnimizdin minnatdar bolup,...».

12:28 1Pet. 2:5.

12:29 «Qünki Huda yimiz ħəmmını yəwətküqi bir ottur» — bu səzlər «Ĥan.» 4:24, 9:3dimu tepilidu.

12:29 Ĥan. 4:24.

13:1 Rim. 12:10; Əf. 4:3; 1Pet. 1:22; 2:17; 4:8.

13:2 Yar. 18:1; 19:1; Rim. 12:13; 1Pet. 4:9.

13:3 «Zindanojə taxlanoqanlarnı ular bilən billə zindanda zənjirləngəndək yad etinglar» — «zindanojə taxlanoqanlar» wə «ħorlanoqanlar» etiķadi üqün ziyənkəxlikķə uqıroqanlarnı ķərsitidu. «ħorlanoqanlarnı özınglarmu təndə turuwatķan bəndə süpitidə yad etip turunglar» — bu jekiləxnin mənisi bəķim: (1) əzlringlar ajizlıķķa wə jismani azablarəjə duq ķəlgənlikinglar tüpəylidin muxularnı yad etip turunglar; (2) yaki Əysa Məsiħning teni bolojan jamaət əzasi süpitidə, ħesdaxlıķ wə dərddaxlıķ ķərsitinglar» degənnı bildüridu.

13:3 Mat. 25:36.

13:4 «ər-hotunlarning yatidiqan yeri daojsız bolsun» — baxķa birhil tərjimisi boluxı mumķin: «nikah ħərdaim ħərmətlilik ix, ər-hotunluk orun daojsızdur» — bu tərjimə toojra bolsa, asasiy mənisi ər-hotunluk, xundakla ər-hotunluk arisidiki muħəbbətlik jiniyiy munasiwət Huda aldida yahxi ixtur.

13:5 «Səndin əsla ayrılmaymən, seni əsla taxlimaymən» — Təwrat, «Ĥan.» 31:6-8.

13:5 Yar. 28:15; Mis. 23:8; Ĥan. 16:19; 31:6, 8; Yə. 1:5; 1Tar. 28:20; Pənd. 15:16; Fil. 4:11; 1Tim. 6:6, 8.

13:6 «Pərwərdigar mening Yardəmqimdur, ħəq kōrkmaymən, kixilər meni nemə ķılalisun?» — «Zəb.» 27:1, 118:6.

13:6 Zəb. 54:4; 56:4; 118:6-7

13:7 İbr. 13:17.

«Ibraniylar oʻq»

⁸ Əysa Məsih tünügün, bugün wə əbədil'əbədgigə əzgərməydu! ⁹ Xuning üqün, hərhil oqayriy təlimlər bilən ezikturulup kətmənglar; qünki insanning kəlbi qurbanliqqa has yeməklilər bilən əməs, bəlki Hudaning mehir-xəpkiti bilən kuwwətləndürülginə əwzəl. Qünki bundak yeməklilərgə berilip keliwatkanlar ulardın heqkəndək payda kərgən əməs.

¹⁰ Bizlarning xundak bir qurbangahimiz barki, ibadət qedirida hizməttə boləqanlarning uningdin yeyix həkukı yəktur. ¹¹ Qünki gunah tiləx süpitidə soyuləqan, kəni bax kahin tərpidin əng mukəddəs jayəqə elip kirilgən qurbanlik haywanlarning teni bolsa qarargahning sirtioqə elip qikilip kəydürülətti. ¹² Xunga Əysamu Əz kəni bilən həlkni paklap Hudaəqə atax üqün, xəhər dərwasizining sirtida azab qekip əldi. ¹³ Xundak ikən, bizmu qarargahning sirtioqə qikip, Uning yenioqə berip, Uningə qaritiləqan həkərtəkə ortək bərdaxlik bəyəyli. ¹⁴ Qünki yər yüzidə mənggü məwəjut turidioqan xəhərimiz yək, bəlki kəlgüsidiki xəhərgə intilməktimiz.

¹⁵ Xunga, Məsih arkilik Hudaəqə kurbanlik süpitidə mədhıylirimizni tohtawsiz atayli, yəni əz ləwlimizning mewisı süpitidə Uning namini etirap kılayli. ¹⁶ Əmdi həyr-sahawət kılıxni wə baringlardın ortək təksimləxni untumənglar. Qünki Huda bundak qurbanliklardın hursən bolidu.

¹⁷ Yetəqiliringlarəqə itaət kılıp, ularəqə boysunənglar. Qünki ular əz hizmitidin Hudaəqə hesab beridioqanlar bolup, həmixə jeninglardın həwər elixkə oyoqək turidu. Ularning bu ixi kayəqu-ələm bilən əməs (qünki undək bolsa silərgə heq payda yətküzülməydu) bəlki huxal-huramlik bilən elip berilsun.

¹⁸ Biz üqün dua kılıp turənglar; qünki wijdanimizning pak ikənlikigə, hərber ixlarda toəqra yolda mēngixni halaydioqanlikimizəqə kayil kilinduk. ¹⁹ Yeninglarəqə patrak kaytip berixim üqün, dua kılıxinglarni alahidə etünimən.

13:8 «Əysa Məsih tünügün, bugün wə əbədil'əbədgigə əzgərməydu!» — muəllip, bu həkikətni dəl xu yetəkqi kərindaxlarning etikədinə jəwəhiridur, deməkqi boluxi mumkin.

13:9 Yər. 29:8; Mat. 24:4; Yh. 6:27; Rim. 14:17; 16:17; Əf. 4:14; 5:6; Kol. 2:16; 2Tes. 2:2; 2Tim. 4:3; 1Yuha. 4:1.

13:10 «Bizlarning xundak bir qurbangahimiz barki, ibadət qedirida hizməttə boləqanlarning uningdin yeyix həkukı yəktur» — bu «qurbangah» Əysa Məsih insānlarning gunahı üqün mihlinip əltürülgən krestni kərsitidu. Muxu «qurbangahdın yeyix» bolsa uning qurbanlikdın qikkən, mēnggüllük hayattiki hərtürlük rohiy mēwilerdın bəhrimən boluxtin ibarət bolidu.

13:11 «Qünki gunah tiləx süpitidə soyuləqan, kəni bax kahin tərpidin əng mukəddəs jayəqə elip kirilgən qurbanlik haywanlarning teni bolsa qarargahning sirtioqə elip qikilip kəydürülətti» — «Law.» 16:27ni kəring.

13:11 Mis. 29:14; Law. 4:21; 6:30; 16:27; Qel. 19:3.

13:12 «Xunga Əysamu Əz kəni bilən həlkni paklap Hudaəqə atax üqün, xəhər dərwasizining sirtida azab qekip əldi» — demisəkmü, Əysa Məsih elidioqan jay (Golgota) Yerusalemnıng sepilining sirtida idi. Məsihning bu «sirtkə qikirilip əltürülüxi» keyinki əgəxkənlərgə simwol boləqan bolup, Hudaning həlki Məsihning həmrəhlikdın bəhrimən boluxi üqün «xəhərnıng sirtida», yəni əz yurti tərpidin qətkə kəkilixioqə təyyar turuxi kərəklikini kərsitidu. Məsihkə əgəxkən Yəhudıy həlk üqün təhimu xundak idi. 13-ayəttiki izahətlarni kəring.

13:12 Yh. 19:17,18.

13:13 «Xundək ikən, bizmu qarargahning sirtioqə qikip, Uning yenioqə berip...» — «qarargahning sirtioqə qikix» Məsihkə əgəxkən Yəhudıy həlkiqə nisbətən ibadəthanidiki qurbanliklardın, xundakla ularəqə baəqlik əkidiliridin wəz kəqix bəkmü həkərtəlik ixi idi. Huddi Əysa Məsih Yerusalemdə xəhər dərwasizining sirtida mihlanəqanda həkərtəkə qariməqənoqə ohxax, hətni oquwatqan Yəhudıy kitabhanlarmu kəna əkidiliridin wəz kəqixkə wə uning tüpəylidin uqraydioqan həkərtəkə qarimay, Əysa Məsihkə yüzlinixi kərak idi. «... Uning yenioqə berip, Uningə qaritiləqan həkərtəkə ortək bərdaxlik bəyəyli» — Əysa Məsihkə qaritiləqan qarxilik həm həkərtətlər bəgüngə kədar Uningəqə wə Uningəqə təwə boləqanlarəqə qaritilip kəlməktə. Karəngəşuluk bəribir nuroqə qarxi turidu, xunga Hudaning həlki haman bir tərəptin bolmisa bəxkə bir tərəptin ziyənkəxlikkə uqraydu.

13:14 Fil. 3:20.

13:15 «...əz ləwlimizning mewisı süpitidə Uning namini etirap kılayli» — «uning nami» muxu yərdə Məsihning namini kərsitidu.

13:15 Həx. 14:3.

13:16 Fil. 4:18.

13:17 «ularning bu ixi kayəqu-ələm bilən əməs ... bəlki huxal-huramlik bilən elip berilsun» — «ularning bu ixi»: (1) yetəkqilərnıng həwər elix hizmiti, yaki: (2) Hudaəqə hesab tapxurux, yaki: (3) bu ikisini kərsitidu. Bizningqə u hesab tapxuruxini kərsitidu.

13:17 Əz. 3:18; 33:8; Fil. 2:29; 1Tes. 5:12; 1Tim. 5:17.

13:19 «Yeninglarəqə patrak kaytip berixim üqün, dua kılıxinglarni alahidə etünimən» — «mėning kaytip berixim üqün»

«Ibraniylaroʻja»

Dua

²⁰ Əmdi mænggülik əhdining keni bilən qoy padisining katta padiqisi boləjan Rəbbimiz Əysani ölümündin tirildürgüqi, hatirjəmlikning Igisi boləjan Huda. ²¹ Əysa Məsih arkilik silərgə Özini hursən kilidiojan ixlarni kildurup, siləрни hər bir yahxi əməldə takamullaxururup iradisining ijqailiri kıləyay! Məsihkə əbədil'əbədgicə xan-xərəp boləyay! Amin!..

Ahirki sөz

²² Silərdin ötüniməнки, i kərindaxlırim, bu nəsihət sөzümgə eoqr kərməy kulaq saləyaysilər; silərgə muxunqilikla sөzləрни yazdim, halas.

²³ Kərindiximiz Timotiyning zindandin qoyup berilgənlikidin həwərdar boləyaysilər. Yekında yeniməja kelip kalsa, mən siləрни yoqlap barəjinimda u mən bilən billə baridu.

²⁴ Barlik yetəkkiliringlar wə barlik muqəddəs bəndilərgə salam eytkəysilər. Italiyədin kəlgənlər silərgə salam yollidi. ²⁵ Mehır-xəpkət həmminglarəja yar boləyay! Amin!

degənlik bəlkim muəllipning türmidin azad kılınixini kərsitidu.

13:20 «mənggülik əhdining keni bilən qoy padisining katta padiqisi boləjan Rəbbimiz Əysani ölümündin tirildürgüqi» — «mənggülik əhdə» toqruluk «qoxumqə sөz»imizdə azraq tohtilimiz.

—«Hatirjəmlikning Igisi boləjan Huda» grek tilida: «hatirjəmlikning Hudasi» — demək, hatirjəmlik bərgüqi həm Əzi hərdəim hatirjəmliktə turoquqi Hudadır.

13:20 Yəx. 40:11; Əz. 34:23; Yh. 10:11; 1Pet. 5:4.

13:21 «Huda ... Əysa Məsih arkilik silərgə Özini hursən kilidiojan ixlarni kildurup, siləрни hər bir yahxi əməldə takamullaxururup iradisining ijqailiri kıləyay!» — «takamullaxurur»ning baxqa tərjimisi: «ətrəplik təminləx».

13:21 2Kor. 3:5; Fil. 2:13.

Qoxumqə söz

Məzmunni kaytidin yəkünləx

Əmdi mu'əllip muxu təwrinip qaloqan ibraniylaroqə qandaq gəp qilidu? Ularoqə qandaq mədət beridu? Aldi bilən əng muhimi boləqan Hudaning səzi bilən, bolupmu Təwratta Məsihning kelixi wə qiloqan ixliri toquruluk hatiriləngən bexarətlər bilən baxlaydu. Hər bir Yəhudi y puxra üqün (xu dəwrədə) Təwrat, jümlidin Zəbur tolimu nopuzluk idi; Hudaning bizgə tapxuroqan səzi dəl muxu dəp qarilatti. Xuning bilən u: — (a) Təwratta hatiriləngən bexarətlərdin wə (ə) u Əysa Məsihning yaratqan məjiziliri, tartqan azab-oqubətliri wə ölümdin tirilgənlikini öz kəzi bilən kərgən nuroqun Yəhudi y etiqadqilarning guwahlikidin dəlil elip muxu ixlarni ispatlaydu: —

(1) Məsih pərixitilərdin üstün (1-2-bab)

(2) U Musa wə Yəxua pəyoqəmbərlərdin üstün (3-4:13)

(3) Uning kahinliki Lawiylaroqə tapxuruloqan kahinliktin üstün (4:14-7:28)

(4) U wasitiqi boləqan yengi əhdə Musa pəyoqəmbər arkilik tüzülgən əhdidin qəksiz üstün turidu (8-9-bab)

(5) Təwrat dəwridiki barlik qurbanliklər Məsihning ahirki qurbanlikini aldin'ala kərsitidoqan «bexarətlək kələnggə» süpitidə boləqan; Məsihning qurbanliki ularning həmmisining ornini besip adəmlərnə gunahların gə qəqürümigə wə mənnggölük hayətkə erixtūridu.

(6) Bulardin əng muhimi, Məsih Hudaning Oqlı, xundakla hudalik təbiitidə boləqanliki üqün (Huda tərpidin yaritiloqan əməs, bəli əzəldin Huda bilən təng məwjut idi), insanlar Uningoqə huddi Hudaning Əzigə səz qiloqandək səz qilixi wə uni hərmətlili kerək (məsilən, 1:1-14, 7:1-3, 13:8ni kəring).

2:10 Qandaq yol bilən bir ixni «Hudaqə layik kəldi» dəp həsəbliqlili bolidu?

«Qünki pütkül məwjudatlar Əzi üqünmu həm Əzi arkilikmu məwjut bolup turuwatqan Hudaqə nisbətən, nuroqun oqullarni xan-xərpəkə baxliqanda, ularning nijatining yol baxliquqisini azab-oqubətlər arkilik kamalətkə yətküzüxkə layik kəldi»

Bu jümlə pəqət «Huda əzi «layik kərgəndək» məlum bir yol bilən ix kərgən» degənlik əməs, bəli Hudaning azab-oqubətni tartixliri arkilik bizni qutquzux üqün Məsihni əwətkini «Uningoqə layik idi» degənliktur. Bu ayəttə yənə bir qong soal bar: — «Məsih (mukəmməllik Uning əyni əzidur!) qandaq yol bilən «kamalətkə yətküzüldu»?!

Birinqi nuqtida, buning iqidiki mənə, Huda Əzining bu azad qilix əməli arkilik aləm aldida əslidiki əhləki xərəptin təhimu uluq xərəpkə igə boldi, degənlik. Biz Uning xəripini Məsihning Əzidə, bolupmu həmmidin roxən boləqan Uning kresttiki əlümi arkilik ayan qilinoqan muhəbbitining namayəndisi bilən kəz aldimizda təhimu güzəlləxtürülgən, desək bolmamdu?

Ikkinqi nuqtioqə kəlsək, Məsih bowək bolup tuquloqan künidə əhləq jəhətidə mukəmməl wə pütünləy gunahsız boləqanidi, əmma Uning tartqan barlik azab-oqubətliri nuqtisidin mundaq desək bolidu: —

«Ibraniylar oʻja»

(a) U pütün insaniyatkə kahin boluxka həkikiy qüxəngigə igə boləjan (5:7-9ni kərüng). Biz kəp əhwallarda insanlar uqriəjan azab-əkubətlər wə balayi'apətlərni, xundakla nemixka Hudaning məlum ixlarning beximizəja qüxüxigə yol kəyoəjanlikini qüxəndürüxkə ajizlik kilimiz. Lekin Məsihning tartkan azab-əkubətliridin biz yənə xuni eytalaymizki, bundak ixlarni Hudaning Oqli Öz bexidin ətküzgən boləjaqka, huddi Huda bu ixlarni Öz bexidin ətküzgəndək dərd-ələmlirimizni pütünləy qüxinidu.

(ə) Məsihning Golgotada Huda'Atisioja kurbanlik süpitidə sunəjan sap-əjubarsiz əhlaki bolsa pütünləy sinaktin ətküzülgən sap-əjubarsizliki idi. Undak bolmiojanda biz (yaki pərixtilər, asmandiki həkuk-küqlərnu) uning toluk gunahsizlikini kəndakmu biləttuk?

(b) U tartkan azab-əkubətlər arkilik jamaət rohta «nikahlanəjan kiz süpitidə» əzigə baəlanəjanidi. Bundak «mukəmməllik» Adəm'atimizning «mukəmməlləxtürülgənliki» yaki «toluklanəjanliki»dək boləjan, degili bolidu. Qünki Adəm'atimiz «kəm-kutisiz» yaritiləjan bolsimu, birak Huda u toərluk: «**Adəmning yaloəuz turuxi yahxi əməs, Mən uningoəa layik bir həmərah-yardəmqi yaritimən**» dedi («Yar.» 2:18). Andin Həwa'animiz uning bekinidin elinip uningoəa kəxuloəjanidi. Ular ikkilisi xu qəəda Hudaning «tehimu mukəmməl» obraz-süriti boləjanidi. Məsih muxuningəja ohxax yolda, Huda tərripidin jamaətning Əzigə baəlanduruluxi bilən «mukəmməlləxtürülgən» yaki «toluklanduruləjan» (Əf.» 5:22-33nimu kərüng).

3:7-4:13 «Hudaning aramliki» wə «xabat küni»

Bəzi negizlik səzlər

Huda Israilni Misirdiki kulluktin kutkuzux bilən birgə ularəja həmmidin awwal tapxuroəjan bəlgilimilərnin biri «xabat küni» idi. Bu əməliyəttə «xənbə küni» bolup, həptining yəttinqi küni idi (ibraniiy tilida «xabat»ning birinji mənisi «tohtax» bolup, u yənə «yəttə» degən səz bilən munasiwətlilik). Bu kündə Israillarning dəm elixi ularəja Hudaning ularni kulluktin azad kiləjanlikini əslitətti. Adəttə kul üqün heqkəndak «dəm elix küni» bolmaydu; kulning həyati hər künning yigirmə tət saididə həjayinining ilkidə bolup, igisi kaəanla, nemə buyrusa, dərhal əməl kilixi kərək bolidu. Əmdi həzir Israillarda qəng əzgirix boldi: —

«Yəttinqi küni Pərwərdigar Hudayingəja ataləjan xabat künidur; sən xu küni heqkəndak ix kilmayсэн; məyli sən yaki oəlung bolsun, məyli kizing, məyli kulung, məyli dediking, məyli buəang, məyli exiking, məyli hərəkəndak bəxka ulioəing, yaki sən bilən bir yərdə turuwatkan musapir bolsun, heqkəndak ix kilmisun; xuning bilən kulung wə dediking səndək aram alalaydu. Sən əzüngning əslidə Misir zeminida kul boləjanlikingni, Pərwərdigar Hudaying küqlük kəli wə uzatkan biliki bilən seni xu yərdin qikəranlikini esingdə tut; xu səwəbtin Pərwərdigar Hudaying sanga xabat künini tutuxni əmr kiləjan» (Təwrat, «Kən.» 5:14-15).

Xabat küni ularning həzir Hudaning kutkuzuxi bilən kul əməs, bəlki azad adəmlər ikənlikigə əslətmə idi.

Hudaning xu kənunliri astida barlik adəmlər, jümlidin kullarmu dəm elix künidin bəhrimən boləjanliki kizik ix əməsmu? Bügünki kündə dunya boyiqə «yəttə künlik həptə» həmmə mədiniiyəttin degüdək orun aləjan, kəpinji adəmlər (kəysi etikədtin boluxidin kət'iyənəzər) hər həptə bir künlik dəm elixtin bəhrimən bolidu. Bu kəp əllərnin Təwrat-Injilni oəup xulardin Hudaning insanning aman-esənliki wə salamətlilikini kəəədaydioəjan tapxuruklirida boləjan danalilikini qüxinixidin kəlgən wasitilik nətijisidir.

«Ibraniylaroq»

Rəbbimiz Əysa: **«Insan xabat küni üçün əməs, xabat küni insan üçün bekitilgən»** — dedi («Mar.» 2:27). İnsanlarning Huda tərəpidin aram elixi zərür kılıp xəkilləndürülgən. Kixilər kullardək həptidə yəttə kün ixləwərsə ularning salamətlikli xu dərijidə buzuliduki, dawamlıq ixlixli mumkin bolmay kalidu. Hudaning səzidin xu hulasigə kelimizki, Məsihkə baqlıoqan etiqadqılarning hərbiəri öz salamətlikini közləp kərallik dəm elix aditini yetilduruxni nixan kilixioqə toorə kelidu. Köpinqi adamləning həptidə bir kün ix-hizmitidin tohtax imkaniyiti boluxi mumkin. Biraq həptining kaysi küni boluxi muhım əməs.

Həmmimiz Yəhədiy həlkigə ularning Hudaning bu danalikiñi Təwratta saqlap qaloqanlıqi (bəzi waqitlarda ularoqə bəkmə qollaysız bolsimu), xundaqla pütkül dunyoqə mənəpəət yetküzgənliki üçün minnətdar boluxmiz lazim.

Biraq «Hudaning aramlıqi» wə «xabat küni» degən bu ixning buningdinmu qongqur əhmiyiti bar.

Israillar Huda tərəpidin Misirdiki kulluqtin kutquzulup, qəl-bayawandin sərgərdan bolup kezip etüwaqtinida U Musa pəyoqəmbər arqılık ularoqə kəlgüsidi «aramlıq» toorısida səzligən. Məsılən, «Qan.» 12:9-10: —

«Pərwərdigar Hudayinglar silərgə beridioqan aramlıq həm mirasqə tehi yetip kəlmidinglar. Biraq silər İordan dəryasidin etüp, Pərwərdigar Hudayinglar silərgə miras kılıp beridioqan zeminoqə oltraxkəndin keyin, xundaqla U siləni ətrapinglardiki barlıq düxmənliringlardin kutquzup aram bərgəndin keyin, silər aman-esən turoqanda,...» degəndək.

Xübhısizki, halayık muxu səzni anglapla «aramlıq» bəlkim «sərgərdan boluximiz ahirlixidioqanlıqini kərsitidu» dəp dərhal oylap kəlixli mumkin idi. Musa pəyoqəmbər əlgəndin keyin Yəxua pəyoqəmbər ularoqə baxlamqi bolux rolini zımmisigə elip ularni Huda wədə kıloqan «Kanaan» zeminiqə yetəkləp berip, xu yərdiki butpərəs əl-yurtlarni həydiwətti. Umu ularoqə Huda aramlıq bərgənlikini tiloqə aldi. Məsılən, Təwrat «Yəxua» qismida: **«Pərwərdigar Israiloqə ətraptiki barlıq düxmənliridin aramlıq berip uzun waqittin keyin...»** — dəp hatiriləngən (23:1).

Bu səz tət yüz yildin keyin Sulayman padixah mukəddəs ibadəthanini kuroqandin keyin uning tərəpidin kaytilanoqan: —

«Wədə kıloqinidək Israiloqə aramlıq ata kıloqan Pərwərdigar mubərəklənsun; Öz kıli Musa arqılık kıloqan güzəl wədiliridiki bir səzmu əməlgə axurulmay kəlmidi» («1Pad.» 8:56).

Əmdi hazır mulahizimizni dawam kılayli: —

«İbraniylaroqə yeziloqan hət»tiki «xabat küni» wə «Hudaning aramlıqi» tooruluk təlim

Mu'əllip birnəqqə muhım nuqtini ayan kılixkə tirixidu: —

(1) Huda Zəburdiki 95-küydə Dawut pəyoqəmbər arqılık Əz həlkigə **«Awazimni angliqaysilər»** wə xundaq kılıp **«Aramlıqimoqə kirsənglar idi»** dəp muraji'ət kıloqan.

(2) Bu səz Israillar qəl-bayawanda sərgərdan bolup yürgəndə kənglidə «aramlıq»ni oyliqinidin tət yüz yıl keyin ularoqə eytiloqan. Xuning üçün ibraniy etiqadqılaroqə bu hətni yazoqan mu'əllip rəddiyə bərgüsiz məntiq bilən kərsətkəndək: **«Əgər Yəxua pəyoqəmbər Israilarni aramlıqkə kirgüzgən bolsa idi, Huda keyin yənə bir aramlıq küni tooruluk demigən bolatti»**.

«Ibraniylaroq»

Əmdi Israillər həttə Dawut pəyoqəmbərnin dəwridimə bu «aramlik»kə kirmigən bolsa, uning nemə mənisi bar bolidu? U «dūxmənlinglərdin aram elix» degəndin ziyadə artuq ixni kərsətkən wə kərsitidioqan bolsa kerək.

(3) «Ibraniylaroq»da mu'əllip diqqətimizni Hudaning aləmni yaritix jəryaniqə wə «yəttingi (xabat) küni»gə qaritip «Hudaning aramlik» deginining qongqur mənisini eqip beridu (4:4). Hudaning aləmni yaratqandin keyin «aram elixi» qarqap kətkənlik tūpəylidinmu? Əmdi «Huda aram aldi» degən zadi kəndək ix? U Əzi həmmə nərsini yaratqandin keyin, Əzining ijad kəloqanliridin «rahətlinip» huzur elixini kərsətməmdü? Təwrat «Yaritilix» degən kəsimni oquqanseri, məsilən, 1:4, 10, 18, 21, 25 wə bolupmu 31də dəl bundək ix puritilidu: — **«Huda həmmə yaratqinioqə karap turdi, mana ularning həmmisi intayin yaxhi idi»**. İnsan **«Hudaning obrazi boyiqə yaritilqan»** bolup, birər ijadiyətni barliqkə kəltürgəndin keyin, uningdin huzur elip ohxaxla «aram almamdu»? Buningqə yənə ispat bolup «Mis.» 31:17nimu kəring: **«Qünki Pərwərdigar altə kün iqidə asman bilən zeminni yaritip, yəttingi künidə aram elip rahət tapqanidi»**.

«Hudaning aramliqi» uning jismani jəhəttə «qarqioqini»din əsligə kelixi əməs, bəlkə ibraniy tilidiki «xabat» degən sözning mənisini öz iqidə alqan huzurlinixni kərsitidu. «Xabat»ning birinqi mənisi «tohtax», uning «aram» degən mənisi mu bar (ibraniy tilida «aram» degən sez «nuham» bilən bildürülidu. Bu sözdin «Nuh» degən isim qikidu («Yar.» 5:29ni kəring).

(4) «Ibr.» 4:10də Məqəddəs Rəh bizgə «Hudaning aramliqi», xundəklə həkikiy aramlik toqrisida təbir berip mənisini mundaq rəxən kilidu: — **«Hudaning aramliqioqə kirgūqilər huddi Huda «Əz əməl-ixliridin aram alqan»dək, əzlrining ixliridin aram alidu»**.

Əmdi **«Hudaning aramliqioqə kirix»** təwəndikidək ikki ixni öz iqidə alidu: —

(1) Əz əməllirimizdin tohtax; 6:1din biz uningsiz barliq əməllirimizning **«əlük əməllər»** yəki **«əlük ixlar»** bolidioqanliqini əginimiz.

(2) Barliq yollirimiz, oylirimiz, həyatimizni Hudaning kəlioqə tapxuruximiz lazim; u qəoqda U bizdə ixləxkə baxlaydu. Biz bolsək bizning əz əjrimizdin əməs, bəlkə (Adəm'atimiz məwjut bolqan birinqi künidə bolqandək) Hudaning əjridin huzurlinixkə baxlaymiz. Ləkin biz huzurlinidioqan «Hudaning əjri» hazır Uning aləmni yaritix əjridin kəp axqandur. Qünki Hudaning pütkül aləmni yaritixi pəkət səzi bilən elip berildi. Ləkin hazır biz üqün «yengi yaritiloquqi» bardur. U bolsa Məsihning krestləngəndə əzab tartixidin bolqan xərəplik nətiyə-əjridur. Uning xu yərdə towlap **«Tamam boldil»** degən jakar səziqə karang («Yh.» 19:30). Bərhək, kədirlək oqurmən, əzingiz Məsihning əjir-əqəlibisidin huzurlinix aramliqioqə kərələysiz; sizmu rosul Pawlus bilən: **«Mən Məsih bilən billə krestləngənmən, ləkin mana, yaxawatimən! Ləkin yaxawatkini mən əməs, bəlkə məndə turuwatqan Məsihdur. Wə mening hazır ətlirimdə yaxawatqan həyat bolsa, meni səygən wə mən üqün Əzini pida kəloqan Hudaning Oqlining iman-ətiqadidindur»** — U Əzi hazır məndə ix kəridü» degūqi bolisiz («Gal.» 2:20). Xuningqə ohxax, mu'əllip muxu yərdə **«Xabat künidiki bir aramlik Hudaning həlkini kətməktə»** dəp elan kilidu.

«Kol.» 2:17də rosul Pawlus Təwratiki barliq bəlgilimilərnə, jümlidin «xabat küni» toqrisidiki bəlgilimini Məsihdə kəlgüsində bolidioqan realliqning «bexarətlik kələnggə»si dəp

«Ibraniylaroqa»

elan qilidu. Bu soʻz intayin hayran qalarlik bayan bolsimu, uningqa ixiniximiz kerak; chunki bu Pawlusning oʻzining soʻzi amas, balki Hudaning soʻzidir. Demak, Musa paygʻambər arkilik «xabat küni» bekutilgandin buyan (buningdin 3500 yillar burun) pütkül Yəhudiy həlki hāzirki zamandiki bizlarni dēp xu kündə (hər xənbə kündə) qolaylik bolsun qolaysiz bolsun aram elix prinsipida qing turup kəlgənidi; Hudaning ularning aramiqə boləqan məksiti, «Məsihdə boləqan aramlıq»ni kərsitixtin ibarət idi.

Biz yənə Yəxaya paygʻambərning Israiloqa xabat küni toʻqʻruluk eytqan munu soʻzlarini oʻkusak bəlkim xabat küningin Israiloqa nisbətən boləqan əhmiyiti toʻqʻrisida tehimu qongqur uquməqə erixələymiz: — «**Əgər sən «xabat»** (aram elix) **künidə kədəmliringni sanap mangsang,**

Yəni Mening muqəddəs künümdə özüngningki kənglüngdikilərnı qilmay,

Xabatni «huxallıq»,

Pərwərdigarning muqəddəs künini «hərmətlik» kün dēp bilsəng,

Həm uni hərmətləp,

Əz yolliringda mangmay,

Əz bilginingni izdiməy,

Quruk parang salmisang,

Undaqta sən Pərwərdigarnı kənglüngning huxallıqı dēp bilisən,

Həm Mən seni zemindiki yukiri jaylarəqə mingüzüp mangdurimən;

Atang Yakupning mirasi bilən seni ozuklandurimən»

— **Qünki Pərwərdigar Əz aqzi bilən xundak sēz qildi»** («Yəx.» 58:13-14)

Muxu soʻzni rohiy jəhəttin Məsihdə boləqan nijatimizəqə tətbiqlisak xundak degili boliduki, Məsih bizning hayatimiz bolsila, məyli biz jismaniy jəhəttə əmgək qilayli, intayin aldirax bolayli yaki yengilinayli etiqadqi kixi üqün «Hər küni xabat küni bolidul!». Demək, sirtin karioqanda aldirax bolsakmu iqki dunyayimizda biz Uning aləqə-həmrəhlikida boləqəq hər küni aramlıqta turmaqtimiz. Qünki «**Ix kərgüqi wə yaxioquqi Udur, Mən əməs»** («Gal.» 2:20). Manga nisbətən bügün «bir xabat küni» bolsa əmdi Huda mening toʻqʻramda Yəxaya paygʻambərning soʻzi bilən: «Sən dərwəkə əz yolungda mangmaywatisən, özüngning bilginini qilmaywatisən, quruk parang salmaywatisən (demək, dərwəkə Mening yolumda mengiwatisən)» — degüqi bolidu wə xuning üqün u mundak wadə qilidu: —

«Sən Pərwərdigarnı kənglüngning huxallıqı dēp bilisən,

Həm Mən seni zemindiki yukiri jaylarəqə mingüzüp mangdurimən;

Həm atang Yakupning mirasi bilən seni ozuklandurimən.

...Pərwərdigar xundak degən!» (Yəx.» 58:14).

Bu nemidegən uluq miras-həl!

Əmdi etiqadqılar «xabat küni» (xənbə küni) (yaki uning ornini baskan bolsa yəxənbə küni)ni «dəm elix» süpitidə tutuxi kerəkmü? Əgər bu soalni qoysak, bizning Məsihning biz üqün qiloqan uluq ixini, xundakla «Ibraniylaroqa»ning muʼəllipining uning toʻqʻruluk boləqan təlimlarini tehi qüxənmigənlikimizgə ispat beridu. Rosul Pawlusning bu temida eytqan soʻzlarini «Kol.» 2:16-17din nəqil kəltürəyli: —

«Əmdi heqkimning yemək-iqim, həyt-bayramlar, «yengi ay» yaki xabat künlər jəhətliridə silərnıg üstüglərdin həküm qikiriyoqə yol qoymanglar; bu ixlar bolsa bir kələnggə, halas; uning jismi bolsa Məsihningkidur!»

«Ibraniylar oʻq»

Xabat kuni (xundaqla Huda Israil oʻq bekittkan kalendardiki baxka barlik alahida ibadət heytilrimu) bizga bir «kəlanggə»dur; lekin muxu künlarning «jismi» bolqan Məsih bizda bolqaniken, etiqadqilarning xabat (xənbə) küninila əməs, hərəkəndə bir künni alahidə tutuxi kerək əməs. Bu prinsip yəxənbə kuni (bəzi etiqadqilar «yəxənbə kuni xabat künining ornioqə koyulqan» dəp təlim beridu), «rozdestwa» («milad heyti»), «pasha heyti» wə barlik «Məsihiy heytlar»ni öz iqiğə alidu. Xuning üçün **«heqkimning hey-t-bayramlar, «yengi ay» yaki xabat künler jəhtliridə siləning üstünglərdin həküm qikirixioqə yol qoymənglar»** — Demək, heqkimning məsilən, «Sən xənbə künini «dəm elix kuni» süpitidə tutuxung kerək» yaki «Sən biz bilən billə rozdestwa bayrimi təbriklimisəng bolmaydu» degəndək səzlirigə yol qoyməslikimiz lazim. Bundaq səzni kılqanlik Məsihdə bolqan ərkinlik inawətsiz kılinoqiniqə barawərdur («Kolossidikilərgə»diki «qozumqə söz»imizni kəring).

Tarihiy ispat barki, Rim imperiyəsi dəwridə (bolupmu imperiyə həkūmiti etiqadqilar oʻq ziyankəxlik kılqan məzgillərdə) «Məsihgə baqlanqanlar daim degüdək yəxənbə kuni tang səhərdə yioqlip, xu künidə Məsihning əlūmdin tirilixini təbrikləp ibadət kılaxatti» (Məsih yəxənbə künidə tirilgən). Bu künlərdin keyin, «Kəysər» imperator «Mən hristian bolay» dəp həmmə adəmnı butpərəslikni taxlap «hristian bolux»qə məjburlimakqi bolup pütkül Rim imperiyəsi «hristianlaxkan»idi. Buning bir nətijisi, yəxənbə kuni imperiyə boyiqə dəm elix kuni dəp bekittlgən. Keyin, dunya boyiqə kəp baxka əllər ularni ülgə kılıp ohxax xu künni dəm elix kuni kılıp bekittkan. Əmma bu bir bekittlgən adət, halas. İnildiki heqkəndə yərdə «yəxənbə kuni «dəm elix kuni»dur» degən kərsətmə məwjut əməs.

Əlwəttə, hərəkəsimiz **halisak** hərəkəndə künni əzimizgə alahidə dua kılıx, ibadət kılıx, təbrikləx kuni yaki xuningdək pəkət dəm elix kuni kılıp tallap bekittix ərkinlikimiz bar. Rosul Pawlusning «Rim.» 14:1-17də (hatiriləngən) bu ixlar toqrisiki roxən kərsətmilirini kəring. Əysa Məsihning jamaitidə yemək-iqmək yaki alahidə birər kuni üstidə heqkəndə talax-tartix kət'iy bolmisun; bundaq məsililər hər bir etiqadqi pütünləy öz wiqdənida Huda aldida həl kılıx kerək bolqan ix, halas.

Ahirida yukiriki eytkinimizni kaytilaymizki, «Insanlarning Huda təripidin aram elixi zərür kılıp xəkilləndürülgən». Hudaning səzidin elinqan omumiy prinsiplar oʻq asasen xundaq karaymizki, Məsihdə bolqan hər ixəngüqi əzining aman-esənliki wə salamətlikini dəp əzigə kərelidə jismani aram elix aditini bekittixkə kəngül bəlxigə toqra kelidu. Biraq buning kaysi waqitlarda yaki kaysi künlərdə boluxi muhim əməs. Bu ix hər birimizning öz alahidə əhwəlimiz oʻq karap Hudadin danalik wə kərsətməni izdəx arkilik həl kıldioqan bir ixtin ibarəttur.

6:1-2

«Xuning üçün, Məsih toqrisidiki dəsəlpki asasiy təlimdə tohtap qalmay, — yəni kaytidin «əlük ixlar»din towa kılıx wə Hudaoqə etiqad baqlax, qəmuldürüləxlər, «qol təgküzüx», əlgənləning tirildürüləxi wə mənggülik həküm-sorəq toqrisidiki təlimlərdin ul salayli dəp olturmay, mukəmməllikkə karap mangayli».

Muxu yərdə bu «asasiy təlimlər»din ikkisi üstidə azraq tohtilimiz: —

«Ibraniylaroq»

(1) «Qemüldürülüxlər toqrisidiki tälüm»

Pawlusning «birla qemüldürülük bardur» degini üstidä «Əfəsusluklaroq»diki «koxumqə sez»imizni həmdə «Sünnət wə qemüldürülük» üstidä «Kolossiliklərgə»diki «koxumqə sez»imizni kəring. Mukəddəs yazmilarda tiloqə elinoqan «qemüldürülüxlər» təwəndikidək: —

(a) Yəhya pəyoqəmbər yürgüzgən towa kiliş həmdə kelidioqan Qutkuzoquqioqə boləqan etiqadni bildürük üqün (suqə) qemüldürük.

(ə) Yəhya pəyoqəmbərning Əysa Məsihi qemüldürüxi («Matta»diki «koxumqə sez»imizni kəring).

(b) Əysa Məsihning muhlisliri Öz namida yürgüzgən etiqadqilarni (yənə towa kiliş həmdə kelidioqan Qutkuzoquqioqə etiqadini ipadiləş üqün) suqə qemüldürük («Yh.» 3:22, 4:1-2).

(p) «Rosullarning paaliyətli»də hatiriləngən, etiqadqilarning Rəb Əysa Məsihgə etiqadini bildürük üqün Uning namida boləqan qemüldürük (yəni «Ata, Ooqul wə Mukəddəs Rohning nami bilən suqə qemüldürük («Mat.» 28:19 wə izahatni kəring). Bu suqə qemüldürülük arkişik insanlar Hudadin Əzining uluq «Mukəddəs Rohqə qemüldürülük»ni etünidu.

(t) «Mukəddəs Rohqə wə otqə qemüldürülük» («Mat.» 3:11, «Mar.» 1:8, «Luqə» 3:16, «Ros.» 8:5-8, 2:38)

(j) Məsihning azab-okubət, ölüm wə gunah iqidə qemüldürülük («Mar.» 10:38-39, «Luqə» 12:49-50). Baxqə qemüldürülüklerning həmmisi buni asas kileqan («Əf.» 4:5).

(2) «Qol təgküzük»

Oqurmənlər Təwrattin tepilidioqan «qol təgküzük»kə dair misallardin xu yərdiki muhim quxəngining «bir bolux» yaki «bir salahiyyətə bolux» degən mənide ikənlikini kərələydu. Kəpinqə waqitlarda kurbənlilik kilequqi (məyli addiy pükra bolsun yaki kašin bolsun) kurbənlilik boləqan haywanning bexioqə kolini təgküzüp («Law.» 1:4, 3:2, 4:4, 4:15, 4:24, 8:14, 16:21, «Qəl.» 8:12, «2Tar.» 23:29) Hudaqə: «Bu haywan mening ornumda (sanga ibadət kiliş, rəhmət eytiş, gunahlırimni tiləş üqün) kəydürülsun» dəydu. Gunahlırini tiləş üqün boləqan kurbənliliklarni sunoqanda kurbənlilik kilequqi uningə qol təgküzgəndə bəzide yənə «Mening gunahlırim bu haywanning üstigə koyuloqan» dəp gunahlırini Huda aldida ikrar kilatti.

İnjil dəwrədə bolsa «qol təgküzük»ning muhim quxəngisi «bir bolux» mənisidimu bolidu. Birəq İnjilda qol təgküzgüqi qol təgküzülgən kixigə «Bu adəmninğ həjətli ri meningki boləqandək bolsun» dəp uning ornida dua kilişni bildürük üqün xundək kilidu. Rəb Əysa daim degüdək kesəl adəmlər üqün dua kileqinida («Mat.» 8:3, 20:34, «Mar.» 5:23, 6:5, 8:23-25) wə balilaroqə bəht tiliginidə üstigə qol təgküzgənlikini kərimiz. Uning muhlislirimu ohxəş ixni kilatti («Mar.» 6:13, 16:18). Jamaət iqidə kesəl boləqanlar üqün dua kileqinida, may sürüp məsihləş bilən («Yak.» 5:14) qol təgküzükə toqra kelidu. Jamaətninğ suqə qemüldürülgən kixilərgə Mukəddəs Rohning qemüldürükini tiliginidə, ularoqə «qol təgküzük» «Silərninğ ornunqlarda bolup silərgə Mukəddəs Rohni tiləymiz» degənni bildüridu («Ros.» 8:15-17, 9:17, 19:6). Alahidə hizmətkə ayrileqanlar üqün üstigə «qol təgküzük» «I Rəb, bular bizninğ ornimizda hizmət kilməqə, biz Sening aldingda ularninğ hizməttiki barliq həjətidin qikəysən dəp dua kilemiz» degənni bildüridu («Ros.» 6:6, 13:3, 14:23, «1Tim.» 4:14, 5:22, «2Tim.» 1:6).

6:6 Etiqadtin qekinip kətkənlər kəytidin towa kilelamdu?

«Qünki əslidə yorutulup, ərtiki iltipattin tetioqan, Mukəddəs Rohnin nesip boləqan, Hudaning səz-kalamining yaxşılıqini həm kəlgüsi zamanda ayan kilenidioqan kədrətlərnəş həs kilep bakqanlar əgər yoldin qətnigən bolsa, ularni kəytidin towa kildurux hərgiz

«Ibraniylar o'ra»

mumkin emas. Qunki ular oz-oziga kilip Hudaning Ooqlini kaytidin krestlap raswa kilmakta».

Masihga etika ba'oligan andin etika didin tenip k'atken yaki eoqir ahlaksizlikka tiyilip quxiniknlar din bu sozlarni okup manga zadi Hudaning yenioqa kaytidioqan yol barmidu dap k'orkkidoqan ko'p adamlar bologan wa bolmakta. Bundaq ahwalda adam kattik k'orkmisa, u uqioqa qikk'an ahmak, alwatta. Biraq bu sozlarni hattiki aldi-kayni mazmumlar bilan tang okup quxiniximizga tooqra kelidu. Esimizda barki, uxbu maktip «oz yurtining kelipioqa kaytidin quxup, «kona ahda» boyiq' ibadethanioqa kaytip xu yorda Tawratla talap kilinoqan kurbanliklarni sunuxka majburlinip turlik besimoqa uqrap kalgan ibraniiy etika dqilaroqa yeziloqan. Ular xu besim astida tawrinip qaloganliki towendikidak ikki sawabning biridin yaki ikkisinin bologan: —

(1) Hudaning ha'kikat' Lawiylar o'ra tapxuroqan kurbanlik tuzumini amaldin kalduroqanliqioqa, xundaqla Masihning tartkan azab-okubatli ha'kikat' «ahirki birdinbir kurbanlik» ik'anolikiga bologan guman;

(2) Etika tupa'ylidin oz yurtdaxliridin bologan ziyankaxlikka yaki q'atk' kekiliqka bardaxlik berixni halimasliki. Xu'bhisiqzi, baziliri: «Ibadethanioqa berip, kurbanliklarni sunuxtin tohtimisam, lekin konglumda Masihga yoxurun ixansam, heqkim etika dimni bilmisa boliweridu; hammaylan meni ezidak «ihlasm'an Yehudii» dap karaydu» degendak oyda bolatti.

Birinqi masila ustida mu'allip gumanlarni yokitip, kam degendimu alta tara'pta Masih Hudaning burun kalgan barlik hizmatkarliridin q'aksiz ustunlukta turoqanlikini, uning kurbanlik d'arha'kikat' «ahirki kurbanlik» ik'anolikini k'orsitidu.

Ikkinqi nuqtida (yurttikilardin k'orkux) bolsa, ular o'ra insanlar o'ra nesip kilinip quxurulg'an ang yuksak q'akiriktin q'ekingnlar yengi ahdid' yatkuzulg'an meh'ir-xapkatka layiq' emas dap k'orsitip enik agahlanduridu. 11-babta u payo'amb'arlarining hammisi degudak wa etika yolida «yol baxlamqi» bologan Huda ahli hatta oz yurtdaxliri tara'pidinmu q'atk' kekilip ziyankaxlikka uqrap kalganlikini k'orsitidu. U intayin oquq-yoruk sozlar bilan ana xundaq «yurttikilardin k'orkux»ta bolup, ularning hermitiga erixay dap konilik boyiq' keliplixixni p'akat «**gunahlar iqidiki l'azzatlardin waqitlik ba'hriman bolux**» dap ayiblaydu (11:25). Ozining gunah'larini tilax uqun Musoqa quxurulg'an kanun boyiq' bekitilgan kurbanliklarni sunuwarg'nlar hatalixipla q'almay, balki Masihning kurbanlik amelig' daq' k'alturup uni haqaratligang'a barawar ix qilogan bolidu; qunki ularning sunoqan kurbanlikliri (qoy-kala katarliklar) dal xu ixning ozi bolidu. Bu: —

(1) Masihning gunah'karlarni kutkuzux amal-hizmiti tehi tugmidi deyix;

(2) Hudaning amaldin kalduroqanini yanila qing tutup, Masihning kurbanlik'ila kupaya bolmaydu dap Uningdin tenix. Mu'allipning sozi boyiq' bologanda: «**Ular Hudaning ooqlini kaytidin krestlap raswa kilmakta**».

Xunga mu'allipning degini «Hudaning yenioqa kaytix yoli mawjut emas», deganlik emas, balki ular Masihning kexioqa kaytay desa kona tuzumdin ham uningdiki kurbanliktin k'at'iylik bilan kol uzuxi, xundaqla yurttin kalgan harlik wa ziyankaxlikka karita Masihning bularni kezga ilouqiliki yok degindak bardaxlik berixi kerak idi (12:1-2).

«Ibraniylaroqa»

7:3

«Uning atisi yok, anisi yok, nəsəbnamisi yok, künlirining baxlinixi wə həyatining ahirlixixi yoxtur, balki u Hudaning Ooqlıoqa ohxax kılınip, mənggülik kahin bolup turidu»

Məlkizədək degən kixi toqruluk həyran kəlarlık bu bayanoqa qarap uni zadi kimdu, dəp keliximiz mumkin. Dıkkət kılımizki, mu'əllip «uning ata-anisini kərsitidoğan nəsəbnamisi yaki tuqulux hatirisı yok» degən əməs, balki uning heqkəndəy ata-anisi yaki tuqulux ixi yoxlukını oquk dəydu! Uning İbrahim bilən kəruixuxkə qıkkən qaoqdiki wəkəning hatirisini qaytidin okung. U heqkəndəy tonuxturulux yaki quxəndürülux bolmioğan həlde tarih səhipilirigə kirip kelidu. Birəy İbrahim ikkilənməy uning kahinlikini tonup yetidu wə uning əzi üqün bəht tiliginini qəbul kılıdu. «**Xübhisizki, bəht tiligüqi bəhtkə erixküqidin üstündür**» (7:7).

Uning həqiqətən «**künlirining baxlinixi wə həyatining ahirlixixi yok**» degənlikning mənisı xübhisizki, Huda Əzi mənggülik boləyandək umu mənggüliktur. Xunga biz xu birlə hulasigə keliximiz toqrıdurki, Məlkizədək Rəb Əysanın tuquluxidin ilğiriki Uning bir kərünüxi idi. Təwratta Uning muxundək ayan boluxliri bayan kılinoğan hatirilərdin birnəqqə misal bar. Məsılən, U «**Pərwərdigarning Pərixıtsi**» yaki «**Pərwərdigarning qoxunining Sərdari**» süpitidə kəringəndə — «Pərwərdigarning Pərixıtsi» huddi Huda Əzi səzligəndək səzləydu həmdə Uningəy Huda dəp ibadət kılınidu wə U xundək ibadətəni qəbul kılıdu. Məsılən, «Yar.» 16:6-13, 18:1-33, 22:11-19, «Yəxua» 5:13-6:5, «Hək.» 2:1-4, 6:11-24, 13:1-23, «Mik.» 5:1-2. «Zək.» 12:8ni kəring. Məlkizədək degən isimning mənisı: — «**..birinqidin Həkkəniyət Padıxahı... wə u Salemning padıxahımu bolup, mənisı Amanlık padıxahı degənlik**». Bu bayan toqruluk oylisək, bundək atəqlar bilən atilidoğan pəkət birdinbir zat bar — U Rəb Əysa Əzidur. Xunga biz «**Məlkizədəkning kahinlik tüzümi boyıqə**» yaki «tipi boyıqə» pəkət ikki kahin bar, ular ikkisini əməliyəttə bir zat dəp ixinimiz. Bu zat bolsa Məlkizədəkning saləhiyitidə kərünüp, Əzining «kahinlik tüzüm»ini bekitkəndin keyin, Əzi kelip muxu tüzümdiki ikkinqi, xundəy əhırqi «**mənggügə kahin boləyən**» Rəb Əysa Əzidur.

10:19-20

«Xuning üqün, əy kərinəy, Əysanın kəni arkilik əng mukəddəs jayəy kırıxkə jür'ətlik bolup, (U bizgə eqip bərgən, ibadəthanining pərdisidin (yəni, Uning ət-tenidin) etidoğan xu yıpyengi, həyatlik yoli bilən)»

Bu ayəttiki «**pərdisi (yəni, uning ət-teni)**» degən bayan bizgə Əysanın əzi toqruluk qongkur bir quxənqini eqip beridu. Uning elidoğan dəkikidə ibadəthanidiki «mukəddəs jay» wə «əng mukəddəs jay» otturısidi (10 santimetr kəlinlikdə) pərdining üstidin tegiqə yırtılıp kətkənlikini əsləymiz («Mat.» 27:51). Bu ix arkilik heqkəndək xübəy qəlməyduki, Huda Məsihning əlümi arkilik Əzining biwasitə huzurini birəy əqiwətkənlikini kərsətkən. Buningdin ilğiri pəkət bəy kahin yilda pəkət məlum bir künilə «pərdə arkilik» əng mukəddəs jayəy kiraləydoğan birdinbir adəm idi. «**Birək, «əng mukəddəs jay» dəp ataləyən ikkinqi bəlümgə pəkət bəy kahin yilda bir kətimlə kırıdu. Kahin u yərgə əz gunəhliri wə həlknıy nədanlıktın etküzğən gunəhliri üqün ataləyən qurbanlık kənini əlməy kirməydu**» (9:7).

Yər yüzidiki ibadəthanining pərdisi Məsihning teni biz üqün yırtıləyandək yırtıləyən. Mukəddəs «ibadət qədiri» boləyən dəwrdə wə keyin Sulayman padıxahning dəwridiki ibadəthanidimu pərdə kəynidə Hudaning əyni xan-xəripi (ibraniy tilidə «xəkəynəy») julalınip

«Ibraniylar o'q»

parlap turatti («Mis.» 40:34-38, «2Sam.» 6:2, «1Pad.» 8:1-12, «2Pad.» 19:15, «1Tar.» 13:6, «2Tar.» 5:5-14, «Zab.» 80:1, 99:1, «Yax.» 37:16ni ko'ring). Musa pəyoğəmbər Hudaning huzurida turup qikkəndin keyin («Mis.» 34:29-30) həlq uning Hudaning əks etilidioğan xəripi bilən parlaydioğan qirayioğa qaraxkə bərdaxlık bərləmədioğanlık iğün, ularning turup Hudaning sözini anglixioğa imkaniyət yaritix iğün qirayining üstigə pərdə tartixi kərək idi (33-35).

Mukəddəs ibadət qedirining pərdisi wə hətta qedirning özimu xu rolni oynaytti. Əgər Huda toluk xan-xəripi iqidə arimizda ayan boləğan bolsa, gunahsız bir insan Uningə qariyalmaytti, lekin həmmimiz gunahkar boləğandin keyin bu kərunüxkə kəndəkmə qariyalaymiz? İnsan kuyaxkə karap turalamdu? Xuningə ohxax, ibadət qediri Hudaəğa nisbətən (1) Əz həlqi Israilning otturisida (xan-xəripini pərdiləğan həlda) turuxioğa yar bərgən; (2) Israil həlqining kahinlik tüzüm, xundakla kurbanlıklar arkilik Əzigə yəkinlixioğa imkaniyət bərgən. Əysa tuəquləğdanda rosul Yuhəna mundaq bayan kilidu: «**«Kalam» insan boldi həm arimizda makan kilip** (grek tilida «qedir tikip) **yaxidi. U mehir-xəpkət wə həkikətkə toloğan bolup, biz Uning xan-xəripini, yəni Atimiz Hudaning birdinbir yeganə Oqlining xan-xəripini kərduq**» («Yh.» 1:14). Hudaning xan-xəripi bir insanda mujəssəmləxti; Yuhəna wə uningdək Məsihgə əgəxkənlərmə Hudaning xan-xəripini «kətürəligüdək dərijidə» kəruixkə nesip idi. Demisəkmə, ular kərgən xan-xərpəkət iman-etikəd baəliəğanlarəğa eqildi. Huda Əysani muhlisli ri aldida xan-xərp bilən uluəliəğan wakti buningəğa bir misal bolidu («Mat.» 17:1-13) lekin yənə baxkə waktlarda Əysa «sirtki parlaklık» i bilən kərunmigini bilən, muhlisli ri Uning iqidiki bəyüək xan-xəripini roh-kəlbidə kərup yətkən (məsilən, «Yh.» 2:1-11, bolupmu 11-ayətni kəring).

Mu'əllipning kəz aldimizdiki muxu ayəttə **«pərdisi (yəni, uning ət-teni)»** deginidin biz Məsihning xan-xəripi (xuningdək Hudaning xan-xəripi)ning insanoğa ayan kilinoğan əng uluəq namayəndisi bolsa, dəl U tartkən azab-oqubətlər wə əlümidə Uning teni, yəni «pərdə»ning yirtiləğinida boləğan, dəp karaymiz. Muxu yol bilən Hudaning huzuriəğa kiridioğan yol bizgə eqiloğan, xundakla muxu yol bilən Hudaning təngdaxsız, həmmidin üstün turidioğan muhəbbitining qəksiz xan-xəripining qongkur təğli ri ni kərləydioğan bolduq! Uning **«adəmning bilip yetixidin həssiləp exip qüxidioğan»** bu muhəbbiti bilən U **«həq gunah etküzmigən»** Əz yeganə Oqlini **«bizni dəp gunahning əzi kilidi; məksiti xuki, bizning Uningda Hudaning həkkanıyli k boluximiz iğündur»**. Həmdusana!

10:22

«Dillirimiz wijdandiki buləğunuxlardin sepilix bilən paklanoğan wə bədinimiz sap su bilən yuyuloğandək tazilanoğan həlda etikədning toluk jəzm-hatirjəmliki wə səmimi y kəlb bilən Hudaəğa yəkinlixayli!»

Bu ayət üstidə kışkiqə tohtaloğumuz bar. **«Bədinimiz sap su bilən yuyuloğandək tazilanoğan həlda»** değən ibarə nemə ixni kərsitidu? U ibadət aldida tenimizni yuyux yaki oqusul kili x kərək değənlikmu? Rəbbimiz Əysa Məsihning bundak i xlar toəqruluk boləğan təlimi tolimu roxəndur. Huda insanning sirttiki pakizlikioğa anqə kəngül bəlməydu («Mar.» 7:1-23ni kəring), bəlki insanning iqdi dunyasiəğa daim karaydu. Duadin burun kolini yuoğan, əmma kəngli napak kixining duasi Huda aldida kət'iy kəbul kilinmaydu. Xunga muxu yərdə mu'əllip həqkəndək jismaniy yuyux yaki jismaniy «sap su»ni kərsətkini yok. Ayəttə u yənə **«dillirimiz ... sepilix bilən paklanoğan»**ni tiləğa alidu; lekin bu sepilix sirttiki ix əməs, bəlki insan kəlbidə (Mukəddəs Rohning Məsihning kəni ni kəlbimizgə tətbi klix i arkilik) yüz beridioğan ix. Xuningəğa ohxax

«Ibraniylarğa»

«tenimiz yuyuloğan halda» «sap su» degən ibarilər kəqmə mənida bolidu. Xübhısızki, uning kəzdə tutkını əslidiki Lawiylik kəhınlarıning Hudağa yekınlixix yolu idi. Ularning «pakizlinixi üqün» tənlii üstigə kurbanlıqlarıning keni yaki «kafarət süyi» sepilixi kerək idi. Hudağa yekınlixix üqün ular (1) qong das («dengiz») iqidə pütkül tənlii yuyuluxi; (2) kurbanlıq kənliri üstigə sepilixi; (3) mukəddəs may bilən «məsihlinixi» kerək idi («Law.» 8:6, 23-24, 30). Mu'əllip bu ixlarni kəqmə mənida bizgə tətbiqlaydu. Rosul Pawlus bizgə, Məsih Öz jamaitini ««qong das», yəni Hudaning səzi»də yuyup pak kilidu, dəp ukturidu («Əf.» 5:25-27). Xunga mu'əllip muxu yərdə kəqmə mənida səz kilidu, «sap su» — bizning gunəhlirimizni pax kilidioğan həmdə iqki dunyayimiznimu, sirttiki ix-hərəkətlirimiznimu toqırlaydioğan towa kilixitiki əməlii baskuqlarğa kərsətmə bolidioğan Hudaning səzini kərsətkən bolsa kerək. Xuning bilən Hudaning səzi bizni Hudaning Mukəddəs Rohi arkilik Məsihning kenini wijdanimizğa sepip kəlbimizni paklanduruxğa təyyarlaydu.

Xunga etikədqı üqün dua aldida yaki Hudaning səzini okux aldida kəl yuyux xərt əməs; birək Hudaning xapaitini kəbul kilixğa kirix üqün u qokum sirttiki wə iqidiki gunəhliridin towa kilixi kerək.

10:26-27

«Həqiqətni tonuxğa nesip boləqandin keyin, yənila kəstən gunəh ətküzüwərsək, u qaoqda gunəhlər üqün sunulidioğan baxğa bir kurbanlıq bolmas, bəlki bizgə qalidioğini pəkət sorək, xundakla Huda bilən qarxilixidioğanlarni yəp tügıtixkə təyyar turidioğan yalkunluq otni kərkunq iqidə kütüxla, halas»

Bu ayət 6:6gə ohxax, etikəd baqlioğan lekin keyin eqir gunəhlərğa teyilip qüxkən kəp kixilərnı «Hudaning yenioğa kəytix yolu barmikin» degüzüp intayin kərkıtidu. Yənə bir kətim dəymizki, əməliyəttə mundaq əhwallarda boləqanlar kərkımsa, etüp kətkən əhməklik bolidu. Birək 26-ayəttə bayan kilioğan kərkunqluq əhwaləğa qüxkənələr üqün 27-ayət bir «ümid uqkuni»ni təminləp beridu. 27-ayəttə u Hudaning Əzi bilən «qarxilixidioğanlarni yəp tügıtixkə» allıkaqan təyyarlıoğan otini bayan kilidu. Əgər kəlbimning təgliridə özümning yaman kilmixliriməğa tehi yirginqim bar bolsa, Huda bilən düxmən bolmaslıqğa təxnayim bar bolsa, Məsihgə kəraydioğan iman-etikədim yənila bar bolsa, mu'əllip tiləğa aləqan ot wə sorək ahir berip meni pütünləy yəp tügətməydu, degən ümid bolidu. Ot buning ornida mənə boləqan Huda halımaydioğan hər bir ixni kəydüridioğan əmma özümni tawlaydioğan bolidu («1Kor.» 3:11-15, «İbr.» 12:29, «Yəx.» 33:10-24ni kərüng). Həttə qin kənglidin kərkup towa kıləqanlar huddi Hudaning otioğa yüzləngəndək Uning tərbiyisi (məyli intayin kattik bolsimu)ni kəbul kılıp, xundakla Hudağa yənə bu dunyada mewilik boluxning imkanıyitigə igə boluxi mumkin («1Kor.» 11:30-32ni kərüng).

10:34

«Qünki silər həm məhbuslarıning dərdigə ortək boldunqlar həm mal-mülkünglər bulanəqandimu, kəlgüsida tehimu esil həm yəqap kətməydioğan bakiy təəllukatğa igə bolidioğanlıqınglarni bilgəqkə, huxallik bilən bu ixni kəbul kıldinglar».

Pələstin wə ətrapida tepiloğan, muxu məzgılını bayan kıləqan tarihiy hatirilərgə asalanəqanda, Rim imperiyəsi həkūmiti Məsih toqırsidiki guwahlıqğa alahidə kərxı qıqқан

«Ibraniylar oʻq»

vaqtlarda ular kattik yarliklarni qikarojan. Yarliklar boyiqə Məsihə etiqad qiləjan, xundakla etiqadini jar qiləjuqi hərəkandə kixining barlik təallukatlıri dēlēt tərīpidin musadirə kilinatti; musadirə kilinojaning yerimi bolsa «palanqi-pustanqi kixi Məsihni jar kilidu» dēp satkunluk qiləjan kixigə təkşimləp berilətti. Xuning bilən uxbu hətni tapxuruwaləjan etiqadqilarning bəziliri muxundə japani bexidin etküzgənidi. Ular əyni qaəda buni əysə tapiliojinidək huxallik bilən qəbul qiləjan: —

«Mubarak, Mən üqün baxqilarning həkərat, ziyankəxlik wə hərtürlük təhmitigə uqrisanglar; xad-huram bolup yayranglar! Qünki ərxlərdə katta in'am silər üqün saqlanmaqta; qünki silərdin ilğiriki pəyoqəmbərlərgimu ular muxundə ziyankəxliklərni qiləjan» («Mat.» 5:11-12).

Əmma yurt tərīpidin xundəq tohtawsiz harlik wə qətkə qəkilixlar muxu qədirlik etiqadqilarni upratmaqta, ular həzir allıqəjan erixkən rohiy bayliklar wə mirastin məhrum bolux həwp-hətiridə turatti. **«Qünki Hudaning iradisigə əməl kilip, uning wədə qiləjiniqə muyəssər bolux üqün, səwr-qidam kilixinglarəja toqra kelidu»** (10:36).

Biz muxu yərdə pəkət xuni qəxup eytimizki, hət ibadəthana həm xuningəja ait boləjan kurbanliklarni taxlakxa roxən hitab qiləjan boləjaqqa, ibadəthanining miladiyə 70-yilida wəyran kilinixidin ilğiri (bəlkim miladiyə 60-yili ətrapida) yeziləjan bolsa kerək. Keyin, Yəhudiylar riməja qarxi isyan kətürüp, Rim ləxkərliri Yerusalemnı üq yerim yillik muhasirigə aləjan. Ular xəhərgə bəsüp kirgəndə xunqə əsəbiyləxkənki, xəhərnı, ibadəthanini wə ətrapidiki yurtlarni wəyran kilip, bulang-talang kiliwətkən. Xu qaəda əslidə etiqad jəhəttə «murəssə qiləjan», yurtdaxlıri bilən inək etüx üqün etiqadidin tenip kətkən, xundakla ziyankəxliktin qəqip əz təallukatlırni qəlidin kətküzimənlər bəribir uningdin pütünləy məhrum bolatti; biraq burunkı waqıtlarda ziyankəxlik astida mal-mülkidin məhrum boləjanlar Huda dərwəqə otluk sinəkta etiqad wə muhəbbitimizni sinap kərdi dēp bilip huxallıqta bolatti.

11:26

«U (Musa) Məsihə karitiləjan həkəratgə uqraxni Misirning həzinisidiki bayliklarəja igə boluxtinmu əwzəl bildi. Qünki kəzlırini ərxniki in'aməja tikiwatatti».

Bu ayət bək kizik, qünki Məsih yər yüzigə tehi kəlmigən tursa, Musa uning kəlgüsində duq kelidəjan harlik wə tartidəjan azab-əqubətliridin həwərdar boləjandək wə ulardin ortək tartsam manga xəhrət bolidu, dēp bilgəndək turidu. Məsih tuəqulmay turup Musa qəndəkmu «Uningəja karitiləjan həkərat»ni kəraligən?

«Yəx.» 63:9də biz Yəxaya pəyoqəmbərgə Israilning Misirdə turojan waqıttiki həli wə Hudaning ularəja iqini əqrıtqanlıki toqruluk kəlgən wəhiyni oquyimiz: — **«Ularınig barlik dərdlırigə umu dərdədx idi;**

«Uning yüzidiki Pərixtsisi» bolsa ularni qutkuzəjan,

U Əz muhəbbiti həm rəhimdilliki bilən ularni həmjəmətlik kilip qutkuzəjan;

Axu qədimki barlik künlərdə ularni Əzigə artip kətürgən» («Yəx.» 63:9).

Buningdin kərimizki, Huda ularəja iqini əqrıtqan bolupla qəlmay, bəlkı uning «yüzidiki Pərixtsisi» ularning arisida boləjaq, **«ularning dərd-ələmlirigə dərdədx»** idi. Ularınig arisida bəlkim qəyayib həlda turojan bu «yüzidiki Pərixtsisi»ni Rəbbimiz Əysaning Əzidin baxqə biri əməs dēp ixinimiz. Yukiridiki 10:19-20ni, bolupmu **«Pərwərdigarning Pərixtsisi»** toqruluk

«Ibraniylaroqa»

izahatimizni kërung. «Mis.» 33:12-17dimu Musa pəyoqəmbər Hudadin, Israilning qəlbayawandin ətidiqan səpiridə Hudaning xəhsən ularoqa həmrəh boluxini iltija qılqanlığını kərimiz. Andin biz «**ularoqa həmrəh bolup əgixip yürəgən rohiy uyultax**» toqruqluq oquymiz («1Kor.» 10:4). Pawlus bizgə yənə «**Əməliyəttə, muxu uyultax Məsihning əzi idi**» dəydu.

Demək, Məsih ular bilən billə idi. Əmma mu'əllipning «**Məsihkə karitiloqan haqarət**» degini nemini kərsitidu?

Hudaning həlki qaysi yərdə kəmsitilgən bolsa, ular bilən billə bolux (Israil Misirda japa tartqan waqtida Musa ular bilən boluqandək) əməliyəttə Məsih bilən billə boluxtin ibarət bolidu. Qünki U «Pərwərdigarning Pərixtsisi» süpitidimu qoqum ular bilən billidur. Bu tərəptin Musa «Məsihkə karitiloqan haqarət»ni öz-əzigə qobul qildi. Uning üstigə, Hudaning muddiaməqsətliri kəzgə ilinmioqan, Uning nami haqarətləngən, yaki həqikət, nur wə mehribanlıq ayaq astida dəssəlgən əhwalidimu həqikət tərəpidə turup qarxi qıqқанlığını kərsitixning əzi Məsih bilən billə boluxkə wə «**Uningoqa karitiloqan haqarətkə uqrax**»kə barawər. Qünki Hudaqə haqarət qilinsa, Məsih Uning sirtida qarap turmaydu, xu haqarətni Əzigə karitidu («Zəb.» 69:9, «Rim.» 15:3).

Musa pəyoqəmbər qəkkən azab-oqubətlər Məsih kəlgüsida qekidioqan azab-oqubətlərgə «bexarət kəlungə» idi. Uning əmri bəlkim Məsihning əmrigə «bexarətlik rəsim»mu degili bolidu. Musaning əmridiki təwəndiki ix-wəqələr toqruqluq oylap bəking: —

(1) U tuquloqinida Xəytan (Pirəwn arqilik) uni əltürüwətməqki idi;

(2) U Hudaning həlki bilən bir bolup ularni qutquzux üqün xahənə, zor bayaxat turmuxni taxlidi;

(3) U xundak qiloqini bilən, uning qerindaxliri, yəni Yəhədiy həlki uning yardimini rət qildi, uni qətkə qakti («Mis.» 2:11-14, «Ros.» 7:19-29);

(4) Uların qətkə kəqixliri bilən u yat əllərninq qolida tehimu japa tartti («Mis.» 2:15);

(5) U qətkə kəqiloqan waqıtta Huda uningoqa yat əllik bir ayalni bərdi (Məsih Yəhədiy həlki tərəpidin qətkə kəqiloqan waqıtta Huda Uningoqa jamaətni qoxup bərdi — jamaətninq əzalirining kəpinqisi «yat əllər»din idi) («Rim.» 9:25-33)

(6) Ahir berip Huda Israilni zor zulumdin kəp karamət məjizilər arqilik qutquzux üqün unilarning yenioqa qaytidin əwətti. Ohxax yol bilən Məsih kəlgüsida «Yəqubning azab-oqubət küni»də («Yər.» 30:5-9) ularni kəp karamət məjizilər arqilik qutquzux həm ularoqa padixah bolux üqün bu dunyaoqa qaytip kəlidu.

13:20

«**Əmdi mənggülik əhdining kəni bilən qoy padisining Katta Padiqisi boluqan Rəbbimiz Əysani əlümdin tirildürgüqi, hatirjəmlikning Iqisi boluqan Huda...**»

Hətninq awwalki qismida mu'əllip «yengi əhdə»ning barlıq baxkə əhdilərdin selixturuqusiz üstünlüğini tiloqa aldi. Demək, biz muxu yərdə tiloqa aloqan «mənggülik əhdə» dəl «yengi əhdə»ning əzidur, dəp qaraymiz; ləkin bu ibaridin, yər yüzida biz «yengi əhdə» dəp atioqan əhdə əməliyəttə ərxətə allıkaqan uzundin məwjut bolup kəlgən, xuning bilən xu yərdə «**mənggülik əhdə**» dəp ataloqan, dəp qaraymiz. Əmdi bu «**mənggülik əhdə**» kimlər arisida boluqan? «Əf.» 1:11-12, «2Tes.» 2:13-14 wə «Pənd-nəsihətlər»diki sirlik 8-bablardiki qongqur mənillərdin xuni biləlməymizki, əslidə: —

«Ibraniylaroq»

(1) Huda'Ata Öz Ooqli bilən: — Sanga bir jamaət, yəni Sanga həmrəh bolidioqan, Seni intayin səyidioqan ayaldək, Öz muhəbbitingni ipadiləydioqan, bir tən bolidioqan jamaətni Sanga qoxup berimən, dəp əhdə tüzüxkənidi.

(2) Xuningdək Ooql bu ixning əməlgə axuruluxi üqün, xundakla Ata üqünmu «tirik bir ibadəthana», Uningoqa toluk ibadət beridioqan həmdə Uningdin toluk huzur alidioqan, Uning mənggülük sirliridin nesipdax bolidioqan bir uyuxma həlk bolsun dəp Öz jenini qan təküp pida kilişkə baqlioqan, dəp ixinimiz.

(3) Yukiriki ixlarda daim Özini kərsətməydioqan Mukəddəs Roh, yəni Hudaning mubarək Rohimu sirlik, halis halda Özini xu «mənggülük əhdə»gə baqlioqan wə əhdiləxkən, dəpmu ixinimiz.

Xuning bilən Ata, Ooql, Roh xu «mənggülük əhdə»gə əzəldin əhdidax bolup kəlməktə.

Bu yərdə səhipilər pəkət ixənginimizni bayan kilişkila yetidu. Təpsiliy ispatlar bərginimiz yok. Əmma oqurmən mukəddəs yazmilarni kətirkiniپ oquşuinida bu ix, yəni Məsihning yər yüzidə biz üqün təkən kənida pütülgən bu «mənggülük əhdə»də bizgə muyəssər kilioqan qəksiz xapaətning kəp iz-dəlillirini tapkuqi bolidu.